

FRIEDRICH DEDEKIND

GROBIANUS, ET GROBIANA. DE MORUM SIMPLICITATE LIBRI TRES
(4692 vers)

Le texte proposé ici a été établi à partir de deux éditions : celle parue en 1558, à Francfort, chez Christian Egen, et celle de 1642, chez Joannes Maire, à Leyde.

DE ANTIQUA MORUM SIMPLICITATE

LIBER PRIMUS, AUCTORE FRIDERICO DEDEKINDO.

G1_01A v.1 Si tibi simplicitas priscorum antiqua virorum,
 2 et rudis, et nulli noxia vita placet :
 3 quam placuisse ferunt nostris majoribus olim,
 4 quae segetum cultrix rustica turba fuit.
 5 Huc ades, et nostrum studio non deside carmen
 6 perlege, fors aliquid quod juvet inde feres.
 7 Perlege, quoque modo deceat componere vitam,
 8 et mores, isto carmine certus eris.
 9 Ne dubita, simplex evades protinus, ullum
 10 si monitus nostros pondus habere sines.
 11 Non equidem laudo cuicumque placere volentes,
 12 atque aliis vitae facta probare suae.
 13 Dura tibi nimium fuerit provincia, cunctis
 14 ad placitum mores composuisse tuos.
 15 Laudo qui possunt aliorum spernere de se
 16 iudicium, et fortes hos reor esse viros.
 17 Quique bono numquam se remisere magistro,
 18 qui se, quae faciunt, cuncta decere putant.
 19 Tu mihi prosper ades veterum non inscie morum
 20 Sylvane, o pinu cincte virente caput.
 21 Quo bene, simplicitas quae sit laudanda, canamus,
 22 pectora sunt nutu nostra regenda tuo.
 23 Dicite montivagi, sylvestria numina, Fauni,
 24 dicite quae rudibus vita sit apta viris.
 25 Dic, Lenaeae pater, bibulae notissime turbae,
 26 pocula quo deceat sumere plena modo.
 27 Come cibus avide quondam praefecte vorandis,

28 si tua constitui sacra docere, fave.
 29 Almaque rusticitas nostro Dea maxima saeclo,
 30 huc ades, et vatem dirige prompta tuum.
 31 Non facilis labor est, mores formare decoros,
 32 saepe gravis magnis res fuit illa viris.
 33 Auxilio superum tamen has et numine fretus,
 34 difficiles magno pectore inibo vias.
 35 O etiam morum censor, justissime Bingi,
 36 es bonus : auspicio scribimus ista tuo.
 37 Carmina te vultu mea respiciente benigno
 38 uberior Musae vena futura meae est.

QUAE MODESTIA SERVANDA SIT MANE
 IN VESTITU, CAPILLIS, FACIE ET DENTIBUS MUNDANDIS.

G1_01B v.1 Quisquis habes odio rigidi praecepta magistri,
 2 qui nisi de morum nil gravitate docet ;
 3 huc propera, et placidis utentem vocibus audi :
 4 non tonat hic aliquis tristia verba Cato.
 5 Da mihi te docilem crasso sermone loquenti,
 6 nec dubita parvo tempore doctus eris.
 7 Discipulus facili superare labore magistrum
 8 crede mihi, antiqua simplicitate potes,
 9 et licet haec aliquis rigida de gente sophorum
 10 vituperet, morum quae documenta damus :
 11 non tamen illa tibi quicquam nocuisse videbis,
 12 sedula si Musae jussa sequere meae.
 13 Fulcra soporiferi cum liqueris alta cubilis,
 14 (quod fieri medium non decet ante diem)
 15 egregie civilis eris, si nulla parentes
 16 mane salutandi sit tibi cura tuos.
 17 Non homini cuiquam felicia fata preceris,
 18 saepe tibi grates dicere ne sit opus.
 19 Prospera quantumvis optes, quid proderit illis ?
 20 Optima non damnum est perdere verba leve.
 21 Gens sine mane suos Hebraea salutet amicos,
 22 quam tenet implicitam multa superstitio.
 23 Cur tibi tam levium sit cura superflua rerum ?
 24 Canitiem justos cura dat ante dies.
 25 Non habet exiguas quoque pandiculatio vires,
 26 si medicos par est credere vera loqui.
 27 Accidit ex longo nervos torpere sopore,
 28 atque male officii munus obire sui.
 29 Excitat hos certo tibi pandiculatio motu,
 30 utere : nec mores dedecet illa tuos.
 31 Nec reliquis surgens te vestibus indue, nuda
 32 indusium satis est imposuisse cuti.
 33 Sed reliquas geminis vestes complectitor ulnis,
 34 aspera si duro frigore saevit hiems :
 35 scilicet in calido jucundius est hypocausto
 36 induere, a saevo ne violere gelu.
 37 Nec moveat, virgo vel femina si sit ibidem,
 38 tu tamen utaris moribus usque tuis.
 39 Sique tuis quisquam factis offenditur, illum
 40 cernere si talem nolit, abire jube.

41 Quisque tibi cedat, nec tu concesseris ulli,
 42 condicione tua es liber, et esse velis.
 43 Tandem ubi vestitus fueris, pendere solutas
 44 in genibus caligas (res decet illa) sines.
 45 Namque ita virginibus tacita ratione placebis,
 46 teque sibi optabit quaeque puella virum.
 47 Causaque tam justis manifesta videtur amoris,
 48 sed non est isto commemoranda loco.
 49 Non sat eris simplex, si vestimenta ligare
 50 coeperis, et ventri vincula dura nocent.
 51 Ne nimis evadas moratus, pectere crines
 52 neglige, neglecta est forma decora viro.
 53 Femineae crines ornare relinquito turbae :
 54 comantur juvenes quos levis urit amor.
 55 Crede mihi Dominum te nulla puella vocabit,
 56 si te composito viderit esse pilo.
 57 Sint procul a nobis juvenes ut femina compta,
 58 scribit Amazonio Cressa puella viro.
 59 Eximio tibi erit decori, si pluma capillis
 60 mixta erit, et laudem providus inde feres.
 61 Scilicet hoc homines poteris convincere signo,
 62 non in stramineo te cubuisse toro.
 63 Sint capitis crines longi, nec forpice tonsi,
 64 caesaries humeros tangat ut alta tuos.
 65 Tutus ut a tristi rigidae sis frigore brumae,
 66 vertice prolixus crinis alendus erit.
 67 Cuncti homines quondam longos habuere capillos
 68 quos modo Virgineus curat habere chorus.
 69 Regna pater quando Saturnus prisca tenebat,
 70 tunc fuit in longis gloria magna comis.
 71 Simplicitas veterum laudatur ubique virorum :
 72 qua potes, hos semper sit tibi cura sequi.
 73 Dedecus esse puta faciemve manusve lavare,
 74 commodius crasso sordet utrumque luto.
 75 Qui volet his vesci, per me licet, ipse lavabit,
 76 dicito : res curae non erit illa mihi.
 77 Forsan erit dentes qui te mundare monebit,
 78 sed monitis parens inveniari cave.
 79 Recta valetudo corrumpi dicitur oris,
 80 saepe nova si quis proluat illud aqua.
 81 Quid noceat, dentes quod sunt fuligine flavi :
 82 iste color rubei cernitur esse croci,
 83 iste color fulvo quoque non culpatur in auro,
 84 auro quod numquam non amat omnis homo.
 85 Dentibus ergo tuis cur sit color ille pudendus ?
 86 Si sapis, hanc a te fac procul ire fidem.

DE IENTACULO, ET MODESTIA OCULORUM, FRONTIS, NARIUM,
 ITEM DE GARRULITATE, STERNUTATIONE, OBSCOENITATE, TUSSI, RUCTU,
 ET DE INCESSU, ET HABITU IN PLATEIS.

G1_02 v.1 Poscere quod comedas, ubi vix dum lumina somnus
 2 liquerit, in primis commeminisse velis.
 3 Tota conde vola quam primum acceperis escam,
 4 ne cadat e manibus non bene pressa tuis.

5 Tum poteris quadris uti cum prandia sumes,
6 jam satis est nuda continuisse manu.
7 Multaque per digitos pinguedo diffluat omnes,
8 quos volo te lingua lambere saepe tua.
9 Prandia quo gestu, qua sint ratione vorandae,
10 non ita post longo tempore certus eris.
11 Sed mihi nonnullis de rebus es ante monendus,
12 contio non nimium longa futura mea est.
13 Quo deceat totum pacto componere vultum,
14 et corpus, paucis ante docendus eris.
15 Id caveas primum, ne sorte modestia mores
16 in bene vivendo temperet ulla tuos.
17 Quis juvenes nimium possit laudare modestos
18 qui sapit, ignavos mox stupidosque vocat.
19 Non hominem rectis oculis aspexeris ullum,
20 verte alio vultus lumen utrumque tui.
21 Si recte aspicias, nimis esse videberis audax.
22 Tam juvenem gravitas non satis illa decet.
23 Omnia quae spectas, distorto lumine spectes :
24 omniaque aversa fronte loquere viris.
25 Esse verecundis oculis sine laudis amantes,
26 et qui virtuti convenienter agunt :
27 quo tibi cumque libet tu lumen utrumque vagari
28 permitte, id multum simplicitatis habet.
29 Nec male conveniet frons ut sit torva minaxque,
30 et faciem rugae mille decenter arant.
31 Qualis aratori facies solet esse juvenco,
32 verbera qui lanio percutiente tulit.
33 Vel fera qui contra rivalem bella paravit,
34 et furit, et fervens non capit ira modum :
35 talis erit juveni generoso vultus habendus,
36 qui laudem quod sit fortis habere volet.
37 Scilicet ex vultu virtutes pectore clausas
38 colligere exiguo quisque labore potest.
39 Nullaque morosus nisi verba austera loqueris,
40 quando tibi quisquam conveniendus erit.
41 Comibus ad quosvis, fueris si vocibus usus,
42 et levis et petulans esse fereris homo.
43 Sin potes hanc de te spargi contemnere famam,
44 (nil tamen, ut vera laude veharis, agas)
45 solve loquax semper multis sermonibus ora,
46 ore tibi muto turpe sedere puta.
47 Sunt soliti quidam suspendere naribus aurum,
48 vel gemmas, quales India dives habet.
49 Has tibi divitias fortuna inimica negavit ?
50 Non ideo fracto pectore tristis eris.
51 Accipe consilium non vana monentis amici,
52 certus es, ex animo me bene velle tibi.
53 Qualiter a tectis dependens tempore brumae
54 condecorat totam stiria longa domum :
55 sic pituita fluens geminis a naribus ornat
56 qui juvenes cultum simplicitatis amant.
57 Illa tibi gratis tanta ornamenta parantur,
58 quae puto non parvum sunt paritura decus.
59 Cuncta tibi rerum bona contulit ipsa creatrix
60 natura, ut vitae prospicit illa tuae.

61 Sed modus est rebus servandus in omnibus, ergo
62 hanc tibi mensuram qua modereris habe.
63 Mucor ubi patulo stillans influxerit ori,
64 tunc emungendi tempus adesse scias.
65 Id cubito facies, et te civilior alter
66 non erit : hanc laudem solus habere potes.
67 Sive tibi hunc vestis praestet seu pileus usum,
68 non fueris parva simplicitate rudis.
69 Totam implere manum, sacraeque illidere terrae,
70 ut sonitum tota reddat in aede, decet.
71 Et jaceat : quid enim cures ? Pede proterat ille,
72 phlegma tuum qui se posse videre negat.
73 Vidi etiam speculum multos de more gerentes,
74 (appensum manicae funibus illud erat)
75 si placet exemplum capias studiosus ab illis,
76 pituita speculi sed subeunte vicem.
77 Edere nare graves sonitus, et ducere ronchos,
78 moribus adversum non rear esse bonis.
79 Indicium est animi fortis, spiratio fortis,
80 et facit ad famam nominis illa tui.
81 Sternutare volens vicino obvertito vultum,
82 quo potius veritas vix rear esse locum.
83 Mos habet ut quidam bene sternutantibus optent,
84 id tibi qui faciat forsitan amicus erit.
85 Quo sciat ergo suum te sternutasse sodalem,
86 illius ad faciem sit tua versa velim.
87 Tu tamen in simili causa bona nulla preceris,
88 vel tua si graviter sternuet ipsa parens.
89 Esse pudens caveas, ullave rubescere culpa,
90 criminis admissi quos piget, illud agant.
91 Turpia quantumvis dicantur verba, notari
92 indignum statuas esse rubore genas.
93 Te quoque verba loqui nonnumquam ab scaena decebit,
94 dedecus haec puero non didicisse foret.
95 Nominibus propriis res quasque vocare diserte,
96 nec lex nec divum relligio ulla vetat.
97 Turpia quae vulgo stulta ratione videntur,
98 inspice, naturae sunt moderantis opus.
99 Non ego consueto seductus more loquendi,
100 naturam contra, bella movere velim.
101 Tempore vesicam justo relevamus et alvum,
102 idque hominum nemo judicat esse malum.
103 Verba reformidant tantum, propriisque vocare
104 nominibus rigidi talia facta vetant.
105 Quod genus hoc hominum ? Quae tanta insania mentis ?
106 Sit pudor in verbis, resque pudore vacent ?
107 Si nova quis narrat, quae non audiveris ante,
108 nec tibi dicendum quod videatur habes :
109 tum velut incautas labiis comprehendere muscas
110 mordicus instituas, ora patere sines.
111 Si qua videbuntur sublato digna cachinno,
112 ne leviter risu concutiare vide,
113 Verum ita, ut in tota ridentem audire platea
114 te possit, per eam si quis habebit iter.
115 Usque tibi patulas os diducatur ad aures,
116 hinc tibi ridenti gratia major erit.

117 Sique videbuntur scabri rubigine dentes,
118 hoc poteris Dominae gratior esse tuae.
119 Dissilio risu : geminare subinde memento,
120 non dubium id signum simplicitatis erit.
121 Saepius et nulla causa existente, cachinnum
122 tollere, non modicum laudis habere puta.
123 Forsan erunt qui se derisos esse putabunt,
124 et tua non aequo pectore facta ferent.
125 Sic animis vanos irarum accenderis aestus,
126 atque tuo pulchre munere functus eris.
127 Quid noceat multis furiosam impellere bilem ?
128 Materiam risus res dabit illa novi.
129 Si qua voles falsa mendacia dicere lingua,
130 (vera ego te jubeo non ita saepe loqui)
131 post duo verba semel vel bis tussire juvabit,
132 quid dubitas ? Multum commoditatis habet.
133 Forsitan in promptu non sunt quae verba loquaris,
134 non male, dum tussis, haec reperire potes.
135 Nec te verba loqui conficta intelliget ullus,
136 scilicet, est falsum posse videre labor.
137 Quando opus est vere tussire, hanc noveris artem,
138 vicini faciem verte sub ora tuam.
139 Hauriat ille tuae spiracula dira tracheae,
140 illa refrigerium, si calet, esse queunt.
141 Si tua reppereris quam male facta ferentem,
142 nil moveat : vana est viribus ira carens.
143 Imo et magnificis tua facta tuebere verbis,
144 nil poteris pro te dicere ? Victus eris.
145 Argue quod vano tumeat praecordia fastu,
146 tam facilem nequeat qui tolerare jocum.
147 Quid faceret si non massa constaret eadem,
148 qua sumus humanum condita turba genus ?
149 Scilicet impurum si reddi crederet, et te
150 conficeret certa dura per arma nece.
151 Quando venit ructus, cur hunc retinere labores ?
152 Quin potius liber possit ut ire juvas ?
153 Dissimulare studes, et suppressis ire volentem,
154 quid facis ? Ah clara voce juvandus erat.
155 Nec facili teneas, quando volet ire, labore :
156 et tibi, si teneas, damna timenda feret.
157 Flatus enim stomacho si concludatur operto,
158 carcere quo nequeat liber abire suo :
159 letiferos diro corruptus carcere morbos,
160 et mala quae numero sint caritura, dabit.
161 In caput ascendet, totumque in corpus abibit,
162 (heu nimio pretio stet pudor ille tibi)
163 nescio quid redolens hinc fiet anhelitus oris,
164 forsitan et toto corpore putris eris.
165 Inde per infidum crepitus proruperit anum,
166 nec fuerit sonitu proditus ille suo :
167 naribus, heu, taetro fiet manifestus odore,
168 nec poteris crimen dissimulare tuum.
169 Maxima ut haec igitur prudens incommoda vites,
170 ne tibi sit ructum velle tenere labor.
171 Est amor in stratas urbis prodire plateas ?
172 Purgatum capitis tegmen habere cave.

173 Qui nimios ambit, muliebria munera, cultus,
 174 ridendus merito cuilibet ille venit.
 175 Nec licet a multo sit calceus undique caeno
 176 oblitus, ut purges sit tibi cura, velim.
 177 Quid purgasse juvet, cum sit tibi rursus eundum
 178 stercora per ? Vanus non foret ille labor ?
 179 Et toga longa pedes tibi demittatur ad imos,
 180 hoc erit antiquae simplicitatis opus.
 181 Et tua sic verret post te vestigia, ne quis
 182 quo sis progressus, cernere possit iter.
 183 Latus et extrema limbus tibi vestis in ora
 184 collecto plateae stercore firmus erit.
 185 Viderit hoc aliquis spatio distante remotus,
 186 te bene praetextam credet habere togam.
 187 Panniculos mittunt Bombycum munera Seres
 188 hinc procul in Scythica munera nata plaga :
 189 his credere tuas solitus praetexere vestes,
 190 infima si lato plena sit ora luto,
 191 sin minus ista juvant, (quoniam nova tempora mores
 192 insolitos secum ferre subinde solent)
 193 veste brevi induitor, quae vix tegat undique lumbos,
 194 quae tibi detectas non vetet esse nates.
 195 Hoc gaudent cultu qui Martia castra sequuntur,
 196 quique modo nomen nobilitatis habent.
 197 Et tibi ut aut miles, vel nobilis esse puteris,
 198 cura sit ut semper veste tegare brevi.
 199 In quacumque modum re conservare decorum est,
 200 illa sed hoc saltem regula falsa loco est.
 201 Neglectus juvenem cultus decet, inquit Erasmus,
 202 quis dubitet tantum dicere vera virum ?
 203 Huic igitur credens vestitum negligere, nec te
 204 qui cultus deceant respice, quive minus.
 205 Brachium utrumque simul post terga reflectere disce,
 206 seu stes, seu vicos forte per urbis eas,
 207 sed mea sedulitas, ne sit prolixior aequo,
 208 quod superest verbis significabo tuis.
 209 Hoc volo te totam studio componere vitam,
 210 sic volo te mores instituisse tuos,
 211 ut qui te videat, non falso dicere possit,
 212 hic vere simplex est et agrestis homo.

MENSA QUOMODO ADORNANDA ET REMOVENDA, ET DE MNSAE MINISTERIO.

G1_03 v.1 Ecce puer mensam jam pridem stravit, et ecce
 2 fercula sunt avidae lauta parata Gulae.
 3 Laetus es : esuriens patinis adhibebere plenis,
 4 haec reprimunt saevam pharmaca sana famem.
 5 Te tamen ante tuo Domino servire necesse est :
 6 post, quod edas rapido protinus ore, feres.
 7 (Nec tamen officium famulandi promptus obibis,
 8 ni semel atque iterum jusserit illud herus)
 9 jamque quibus deceat te moribus esse docebo,
 10 tu modo ne dubita moriger esse mihi.
 11 Quid quereris nimium subtilia jussa videri,
 12 quae damus ? Et pavido suffugis illa metu ?

13 Rustica Musa mea est, praeceptaque rustica tradit :
14 discere quae facili cuncta labore potes.
15 Quae semel es monitus, semper facienda memento,
16 perque tibi cunctos esse tenenda dies.
17 Sive tuo solus domino, seu pluribus adsis,
18 sive domi sumas prandia, sive foris.
19 Est eadem ratio multis servire, vel uni,
20 et tibi mos idem semper habendus erit.
21 Cum servire voles prandentibus, exue vestem,
22 officium impediatur ne toga laxa tuum.
23 Sufficit ut caligis indutus edentibus astes
24 promptus, et ut thorax pectora nuda tegat.
25 Atque ita quam gracili sis corpore quisque videbit :
26 laus ea nequaquam rejicienda tibi est.
27 Quasque geris vestes minime decet esse ligatas,
28 (versibus id paulo doctus es ante meis)
29 quas natura tegi partes mandavit, ad illas
30 demittas geminas absque pudore manus.
31 Sic ego matronis, castisque placere puellis,
32 ingenuisque putem te bene posse viris.
33 Non placuere mihi pede qui nituntur utroque,
34 et sua solicite crura locare solent.
35 Tu pede nunc dextro, modo laevo insiste vicissim,
36 idque fac, ut numquam stes in utroque simul.
37 Sic dum niteris hoc, requies conceditur illi :
38 alterna requie quae caruere labant.
39 Semper et instabili gressu titubare memento,
40 mobilitas juvenes irrequieta decet.
41 Pigra quies scabiem morbosque utentibus adfert,
42 utiliter moto corpore, sanus eris.
43 Scilicet et fabri titubant, cum follibus auras
44 accipiunt : nec res dedecet illa fabros.
45 Cur igitur tibi non quoque sit res illa decora ?
46 Semper enim pulchrum, quod decet, esse solet.
47 Disce, quod ex usu sit, ab omnibus, atque sequendum
48 pone bonum vultus quemlibet ante tuos.
49 Utque manu numquam non gesticuleris utraque
50 effice : res magna est non tenuisse manus.
51 Otia mortales culpae ignava solemus,
52 otia laudando sunt fugienda viro.
53 Nonnihil ergo manu fac semper utraque labores,
54 desidia turpem ne mereare notam.
55 Dextra ministerium subeat manus : altera braccas
56 decidere a nudo femine posse, vetet.
57 Si nihil est aliud, digito te scalpe sub aurem,
58 aut manibus sparsam digere utrisque comam.
59 Vel capitis tegmen digitis assuesce rotare,
60 vel gestus habeas qui tibi cumque placent.
61 Aut etiam doctus potes esse Poeta videri,
62 incipiens ungues rodere dente tuos.
63 Id faciunt gravium meditantibus pondera rerum,
64 quique canunt Clario carmina digna choro.
65 Vel tua ceu torvus disponito brachia miles,
66 ut lateris costas tangat utrimque manus.
67 Credo equidem pugnam reputaberis esse, videnti
68 brachia te tali disposuisse modo.

69 Nil nisi sis jussus facias, nihil utile tractes,
70 facto quantumvis esse putabis opus.
71 Praemia, si quid ages injussus, nulla sequentur,
72 gratiaque officii parva futura tui est.
73 At si quis fuerit, quem non satis esse putabis
74 compositum, hunc oculis aspice saepe tuis.
75 Quicquid aget, sollers ; attenta mente notato,
76 quoque eat, et quo stet, quo sedeatque modo.
77 Observaque epulas quo gestu et pocula sumat,
78 qua ratione suas collocet ille manus.
79 Sique tibi illius mores et vita videntur
80 vel modicum risum vel meruisse jocum :
81 sufficiens causa est : ingentem tolle cachinnum,
82 teque nihil risum dissimulare velim.
83 Imo et in illius jacias dicteria mores :
84 forsitan erit sapiens qui modo stultus erat.
85 Quoque hominum fuerit numerosior illa corona,
86 hoc lepidos mordax tu magis ede jocos.
87 Scilicet hoc sapiens magis esse videberis illo,
88 quo magis mordaci quoslibet ore petes.
89 Fercula fortassis mensae nova ferre juberis,
90 semper ibi hac uti providus arte potes :
91 esuriens disco meliorem praeripe partem,
92 illa tibi summo jure tenenda venit.
93 Scortea non alios tibi pera feratur ad usus,
94 quam bona si libe at tollere frustra tibi.
95 Ergo etiam si quis te viderit illud agentem,
96 propterea nimium commoveare cave.
97 Quin potius verbo si te objurgaverit uno,
98 in promptu facinus quo tuearis habe.
99 An scelus esse putas reliquis comedentibus, inque,
100 tempore me tanto non bene ferre famem ?
101 Hos ubi fatus eris, nihil amplius ille loquetur,
102 verbaque continuo per tua victus erit.
103 Post ubi lauta voles imponere fercula mensae,
104 cura sit, ut placide non rumis illud agas.
105 Tam placide pones, ut jus cum carne resultet,
106 Panis et infuso jure natate queat.
107 Cum satis ederunt, debentque superflua tolli,
108 unica consilii summa erit illa mei,
109 subtrahere te dominis, ut et hunc vitare laborem
110 possis, ne vires quo superentur, agas.
111 Reliquias dominus de mensa colligat ipse,
112 apposuisse dapes dic satis esse tibi.
113 Et satis expectasse diu, stomachumque latrare,
114 hunc modo placandi tempus adesse cibis.
115 Sin famulum verbis revocaverit ille severis,
116 incipe, sed lento, velle redire, gradu.
117 Quae nimia est, magno multos properatio damno
118 laedit, et in parvis sunt bona multa moris.
119 Cumque redis, nullo quae restant ordine tolle,
120 ad bene tollendas quid facit ordo dapes ?
121 Stulta superstitio est homini vitanda modesto,
122 cur, ubi reliquias colligis, illa placet ?
123 Multa levato simul, ne saepe recurrere fesso,
124 ordine tollenti pauca, necesse fuat.

125 Ire per ambages, cum sint compendia praesto,
 126 stultitiae summum duxeris esse gradum.
 127 Sic quoque relliquias paulatim tollere, ineptum est,
 128 cum pariter liceat cuncta levare tibi.
 129 Tum quoque (ne dubites) erit excusabilis error,
 130 si fuerint digitis omnia lapsa tuis.
 131 Pondere eras etenim vires super ante gravatus,
 132 brachiaque impositum lassa gravabat onus.
 133 Robore vix qui te multum superabat et annis,
 134 sustineat manibus pondera tanta suis.
 135 Sique levare jubet te nemo, levare caveto,
 136 aspicietoque oculis quae cecidere tuis.
 137 Et ridere potes quasi res bene gesta fuisset,
 138 idque tibi vitio vertere nemo potest.
 139 Sin fueris jussus, tum lapsa recollige tristis :
 140 et quasi paeniteas signa dolentis habe.
 141 Tollere cuncta simul si non potes, accipe partem,
 142 cetera per terram sparsa jacere sine.
 143 Non equidem spero fore de prandentibus unum,
 144 deflendum facinus qui putet esse tuum.
 145 Imo cum risu tibi digna encomia laudum,
 146 quae nimia es meritis simplicitate, canent.

QUI MORES IN MENSA SERVANDI, ANTE APPOSITA CIBARIA.

G1_04 v.1 Clara ciet vacuus jam dudum murmura venter
 2 tamque monet longam se male ferre moram.
 3 Eia age jam tandem te post jejunia mensae
 4 sumendisque cibis, qua potes arte, para.
 5 Vincula si ventrem constringunt ulla, relaxa,
 6 liber ut arbitrio diffluat ille suo.
 7 Ne tamen omnino nihil esse puteris honestus,
 8 vincula non libeat solvere cuncta simul.
 9 Pauca potes, si sunt constricta, relinquere lora.
 10 Quae post commodius solvere tempus erit.
 11 Ante lavare manus quam suavia prandia sumas,
 12 credideris numquam muneris esse tui.
 13 Quam facile est gelida manus ut sit purior unda ?
 14 Quaelibet impuras terra refundit aquas.
 15 Terra quod emisit si mundum credere fas est,
 16 tu quoque jam toto corpore mundus eris.
 17 Nec digitis longos praecidere convenit unguis,
 18 unguibus in longis gratia magna latet.
 19 Unguibus accipiter longis quoque corripit escas,
 20 principibus tamen haud displicet ille viris.
 21 Si tamen est animus praecidere, id inter edendum,
 22 otia cum fueris paucula nactus, ages.
 23 Si quis honoratus debet discumbere tecum,
 24 ut sedeas primo sit tibi cura loco.
 25 Surgere si quisquam sella te jusserit illa,
 26 surgere tu magnum crimen habere puta.
 27 Nec dubites ingens tibi dedecus esse, supremo
 28 si pulsus, sedeas inferiore, loco.
 29 Cur alii cedas quo non sit dignus honorem ?
 30 Cur tibi despecto non habeatur honos ?

31 An dubium est unum cunctos habuisse parentem ?
32 An non aequae omnes pulvis et umbra sumus ?
33 Primus Adam duro cum verteret arva ligone,
34 pensaue de vili duceret Eva colo :
35 ecquis in hoc poterat vir nobilis orbe videri ?
36 Et modo quisquam alios ante locandus erit ?
37 Serius ad mensam si quando accedis, et illic
38 pransuro sedes jam tibi nulla vacat,
39 stare diu minime tibi convenit : utile membris
40 hoc erit, ut sumas prandia laeta sedens.
41 Pelle loco socium, qui quod sit viribus impar,
42 nil tibi pro rapta sede nocere potest.
43 Cedere si nolet, nolentem detrahe collo :
44 cedere majori praecipit ipse Cato.
45 Forsan adhuc panis cultello hesternus adhaeret
46 aut magis est alio sordidus ille situ :
47 huic vitio poterit succurrere calceus, illum
48 exue, si cotis destitueris ope.
49 Vertitoque exutum, versoque illidito cultrum,
50 inde tibi splendens, inde et acutus erit.
51 Si te quis fuerit sic admiratus agentem,
52 respondere potes, moris id esse tui.
53 Tardius optatas apponi videris escas,
54 et fieri longam te esuriante moram :
55 (forsitan officium neglexit lixa coquendi,
56 vel malus inceptum fraude moratur opus)
57 ira animum subeat, furor est justissimus irae,
58 quae graviter causas cur moveatur, habet.
59 Posce dapes pleni magnis clamoribus oris,
60 quam potes intenso gutture posce dapes.
61 Voceque cessantes verbisque minacibus urge,
62 saepe subest parvis maxima poena moris.
63 Forsan et instructae qui dulcia fercula mensae
64 inferat, a lixa dante, minister abest :
65 tu potius longum jejuno ventre sedebis,
66 fercula quam reliquis vilior ipse feras.
67 Nemo tibi facinus tantum persuadeat Auctor,
68 ne vel Romuleae Tullius urbis honos.
69 Stultus id exiguum tibi dedecus esse putares,
70 servitium facili vile subisse manu ?
71 Interea varias tere tempora longa per artes,
72 otia sunt pigris insidiosa viris.
73 Si mala te scabies dulci prurigine vexat,
74 qua liceat causam, fallere tempus, habes.
75 Scalpe frequens digitis (nihil est jucundius illo)
76 ulcera, quae multa putrida tabe fluunt.
77 Aut velut exciso quondam sub monte Metallum
78 quaeritur in venis terra benigna tuis :
79 sic scabiem immisso varie rimabere cultro
80 doctus, et occultos ingrediere poros.
81 Inde nec absterso cultro data prandia sumes,
82 nec digitos gelidae flumine lotus aquae.
83 Vermiculi teneram saevi infestare juventam
84 (experto dubitas credere ?) Saepe solent.
85 Bis tribus ingressi pedibus nituntur, et inde
86 conveniens multo de pede nomen habent.

87 Hos quoque si sentis depastum rodere corpus,
 88 non tibi protractas ire querere moras.
 89 Avulsos capitis modo crinibus abstrahe, et illos
 90 strenuus impresso fortiter ungue doma.
 91 Eque sinu vivos, miles fortissimus, hostes
 92 profer, et in mensa corpora capta loca.
 93 Delicias illic faciant tibi mille, videnti
 94 qua moveant celeres condicione pedes.
 95 Omnia defuerint, tamen haud tibi defore quadras
 96 crediderim, his longae taedia pelle morae.
 97 Inspice, si non sunt omnes velut esse volebas,
 98 emendaturas protinus adde manus.
 99 Saepius artificii turpis committitur error,
 100 quando celer propero multa labore parat,
 101 impiger educto tu singula corrige cultro,
 102 quae poterant oculis esse molesta tuis.
 103 Corrige, et incisus orbes insignibus orna,
 104 ingratumque tuo non erit illud hero.
 105 Impositam mensae crebris te pungere mappam
 106 ictibus, haud quemquam qui vetet esse velim,
 107 linea vulneribus mensae velamina multis
 108 confice, res usu non caret illa suo.
 109 Tale malum dominus fieri sibi saepe timebit,
 110 materiam tarda cui dedit ipse mora.
 111 Temperiusque dari cupido sua fercula ventri
 112 praecipiet, proprio cautus eritque malo.
 113 Aeneus in mediae quoque ponitur aequore mensae
 114 circulus, impositas sustinet ille dapes.
 115 Ictibus huic raptum crebris illidito cultrum,
 116 utilitas duplex inde venire potest.
 117 Afficies teneras claris tinnitibus aures :
 118 audire hos multi se quoque posse velint.
 119 Inde coquum de te dominumque monebis, et illos
 120 esse diu immemores non patiere tui.
 121 Culter Heri in mensa positus, patrisve jacebit,
 122 alteriusve, tibi qui bene notus erit :
 123 arripe et in saxis aciem ferroque retunde,
 124 ne rumis et justo promptius ille secet.
 125 Inde tuo existat dominove patrive periculum,
 126 vulnera ne nimium dura secando ferant.
 127 Denique si ventrem miser exonerare fuisti
 128 immemor, et jam te sarcina tanta gravat,
 129 et metuis caligas modo ne descendat in ipsas,
 130 atque novo totam turbet odore domum :
 131 surge citus mensa, causamque rogantibus inque,
 132 ventris eo saevum depositurus onus.
 133 Inde redi, illotis mensaeque accumbito palmis,
 134 ne noceat longas nectere velle moras.
 135 Forsitan accubitum dum propter balnea differs,
 136 diripiat positos cetera turba cibos.

DE MORIBUS INTER EDENDUM OBSERVANDIS.

G1_05 v.1 Sorbilis inprimis jejuno apponitur esca,
 2 ventriculo melius quod queat illa coqui.

3 Et tibi adhuc cupido cochlearia concava desunt,
4 nec facile apposito est abstinuisse cibo ?
5 Quid dubitas patinam roseis apponere labris,
6 immissoque datas ebibere ore dapes ?
7 Ipsa parens rerum, quae vita humana requirit,
8 cuncta tibi larga contulit ecce manu.
9 Diogenes etiam cochleare abjecit, et hausit
10 ex liquido palmis pocula fonte suis.
11 Hunc manuum demens Cynicus non noverat usum,
12 doctus ab infanti ni foret ipse senex.
13 Fercula cum fuerint mensa quaecumque locata,
14 sit tua ut in patina dextera prima, vide.
15 Et tibi quod placitum fuerit citus arripe frustum,
16 ne tibi praereptum protinus alter edat.
17 Si sapis, hunc morem semper retinere memento
18 utile id est ventri conveniensque tuo.
19 Invidus obliquis id viderit ullus ocellis,
20 dicito, quisque solet proximus esse sibi.
21 Forsan et in disci procul a te parte remota,
22 tollere quam cupias, portio lauta jacet :
23 et tibi nullus adest hominum qui porrigat illam,
24 arripe protensa protinus ipse manu.
25 Quid refert etenim quod non in parte propinqua
26 te coram, ut positum debuit esse, fuit ?
27 Nescio quid civile sapit convertere lancem
28 in gyrum, ut veniant fercula lauta tibi :
29 id facinus tali potes excusare colore,
30 promptus ad urbanos ut videare jocos :
31 taliter ut reseras circum caelestia volvi
32 sidera, nec stabilem semper habere locum,
33 inde quid efficiant propria virtute Planetarum,
34 id sine vicinum commemorare tuum.
35 Ille tuo pugnum ridens impegit ori :
36 motus ab aethereo venerit ille polo.
37 Quod tibi de lautis dapibus proponet amicus,
38 arripe quo citius fiat utraque manu.
39 Quodque dedit retine totum, totumque vorato,
40 si sapor est gratus faucibus ille tuis.
41 Nil tibi profuerit vicino reddere partem,
42 de tibi propositis, si placuere, cibus.
43 Quique tibi dederat, non debes dicere grates,
44 sit licet eximio dignus honore coli.
45 Ipse mihi poteram quae vellem sumere, dices :
46 nil opus officio crede fuisse tuo.
47 Haec semel atque iterum responsa dedisse juvabit,
48 et modo quid prosint haec tibi, certus eris.
49 Nempe tibi nemo post factum porriget illud
50 frustra ex appositis ulla voranda cibus.
51 Ipse igitur posthac, et quae tibi cumque placebunt,
52 arbitrio poteris sumere frustra tuo.
53 Omnia per patinam convertas, omnia tentes :
54 nec nisi quae placeant sunt comedenda tibi.
55 Pectora saepe gravis mortalia detinet error,
56 et quaevis oculos fallere causa potest.
57 Saepius aspectu quod pulchre apparet opimum,
58 lautum, si gustes, experiere parum.

59 Cuncta igitur lingua cautus gustuque probato,
60 quae placuere oculis fercula visa tuis.
61 Si sapor est gratus, nec displicet ille palato,
62 non opus esse tibi me monitore putem.
63 Sin exspectatum deprendis abesse saporem,
64 quid facias, nostro carmine doctus eris.
65 In patinam rursus si vis jactare, licebit :
66 cur etenim stomacho quod male quadret edas ?
67 Vel retinens, quacumque libet tibi parte, vorato :
68 hoc equidem nullum posse vetare reor.
69 Compressam digitis arrodere dentibus escam,
70 et decet, et secum commoda multa vehit
71 parcis enim tenero (magna o sapientia) cultro,
72 ossibus illisus ne ferat ille malum,
73 quod superest patinae visum est tibi reddere ? Laudo :
74 mox alius forsan, qui petat illud, erit.
75 Invidia est hominum naturae insculpta malorum,
76 quod superest, alii cedere nolle bonum.
77 Quod tibi displicuit rapiet cupidissimus alter,
78 et velut accepto munere, gratus erit.
79 Utque cibis vacuum praesentibus expleat alvum,
80 ore tibi rapido quod superabat, edet.
81 Commodius tamen et civilius esse putarem,
82 vicino ambesam proposuisse dapem.
83 Accipiet laetus, gratesque tibi insuper addet,
84 te quod adhuc memorem sentiat esse sui.
85 Argumentum ingens non ficti erit illud amoris,
86 (saecula quem raro nostra videre solent)
87 quod dederis carnes jam de quibus ederis ipse
88 vicino, et cum te non roget ille, tuo.
89 Vix equidem credo frustum quod tale parenti
90 det canis, esuriam quamlibet illa ferat.
91 Elixam Cererem, Bacchive liquentia promum
92 vina vides parca suppeditare manu ?
93 Pocula post tergum prudens tibi plena repones,
94 nec, quis ut invito te bibat inde, sines.
95 Cum bibis ex illis, reliquis sitientibus, inque,
96 sollicitum pro se quemlibet esse decet.
97 Vos quoque jam potum circumspexisse decebat,
98 guttura si curae sicca rigare fuit.
99 Cum bene de primo repleris viscera misso,
100 et jam quae placeat venerit esca tibi :
101 si qua ligata tenent ventrem modo vincula solve,
102 ad praesens fias quo magis aptus opus.
103 Nil pudeat : si quid credes tamen esse pudendum.
104 Id poteris tali dissimulare joco.
105 Cum tibi vicino te permutare sodali
106 finge dolo, vestis vincula velle tuae.
107 Et pete ut ante tibi sua praebat ille videnda,
108 dic tua te dempta promere velle mora :
109 haec erit in promptu solvendi occasio lori.
110 Quod pudor ante tibi solvere magnus erat,
111 jamque tuis si quid corrosae carnis inhaeret
112 dentibus, inserta deme repente manu.
113 Cum caro fallacis Crocodili in faucibus haesit,
114 exiguus facili subvenit ales ope.

115 Ora etenim volucrum rostris elingua pandit
 116 bellua, mox escam qui petat ales adest.
 117 Ille ferae dentes impune pererrat hiantis,
 118 frustaque de patula fauce relicta legit.
 119 Hac opus arte tibi nihil est, natura benigne
 120 prospiciens, digitos ipsa manusque dedit.
 121 Os digitis scrutare tuis, aut utere cultro,
 122 immunda officium cur tibi praestet avis ?
 123 Quodque revulsisti de dentibus, inspice quid sit,
 124 et ne quid pereat protinus illud ede.
 125 Aut aliud non purgato prius accipe cultro
 126 e patina frustum quod tibi cumque placet.
 127 Idque tuo ridens transfixum appone sodali,
 128 terque ut edat blanda voce quaterque roga.
 129 Extractasque tuo sordes ubi sumpserit ori,
 130 materia risum sufficiente dabis.
 131 Hoc etiam reliquis urbanus habebere pacto,
 132 natus et Attaeis esse ferere jocis.
 133 Nescio cur aliqui soleant abstergere cultrum,
 134 cum de communi scindere pane volunt.
 135 Insiapiens adipem mappae cur illinis albae ?
 136 Cur quod habet solidae nil rationis agis ?
 137 Utilius poteris communi abstergere pane,
 138 pinguior, et linguae gratior ille foret.
 139 Forsan et haec aliis res non ingrata fuisset,
 140 si modo de pingui pane libenter edunt.
 141 Hoc etiam (quamvis non nil videatur agreste)
 142 conveniens ventri fors queat esse tuo.
 143 Quando dapes lautas in prandia miserit hospes,
 144 quas speres avidae posse placere gulae :
 145 exime de patulo mucorem nare fluentem,
 146 exemptumque cava conglomerato manu.
 147 Idque vel in mediam coram omnibus injice lancem
 148 callidus, aut gestus injicientis habe.
 149 Sic reliquos dapibus citus absterrebis opimis,
 150 quodque erat appositum solus habere potes.
 151 Fecit idem quondam vir famigeratus ubique,
 152 nomina cui speculo noctua juncta dedit.
 153 Hunc homines cuncti laudant, mirantur, honorant,
 154 atque viri mores posse referre student.
 155 Illius quoque tu quantum potes, indue vitam,
 156 et poteris gestis clarus abire tuis.
 157 Quem tibi praescribam sumendi prandia finem,
 158 quis modus huic operi debeat esse, rogas ?
 159 Desine cum nimia venter distenditur esca,
 160 cumque cibi rumpi prae gravitate times.
 161 Hic mihi praeterea fueras non pauca monendus,
 162 prandia sumentis quae facienda forent.
 163 Sed vetat hora brevis fugitivi temporis, ergo
 164 plura canam quando cena parata tibi est.

MORES A PRANDIO, ET IN DEAMBULATIONIBUS OBSERVANDI.

G1_06 v.1 Jam bene visceribus per splendida fercula pastis,
 2 de rebus nullis anxius esse velis.

3 Hei, male ventriculus curis affligitur aeger,
4 pejus ut ingestos concoquat ille cibos.
5 Inde feri infestant mortalia corpora morbi,
6 o fugito solers omne laboris onus.
7 Et tua per scamnum componito membra sopori,
8 quo modo sunt scamno prandia sumpta tibi.
9 Sic jaceas donec cenandi venerit hora,
10 tum tibi de somno surgere tempus erit.
11 Dumque jaces poteris crepitus impune frequentes
12 edere, nec qui te carpere possit, erit.
13 In manibus cum non habeas, potuisse teneri,
14 (verba tibi si quis dixerit ulla) nego.
15 Si libet ingrato non indulgere sopori,
16 nec tua delectat corpora pigra quies :
17 surge gradu lento per vicos urbis iturus,
18 res bene repleto convenit illa viro.
19 Escaque paulatim ventrem descendit in imum,
20 id medici membris esse salubre docent.
21 Illotis manibus venisti ad prandia primum :
22 illotis manibus rursus abire potes.
23 Nonne sinas potius sumptas tibi suaviter escas,
24 quam digitos fatui fontis olere lacum ?
25 Nec, licet immundo sit calceus undique caeno
26 oblitus, ut purges sit tibi cura velim.
27 Quid purgasse juvat, cum sit tibi rursus eundum
28 perque luto plenas stercoribusque vias ?
29 Sumpseris incassum vanos purgando labores,
30 vanaque propositi cura sit illa tui.
31 In media quando jam coeperis ire platea,
32 et fuerit sumpti nausea facta cibi :
33 dejice per vomitum ventri quodcumque molestum est,
34 sit licet in medio nausea facta foro.
35 Plurima nec moveat quod turba stet undique circum,
36 tu tamen abjicias quod tibi cumque grave est.
37 Fecit id Antonius multis spectantibus olim,
38 is tamen Ausonia consul in urbe fuit.
39 Roma sed o nostras quantum supereminet urbes ?
40 O quanto es magno tu minor Antonio ?
41 Quod facinus tanta vir tantus in urbe patravit,
42 non tibi in his poterit dedecus esse locis.
43 Si nihil ista movent magnorum exempla virorum,
44 quae moveat propriae cura salutis erit.
45 Corporibus medici recte auxiliantur ut aegris,
46 ad vomitum cauti saepius illa vocant.
47 Mense unum quovis vomitum pluresque requirunt,
48 praeservativum pharmacon illud habent.
49 Quid sentis ? Quot eris recte valiturus in annos,
50 si vel quottidie bisve semel ve vomas ?
51 Quando tibi gravis est spatianti urina, repente
52 vesicam in mediis exonerato viis.
53 Femina casta licet videat, vel honesta puella,
54 non tamen inceptum destituatur opus.
55 Magna pudoris erit, sed major habenda salutis
56 cura, bonum fragile est corporis ipsa salus.
57 Exiguo perdunt, quod vix reparabitur ullo
58 tempore, qui curam non habuere sui.

59 St qua tuos humeros vestis tibi contegit, illam
60 neglige, res cura non eget illa tua.
61 Quin etiam ne se toga cruribus implicet, atque
62 impediatur gressus, detineatur tuos :
63 disjicienda utrimque manu est, a parte videri
64 corpus ut excellens anteriore queat.
65 Quaeque tegenda toga fuerant, thorace tegantur
66 et caligis, illud quis neget esse satis ?
67 Talia delectant castas spectacula matres,
68 virgineoque solent illa placere choro.
69 Scilicet aspiciant quam sis bene junceus, et quam
70 constringant ventrem vincula firma tuum.
71 Protinus ergo tui captae accendentur amore,
72 femineus quavis arte movetur amor.
73 Inque via si quis tibi dixerit ore salutem,
74 sive tibi notus, sive alienus erit :
75 non ego responsum facili te reddere voce,
76 si mea jussa putas pondus habere, velim.
77 Ora salutantis prius inspice, et excute solers,
78 qua tibi sit blandum mente locutus, Ave.
79 Et nisi sit dignus responso visus, abito,
80 et tacitum gratae claudito vocis iter.
81 Ipse prior nullos etiam salvere jubebis,
82 taurinumque oculis usque tuere tuis.
83 Namque vagi de te minuetur opinio vulgi,
84 si te conspiciant cuilibet ore loqui.
85 Atque tibi stultae crimen levitatis inurent,
86 cum fueris nuper creditus esse gravis,
87 inde tuo certe nimium decedet honori,
88 et tua majestas damna dolenda feret.
89 Si tamen ulla domus steterit pro limine virgo,
90 prae reliquis cujus forma placere queat :
91 lumina mox in eam cum blando conjice risu,
92 nil refert quod non est bene nota tibi.
93 Inde adeas recta (pudor omnis inutilis hic est)
94 curaque sit blando molliter ore loqui.
95 Omnia quae risum moveant narranda putato,
96 nil tibi inurbanum, nil tibi turpe fuat.
97 Turpe nihil rerum genitrix natura creavit,
98 ipse sibi quae dam turpia fingit homo.
99 Taetrica si semper Stoicorum dogmata narres,
100 ridiculus dominae non potes esse tuae.
101 Sperne severorum decreta austeram Catonum,
102 Zenonis rigidi dura statuta fuge.
103 Blanda cinaedorum magis est tibi congrua secta,
104 et Cynici molles quae docuere, tene.
105 Cum bene colloquii fuerit finita voluptas,
106 jamque paras coepta rursus abire via :
107 tum tua Virgineo circumda brachia collo :
108 osculaque amplexus inter amica rape.
109 Si negat amplexus, atque oscula blanda petenti,
110 coge vel invitam reddere utrumque tibi.
111 Si fugiet sequitor, prensamque amplectitor illam,
112 dissimulet quamvis, victa libenter erit.
113 Et loquitor blandum, dominamque subinde vocato,
114 ne tuus erga illam dissimuletur amor.

115 Turba tuos coram videant lususque jocosque,
116 ut quam sis possint cernere bellus homo.
117 Hunc quoque servabis morem, quaecumque puellae
118 obvia per mediam sit tibi facta viam.
119 Inde tuam minui gravitatem credere stultum est,
120 nec tibi qui vitio vertat id ullus erit.
121 Obvia sed virgo si te prior ipsa salutet,
122 ut referas grates non reor esse tuum.
123 Esse putato malam quaecumque videbit amice,
124 quaeque tibi blando non negat ore loqui.
125 Vita tibi quamquam simplex et rustica cordi est,
126 eque tua laudem simplicitate petis :
127 sint tamen elato tua pectora turgida fastu,
128 luminaque excelso tolle supercilio.
129 Qui nimis abjecto est animo fractoque, videtur
130 ingenii dotes non bene nosse sui.
131 Mox et in exiguo contemptus habetur honore,
132 qui poterat summum clarus habere locum.
133 Quantus quisque sibi est, aliis quoque tantus habetur :
134 sub pedibus, qui se non levat ipse, jacet.
135 Cede igitur nulli, sperne omnes, respice nullum,
136 cunctaque duc animis inferiora tuis.
137 Si tibi quis magnis occurret honoribus auctus,
138 quem celebret toto cognita fama polo :
139 sive regat justis subjectam legibus urbem,
140 et bonus imperii non leve gestet onus :
141 sive rudem doceat divina oracula plebem,
142 lucidaque ad caeli sidera monstret iter :
143 seu vitam prudens alioqui degat honestam,
144 et sit virtutis nomine clarus homo :
145 ne subeat flavos animo nudare capillos,
146 inque tuis maneat fixa Tiara comis.
147 Nos sumus ex limo facti telluris eodem,
148 materia est cunctis una eademque viris.
149 Divitibus vitae non est prolixior usus,
150 quam quos pauperies imperiosa premit.
151 Non magis excelsis Clotho justissima parcit,
152 parcere quam spretis pauperibusque solet.
153 Haec moveant aliquo ne quem digneris honore :
154 in simili cuncti condicione sumus.
155 Deque via nulli cedas quicumque sit umquam,
156 imo occurrentes cedere coge tibi.
157 Cum socio latam spatiabere forte per urbem,
158 et via communis una duobus erit :
159 sive sit aequalis, seu dignior esse putetur.
160 Tu dextrum studeas obtinuisse latus.
161 Si tamen immundo fuerit via lubrica caeno,
162 nequaquam tibi mos iste tenendus erit.
163 Ingrediere viam quae mundior esse videtur,
164 in medio comitem nil nocet ire luto.
165 Hoc tibi quid prosit facile cognoveris ipse,
166 si tua vel modicum mens rationis habet.
167 Forsan erit vacuas crepitus mittendus in auras,
168 qui ventrem miseris torserat ante modis.
169 Quandocumque libet dimitte, et ubique locorum,
170 quod natura facit, non reor esse malum.

171 Qui male moratum te ideo contenderit, illi
 172 reddere responsum tale repente potes :
 173 quattuor ex vento veniunt in ventre retento,
 174 vertigo capitis, colica, spasmus, hydrops.
 175 Hanc tibi doctrinam medicorum regula tradit,
 176 regula civili firma tenenda viro.
 177 Claudius edicto ructus crepitusque teneri,
 178 damna valetudo ne ferat inde, vetat.
 179 Pro te proque tuis faciunt haec moribus, atque
 180 his te tutari non sine laude potes.
 181 Florida cum viridis calcatis gramina campi,
 182 sermone est aliquo longa terenda via.
 183 Ergo aliquis comitum de magnis dicere rebus,
 184 de pacis pulchra commoditate volet.
 185 Aut veterum antiquos mores, vitamque virorum
 186 ex aliqua doctus proferet historia.
 187 Hoc tu propositum mox interrompe, loquendo
 188 frivola, et in media sistere voce jube.
 189 Prisca juvent alios antiquis gesta diebus,
 190 dicito ; me nostri temporis acta juvant.
 191 Vina vetusta quidem, veteresque probantur amici,
 192 et vetus in prisco quae fuit orbe fides.
 193 Non tamen antiqua quodcumque se origine jactat,
 194 omne ego crediderim protinus esse bonum.
 195 De rebus nostris nostraque aetate loquamur,
 196 quidque boni praesens cuilibet hora ferat.
 197 Hoc dicto, lepidas sociis proponere nugas
 198 incipe, quas risum posse movere putes.
 199 Plurima de dulci conficta loquaris amica,
 200 blanditias quoties dixerit illa tibi.
 201 Verba juvant austera parum, jocularia profer,
 202 saepius et multum turpia laudis habent.
 203 "Moribus o juvenis discas praesentibus uti,
 204 si qua tibi est sociis cura placere tuis."
 205 Deposito loquitor quaevis obscaena pudore,
 206 parvi animi signum creditur esse pudor.
 207 Hunc adulescentes morem plerique sequuntur,
 208 conventus quorum tempora nostra vident :
 209 ut nihil in medium dicant de rebus honestis,
 210 nescia sed potius verba pudoris ament.
 211 Quod faciunt omnes, cuivis fecisse decorum est,
 212 et minus est fallax quae bene trita via est.
 213 Tu quoque consuetum sectare per omnia morem,
 214 et loquitor cunctis quod placuisse queat.
 215 Vana locuturus, semper quod dicat habebit,
 216 in nugisque loquax quilibet esse potest.
 217 Si tamen in promptu nihil est quod dicere possis,
 218 (hoc equidem raro posse venire putem)
 219 suaviter irride quicquid tum dixerit alter,
 220 despiciens quae sunt non bene nota tibi.

DE ADORNATIONE MENSAE ANTE cenAM, ET ALIIS MINISTERIIS.

G1_07 v.1 Sed modo caeruleas declinat Phoebus ad undas,
 2 ut gelido fessos aequore mergat equos.

3 Sumendaeque horam reor haud procul abfore cenae,
4 utque domus repetas limina tempus erit.
5 Colloquium valeat, vacuae quod detrahit alvo,
6 nil facit ad rigidam contio longa famem.
7 Non tamen ut nimium properes volo : nil nisi certo
8 consilio facias, incipiasque nihil.
9 Ultra praescriptam si forte emanseris horam,
10 non res illa sua commoditate caret.
11 Forsitan interea dum tu tua munia differs,
12 cuncta domi pro te qui paret alter erit.
13 Alter erit mensam qui mappis instruat, et qui
14 obsequium domino deferat omne tuo.
15 Hoc potes invisum pacto vitare laborem,
16 quem semper quavis, qui sapit, arte fugit.
17 Si te cogatur pater exspectare, vel hospes,
18 certa tibi utilitas, et decus, illud erit.
19 Utilitas, patrii quia signa videbis amoris,
20 nec dubiam cernes hospitis esse fidem.
21 Sed decus egregium est, quod ab hospite, sive parente,
22 tale nihil merito tantus habetur honos.
23 At vel inhumanus pater est, vel perfidus hospes,
24 si dum per campos tu spatiaris, edant.
25 Quando domum venies, si nondum mensa parata est,
26 et tu sternendi tempus adesse scies :
27 injussus minime sternes, quia nescio simplex,
28 si facias, dici qua ratione queas.
29 Non juvet ut sapiens videare vel aptus agendis
30 rebus, nec virtus proderit ulla tibi.
31 Simplicitas prodest, haec te tutabitur omni
32 tempore, quantumvis feceris omne malum.
33 Et quia ad officium quodvis crederis ineptus,
34 nulla injungetur res facienda tibi.
35 Qui sua prudenter vitare incommoda novit,
36 quidque sibi prosit, qui videt, ille sapit.
37 Saepe suas qui divitias jactavit, iniquo
38 factus raptori praeda pudenda fuit.
39 Ast in deliciis et tuta pace quievit,
40 qui bene quas habuit dissimulavit opes.
41 Interitum multis virtus jactata paravit :
42 quis vocatignavos ad fera bella viros ?
43 Ut foret in tuto Chironis alumnus Achilles,
44 virtutem sumpta texerat ille colo.
45 Quid Laertiades ? Simulato nonne furore
46 aspera conatus bella cavere fuit ?
47 Tu quoque si quicquam virtutis habebis et artis,
48 omnibus id studeas dissimulare modis.
49 Magna vel invitum tentare negotia cogent,
50 si te aliquid dominus posse paterve sciet.
51 Orbibus injectis mensas ornare, vel ullo
52 pane, supervacuum, ni jubearis, erit.
53 Non reor esse tuum cura vigilante videre
54 singula, vel quo sint scamna locata modo.
55 Nil opus est duram pani praecidere crustam,
56 quem domini mensae ponere in orbe paras.
57 Omnia damna cave : sed circumcidere panem,
58 damna fer at domino vix reparanda tuo.

59 Quod fueris jussus tantum, nihil amplius umquam
60 perficias, res est perniciosa labor,
61 quem famulum domini fecit fortuna superbi,
62 heu miser, heu quantum cogitur ille pati ?
63 Quicquid agit scelus est, dominus nisi jusserit ipse
64 mox gravis est culpae poena parata levi.
65 Ergo aliquis dominum ne stulto offenderet ausu,
66 consilio sapiens hoc prius usus erat.
67 Sumpsit agendorum schedulam bene providus ante,
68 servitii domino quam daret ille fidem.
69 Hanc legit acceptam, memorique in mente recondit,
70 muneraque officii percipit inde sui.
71 Nec facile obtineas opus aggrediatur ut ullum,
72 quin oculis lectam consulat ante schedam.
73 Et quod agendarum non cernit in ordine rerum
74 expressum, officii non putat esse sui.
75 Forte erat a domino flammam extinguere jussus :
76 coeperat accensam flamma cremare domum ;
77 perlegit ille suas lento prius ordine chartas,
78 quam per agat domini jussa severa sui.
79 Hoc sequitur multis factum memorabile causis,
80 et quid agas, quovis tempore certus eris.
81 Multa prius monui, sumendi prandia tempus
82 cum foret, haec isto mente revolve loco.
83 Non opus est eadem saepe inculcare docendo,
84 tempora inutiliter ne pretiosa teram.
85 Difficilis nulli nostra est doctrina, volenti
86 dirigere ad vitam dogmata nostra suam.
87 Multi etiam norunt, quae tradimus, absque magistro,
88 ingenii tanta dexteritate valent.
89 Cum tuus ad mensam dominusve paterve sedebit,
90 et reliquam secum jusserit esse domum :
91 continuo mensae primam citus arripe sedem,
92 ne miser extremo constituare loco.
93 Saepe ministerium quodvis cogetur obire,
94 tardus in extrema qui statione sedet.
95 Surge puer, reseraque fores venientibus, audit,
96 quis veniat nobis hospes, et unde, vide.
97 Et mode fer panem, modo fer nova fercula mensae,
98 vox erit, et pleno vina refusa cado.
99 Fecerit ingratus canis importunus odorem,
100 protinus ille foras ejiciendus erit.
101 Post etiam admitti rursus mandavit eundem,
102 cum vires aliqua fregerit ira mora.
103 Talia in extremis veniunt facienda sedenti,
104 hunc alii cedas me monitore locum.
105 Sin fueris jussus mensis astare minister,
106 dum reliqui carpunt quos cupiere cibos :
107 signa quod invitus facias, manifesta relinquant,
108 taliaque iratus verba referre potes :
109 Cur ego prae reliquis tanta gravitate laborum
110 obruor infelix, servitioque premor ?
111 Quin aliis eadem facienda negotia mandas ?
112 Quo jure immunes hi tibi semper erunt ?
113 Scilicet ut saepem calcet, qua prona, viator,
114 dum graviter duro sub pede pressa gemat :

115 sic valido firmae cui non sunt corpore vires,
 116 spretus humi domino sub meliore jacet.
 117 Quoque magis cedit, mage cedere cogitur usque,
 118 nec datur oppressum posse levare caput.
 119 Forsitan efficies tam grandia verba perorans,
 120 officium ut dominus nolit habere tuum.
 121 Esse voluptati credet, si laetus obibis,
 122 teque sibi famulum semper habere volet.
 123 Si vero institerit, parendum censeo tandem,
 124 verbera ne scapulis ingerat ille tuis.
 125 Simplicitas stulta est omnem fugienda per artem,
 126 quae male moratis verbera dura parit.
 127 Ut docui supra, de nuda corporis artus,
 128 sic opus ad quodvis aptior esse potes.
 129 Sive cibos sola est sumptura domestica turba,
 130 sive aliquis vestris aedibus hospes erit.
 131 Omnia tu solito pro more putabis agenda,
 132 et memor usque tuae simplicitatis eris.
 133 Tempore cur ullo civilior esse labores,
 134 quam mea te facili carmine Musa docet ?
 135 Seu fueris solus, seu multis junctus amicis,
 136 est eadem vitae norma tenenda tibi.
 137 Omnibus in rebus nullum discrimen habeto,
 138 quod decet hic, nusquam non decuisse potest.

DE MINISTERIO MENSAE IN CENA.

G1_08 v.1 Convivas domino si praecipiente vocasti,
 2 esse hilares sumpto quos volet ille mero :
 3 more tuo officium te promptus ad omne parabis,
 4 simplicitasque tui regula moris erit.
 5 Tum tibi quae nuper praescripsimus omnia serva,
 6 verba tamen dictis addere pauca juvat.
 7 Tam placide in mensa, sic diximus ante, locabis
 8 fercula, quae plena jam nova lance feres :
 9 ut calidum partes jus disiciatur in omnes,
 10 atque in eo panes ipsaque mensa fluant.
 11 Nec tibi diffuso conspergere jure sedentes
 12 turpe puta, quamvis turpe putare queas.
 13 Fors et erunt qui se disperso jure perungi
 14 saepe, rei visa commoditate, volent.
 15 Quippe dapes multo condivit aromate Lixa,
 16 gratus odor cerebro est ille, saporque gulae.
 17 Hinc perfusa trahet gratum quoque vestis odorem,
 18 qualis in apposito paulo erat ante cibo.
 19 Res ea convivis non est ingrata futura,
 20 et poterunt memores inde manere tui.
 21 Si simulant animo factum hoc se ferre benigno,
 22 suaviter ut risu concutiare tuum est.
 23 Hac etiam hospitibus risum ratione movebis,
 24 proque tua laudem rusticitate feres.
 25 Hoc tamen offendi si facto intelligis ullum,
 26 inque oculis irae nuntia signa vides :
 27 est satis ut paucis purges tua crimina verbis,
 28 fervida dat verbis mollibus ira locum.

29 Saepe quis invitus (sic sunt mortalia) peccat,
 30 et miser est culpae nescius ipse suae.
 31 Admonitus tandem dolet, et peccasse fatetur,
 32 hac veniam admissi criminis arte meret.
 33 Te quoque, crede mihi, venia dignabitur hospes,
 34 conspiciens te non sponte fuisse malum.
 35 Aut potius verbis ultro insectare severis,
 36 quos tua non placide crimina ferre vides.
 37 Cur etenim stulti sibi non volvere cavere ?
 38 Haec sit in illorum culpa regesta caput.
 39 Inde ubi stas vigili cenantes lumine serva,
 40 ut videas quantum quisque edat atque bibat.
 41 Nec te dissimules hoc observare, sed omnes
 42 effice convivae quid speculere sciant.
 43 Res ea fert secum non paucula commoda, tuque
 44 utilis hoc domino more ferere tuo.
 45 Afficietur enim conviva pudore, minusque
 46 ac alias, avido conteret ore cibi.
 47 Nulla verendarum tibi sit reverentia matrum,
 48 nulla puellarum cura, nec ulla virum.
 49 Dices et facies semper quaecumque placebunt,
 50 et saltem satis est illa placere tibi.
 51 Si culpant alii, tua te mens conscia laudet,
 52 laus ea prae reliquis sufficit una tibi.
 53 Si quis pauca tibi facienda negotia mandat,
 54 vel rogat, et dominus non erit ille tuus :
 55 an sibi te famulum conduxerit ille, require,
 56 vel faciat, tibi quae praecipit, ipse, jube.
 57 Si tamen illa tuus dominusve parensve jubebunt,
 58 vix poterit verbis talibus esse locus.
 59 Jussa quidem te facturum dic esse, sed illic
 60 lentus es, et nimium ne properare velis.
 61 Ne quid dum nimium properas incautus omittas,
 62 aut ne quid pecces praecipitanter agens.
 63 Sed torvum videas, ut, quod non sponte sequaris,
 64 exprimat haud dubias vultus in ore notas.
 65 Forsitan et lychnum munctore videbis egentem,
 66 clarius ut lumen praebeat ille suum.
 67 Stulte, quid hunc adeo properes emungere, si non
 68 id jubeat dominus terve quaterve tuus ?
 69 Emungens tandem si forte exstinxeris, euge,
 70 res a te nimium gesta decenter erit.
 71 Id quoque civile est, ut densum ascendere fumum
 72 luminis extincti semper in alta sinas.
 73 Si tamen emungens extinguere forte vereris,
 74 quod metuas domini jurgia saeva tui :
 75 fumus ut alta petat lychni nihilominus ater,
 76 hoc alia effectum callidus arte dabis.
 77 Luminis ad terram subsectas abjice partes,
 78 fumidus ex illis surget in alta vapor.
 79 Cur pede conculces, si non jubearis ab ullo ?
 80 Immo quid et jussus moriger esse velis ?
 81 Quin potius forfex studio linguatur aperta,
 82 qua tibi erat brevior facta favilla facis.
 83 Inde per exiguam sumus petit aethera rimam,
 84 ille novo totam suffit odore domum.

85 Vix equidem credo gravidis odor ille puellis,
86 scilicet optatam ferre putatur opem.
87 Hospitibus certo gratum tu crede futurum,
88 femineoque nihil posse nocere gregi.
89 At si diversum quisquam defenderit, idque
90 institerit firma velle probare fide,
91 propositique sui testes produxerit, acri
92 ingenio quondam qui viguere viros.
93 (Nam foetum gravidae conceptum matris in alvo
94 Plinius ex illo dixit odore mori)
95 protinus hunc magno victum clamore probabis
96 turpiter a vero dissona verba loqui.
97 Nec pudeat coram tota confundere mensa,
98 ultimaque haec dictis addere verba tuis :
99 liberius bone vir mihi pauca ignosce loquenti,
100 debueras linguae parcior esse tuae.
101 Vir malus est famam qui per mendacia quaerit,
102 gloria laudandis non venit inde viris.
103 Non equidem memini recolens quod Plinius ullo
104 verba, sui oblitus, dixerit illa loco.
105 Unde etenim novisse queat ? Sed dixerit, esto :
106 non tamen est dictis semper habenda fides.
107 Plurima lecturis auctor scripta ille reliquit,
108 congrua quae vero non satis esse liquet.
109 Haec ubi protuleris, rerum credere peritus,
110 scriptaque magnorum pervolitasse virum.
111 Evacuata, alio jam repleturus Iaccho
112 pocula, porrecta corripe tota manu.
113 Corripe tota manu, vinumque infunde repente,
114 largiter ut summi plena sit ora scyphi.
115 Atque ideo summam replebis pocula ad oram,
116 ne te infundendi saepe fatiget onus.
117 Sique manu tremula reddens perfuderis ullum,
118 quid refert ? Vinum cui nocuisse queat ?
119 Vel prius e cyatho profundere paucula terrae,
120 non equidem magnum crimen habere putem.
121 Sin nimis impletum cratera imponere mensae
122 non libet, et domini jurgia saeva times :
123 paxillum immisso poteris prius inde labello
124 sorbere, et domino tradere deinde suo.
125 Vel, quod crediderim civilius esse, lagenae
126 reddito, mensuram quod superare vides.
127 Si quid enim fundo calicis residebit in imo,
128 quod credi mundum non satis esse queat :
129 mox tibi totius diffusum in vina lagenae,
130 non poterit vires jam retinere suas.
131 Diversi generis, nec nata in montibus iisdem
132 pocula, convivis proposita esse vides,
133 non opus est curis angi pallentibus, ut quo
134 singula sint teneas vasa replenda mero.
135 Quod propius positum te cernis, id arripe, et inde
136 ordine posthabito pocula quaeque reple.
137 Quid nocet omnigenum Bacchi miscere liquorem ?
138 Omne merum tellus una eademque dedit.
139 Vinorum virtus omnis cogetur in unum,
140 si bene miscueris vina vetusta novis.

141 Et solidam laudem virtus unita reportat,
142 quae nisi juncta foret nil valitura fuit.
143 Si tuus ille novus mos esse videbitur ulli,
144 huic dare responsum tale paratus eris :
145 num tibi Paeoniae non est mos cognitus artis ?
146 Nec quid agant medici docta caterva tenes ?
147 Sollicitis raro patientibus ulla propinans
148 pharmaca, quin docta sint bene mixta manu.
149 Misceri varias si non foret utile partes,
150 non puto quod tantis mos foret ille viris.
151 Est eadem ratio servanda in potibus illis,
152 quos coquit in variis Saxonis ora locis.
153 Optimus ad nostras Hamburgo mittitur oras,
154 qui gratus gustu est, et bene corpus alit.
155 Inferior paulo est, tamen haud spernenda Breana,
156 Hannovera ex undis potio cocta tuis.
157 Mumma quoque antiqui prisca Brunonis ab urbe,
158 et bonus Embece potus ab urbe venit.
159 Quaelibet inter se nullo discrimine misce,
160 omnia sunt uni debita pocula gulae.
161 Cum tibi dat vacuum quisquam cratera, petitque
162 repleri, tali te ratione geres.
163 Si quid adhuc fundo superesse videbis in imo,
164 mox epotandum noveris esse tibi.
165 Deque suo si quis cyatho tibi forte propinat,
166 et jubet ut secum paucula vina bibas :
167 aut te velle neges, aut exhausto receptum,
168 atque adeo ut maneat guttula nulla super.
169 Inde alto reple tibi pocula tradita vino,
170 atque recens domino redde repleta suo.
171 Non ego te capitis jubeo nudare capillos,
172 cum bibis alterius tradita vina manu.
173 Vel satis est digitis saltem tetigisse duobus
174 pilea, quae capitis sunt tegumenta tui.
175 Vel detracta manu lente, post terga relinque,
176 ut te jacturum qui videt esse putet.
177 Cumque tuo stabis studiose munere fungens,
178 ut repleas vacuos pocula sicca scyphos :
179 quam bene moratum poterunt te dicere cuncti,
180 si cadat e digitis amphora fracta tuis ?
181 Si dominus rapidam fuerit commotus ad iram,
182 lenibus hunc verbis conciliare potes.
183 "Istius ebrietas mea causa est criminis, inque,
184 peccato veniam protinus ille dabit."
185 Si quem stare vides vino cratera vacantem,
186 quem conviva negat quilibet esse suum,
187 forsitan hunc aliquis tam pocula multa perosus,
188 seposuit, metuens ebrietate capi.
189 (Non decet ad mensam vacuos astare culullos,
190 exhaustis requiem nec decet esse scyphis)
191 tu rape et impletum mox cui vis cumque propinas,
192 sic redit in seriem protinus ille suam.
193 Nec tamen occultis sine fraudibus egeris illud,
194 nam decus est tectis fallere posse dolis.
195 Tu tua replebis Cereali pocula zytho,
196 qualem in Saxonia gens celebrata coquit.

197 Ast aliis Bacchum et Cerealia munera misce,
 198 plus bene commistis saepe valoris inest.
 199 Sic potes incautis imponere, ut ebria fiat
 200 turba, sed interea sobrius ipse manes.
 201 Vel si convivas non est tibi fallere cordi,
 202 ebibe cum summa pocula cuncta fide.
 203 Hac prior evades reliquis arte ebrius, et sic
 204 hospitibus melius ridiculo esse potes.
 205 Exemploque tuo cunctos hortaberis, ultro
 206 vina ut certatim largius ipsa bibant.
 207 Mox etenim laetum te ridiculumque videntes,
 208 esse etiam laeti ridiculique volent.

QUOMODO A CENA CONVIVIS MINISTRANDA POCULA,
 ET QUIBUS IIDEM TECHNIS ABIGENDI.

G1_09 v.1 Fidus in officio ne non videare minister,
 2 sedulus, ut potent fortiter, auctor eris.
 3 Nec prius ire domum quemquam patiare vocatum,
 4 quam multa titubent ebrietate pedes.
 5 Et dominus quamvis tuus haud vetet ire volentes,
 6 tu tamen id fieri quam potes usque veta.
 7 Pocula nec cuiquam volo te replere petenti,
 8 quin penitus videas evacuata mero.
 9 Ebibe fac versum, dicas, vina addere vinis
 10 stultus ego officii non reor esse mei.
 11 Cur ego dissimulem, quod tu tibi parcere tentas ?
 12 An me justitiae non meminisse putas ?
 13 Justius egregiis vini potoribus, ullum
 14 haud hominum in terris, arbitror esse genus.
 15 Hanc ego justitiam quoque conservare laboro,
 16 nec vetus in rapidos fama eat illa notos.
 17 Hospitibus cunctis me convenit esse fidelem,
 18 quo bene commissum munus obire queam.
 19 Sic loquere, et quamvis precibus te mille rogarit,
 20 non tamen infundes, ni prius ebiberit.
 21 Semper et id vigili faciendum ducito cura,
 22 forsitan et hic aliquid quod tibi prosit erit.
 23 Nam conviva domum citius bene potus abibit,
 24 lumina jucundi plena soporis habens.
 25 Tu quoque temperius poteris tua corpora somno
 26 reddere, qui nimium mane relictus erat.
 27 Attenuant juvenum vigilatae corpora noctes,
 28 Naso gravis blandi doctor amoris, ait.
 29 At requies lassos nocturna laboribus artus
 30 recreat, et dulci membra sopore levat.
 31 Hanc ergo ad metam toto contendito cursu,
 32 convivas potos ut removeere queas.
 33 Incidit hic vigili quod erit tibi mente notandum,
 34 et bona pars verae simplicitatis erit.
 35 Bina sedere vides convivia in aedibus iisdem,
 36 nec similes vitae condicione viros ?
 37 Forsitan hic stupidi potat sex infima vulgi,
 38 vulgi, quod tantum commoda ventris amat.
 39 Ast illic hominum non magna caterva bonorum

40 considet, et lusu tempora longa terit.
41 Et tibi concessa est vinorum plena potestas,
42 totaque cum clave est credita cella tibi :
43 optima contemptae reserabis dolia turbae,
44 vina bonis promens deteriora viris.
45 Nec levis est ratio, cur non depromere quisquam
46 debeat eximiis fortia vina viris.
47 Egregios homines, qui magna negotia tractant,
48 quosque vagum merito vulgus honore colit,
49 non decet insana nimis ebrietate gravari,
50 ne poti, quod non conveniebat, agant.
51 Ebrietas victos sibi subjicit improba sensus,
52 seque velut dominam mentis in arce locat.
53 Et vitium tanto sceleratius esse putatur,
54 quanto qui peccat major habetur homo.
55 Ne videare igitur tam magni criminis auctor,
56 quae bona sunt illis tradere vina cave.
57 Quid ? quod et in longum studio producere tempus
58 colloqui longi mutua verba solent.
59 Interea vino videas moderatius uti,
60 colloquiumque illis dulcius esse mero.
61 Sic etiam in multam traherent convivium noctem,
62 immemores propriae tecta subire domus.
63 Non potes huic alia morbo ratione mederi,
64 (difficili tristis cura adhibenda malo est)
65 pocula quam cautus si quae sunt vilia promas,
66 quae putes nullo posse placere modo.
67 Non equidem longo mansuros tempore credam,
68 nequitia offensos prome maligne tua.
69 Nam neque pro vili numos exponere vappa,
70 nec stomachum ingrato laedere acore volent,
71 quisque suas igitur sapiens properabit ad aedes,
72 ut sua jam dulci membra sopore levet.
73 Vivit adhuc fama Xanthippe Socratis uxor,
74 quam meruit famam moribus illa suis :
75 forte domum paucos convivas ille vocarat,
76 artibus eximios ingenioque viros.
77 Colloquium gravibus doctum de rebus habebant,
78 tingentes variis seria dicta jocis.
79 Cumque diu tererent nocturnis tempora nugis,
80 res ea Xanthippae non ita grata fuit.
81 Colloquio tandem quo finem imponeret isti,
82 consilium cerebri protulit omne sui.
83 Jurgia convivis, convicia multa marito
84 fecit, et in rixas lingua disertata fuit.
85 Sed sua contemni cum jurgia, seque videret,
86 omnia tentandum credidit esse sibi.
87 Et veniens solita mensam subvertit in ira,
88 convivasque suos jussit abire domum.
89 Hoc ego te facinus quoque jam tentare juberem,
90 si nimis hos videas velle sedere diu.
91 Sed reor illorum te majestate moveri,
92 atque minus facinus tale placere tibi.
93 Ergo potes vino melius removeere maligno,
94 ut cupiant ultro quisque redire domum.
95 Profuerit forsitan quoque saepe monere morantes,

96 quem teneant caeli frigida plaustra locum.
97 Et quota jam noctis properans exiverit hora,
98 unde sibi somni tempus adesse sciant.
99 Nec pudeat vana cessantes fallere lingua,
100 colloquia et structis rumpere longa dolis.
101 Vix semel ediderit cantum cristata volucris,
102 principium serae noctis adesse notans.
103 Tu tamen a medio nocturna recedere caelo
104 sidera, et occiduas tendere, finge, ad aquas.
105 Aut potius clare, quid enim malus esse vereris ?
106 Dic repetant tecti limina quisque sui.
107 Ne tibi vel domino jam pergant esse molesti,
108 indultum levibus plus satis esse jocis.
109 Rustica vel ratio si non placet ista fugandi,
110 quos virtute graves conspicias esse viros.
111 Quantumcumque volent spatium concede sedendi,
112 ut quod agendum illis cumque videtur agent.
113 Sed procul inde abiens sapientem desere coetum,
114 aptior ingenio est stulta caterva tuo.
115 Hic audire jocos et delectantia verba,
116 quodque bibas avido gutture ferre, potes.
117 Interea soli sedeant famuloque carentes
118 in tenebris tetrici, turba odiosa, senes.
119 Vinaque non illis sitientibus ulla propines,
120 hinc videant curae se minus esse tibi.
121 Quid facient, adeo se spretos esse videntes ?
122 Quisque volet tuguri tecta subire sui.
123 At reliquos melius tractare intende bibones,
124 qui minimum rectae mentis habere student.
125 Immunes etenim cum sint a rebus agendis,
126 cur studeant avidam freno inhibere gulam ?
127 Parva viris etiam sapientia sufficit illis,
128 exiguumque boni cordis habere sat est.
129 Impliciti magnis nullo sunt tempore rebus,
130 curasque ex animo deposuere suo.
131 Non sunt solliciti de prole et conjuge alendis,
132 nec magnas animus quaerere servet opes.
133 Consilium saltem reserunt huc pectoris omne,
134 ut semper laetis mentibus esse queant.
135 Ut bona vina bibant, ut Bacchanalia vivant,
136 ut vario lusu tempora cuncta terant.
137 His bona vina viris, his praestantissima profer,
138 sint licet in multis illa reposta seris.
139 Assidua ebrietas tales delectat, et illis
140 quantumvis fortis potio nulla nocet.
141 Hunc hominum ut possis rabidorum augere furorem,
142 ingenii profer consilium omne tui.
143 Et calcar nimium per se currentibus adde,
144 quaque abeunt ultro, currere coge, via.
145 Largius ut potent, sapidissima vina propina,
146 quae vetera et multi roboris esse scies,
147 temperius potu victi cogentur abire, et
148 temperius somno corpora plena dabunt.

DE CONVIVARUM A CENA CONFABULATIONIBUS, ALTERCATIONIBUS, ET RIXIS.

G1_10 v.1 Cum bene erunt poti, variis de rebus habebunt
 2 colloquia, et pro se quisque disertus erit.
 3 Tunc nova gestarum poteris miracula rerum
 4 percipere, et cunctis gesta probanda modis.
 5 Hic referet qualis fuerit puerilibus annis,
 6 quam fuerit lusus promptus ad omne genus.
 7 Qualis in exsultans equitarit arundine longa,
 8 qualiaque in ficto bella pararit equo.
 9 Ille suos quondam juvenis narrabit amores,
 10 quae dederit blando verba puella sono.
 11 Successus referet rerum casusque suarum,
 12 quam fuerit felix, quamque in amore potens.
 13 Saepius ex imo suspiria pectore ducet,
 14 cum memor istius prosperitatis erit.
 15 Dulcia praeteritae reminiscens tempora vitae,
 16 o gemitus quales corde dolente dabit.
 17 Contra alius fuerit sua qui mala plurima narret,
 18 quae quondam insano caecus amore tulit.
 19 Qualiter in media tulerit fera frigora flamma,
 20 qualiter et pluvias vicerit atque nives.
 21 Quod voti nullo sit factus tempore compos,
 22 et nihil impensas, nil valuisse preces.
 23 Non deerit caram qui laudibus ornet amicam,
 24 et vaga per caeli sidera voce ferat.
 25 Ille puellares auro certare capillos
 26 dicet, et auricomi vincere fila croci.
 27 Non secus ac stellas oculos rutilare coruscos,
 28 Idaliae quales credimus esse deae.
 29 Os bene compositum, malas faciemque rotundam,
 30 dulciaque a roseis oscula rapta labris.
 31 Candori mixtum testabitur esse ruborem,
 32 ceu sint purpureis lilia mixta rosis.
 33 Et teretes referet digitos, teretesque papillas,
 34 cruraque Sithonia candidiora nive.
 35 Ast alii hinc aliud pro tempore quisque loquentur,
 36 quisque status dicet pro ratione sui.
 37 Proelia narrabit Mavortius horrida miles,
 38 venator celeres laudat amatque canes.
 39 Commemorat pingues qui gaudet frugibus agros ;
 40 lanigero upilio de grege multus erit.
 41 Navita de ventis, de fluctibus aequoris, illis
 42 qui non viderunt aequora multa refert.
 43 Quisque suis de rebus habet quae plurima dicat,
 44 quae nova grata tuis auribus esse queam.
 45 Crimina transactae multi recitare juventae,
 46 et sibi ab his laudem quaerere saepe solent.
 47 Saepe ego nequitiam vitae jactare prioris
 48 audivi emeritos, nec puduisse, senes.
 49 Illa bonos doceant exempla senilia mores,
 50 et puer a senibus discere multa potest.
 51 Tu patulas adhibe tantum dicentibus aures,
 52 singulaque attento pectore verba nota.
 53 Tum si te quisquam conviva vocaverit ad se
 54 forte, quod officiis indiget ille tuis ;

55 exhausta ut repleas infuso pocula Baccho,
56 vel facias aliud quod tibi mandat opus ;
57 dissimula vocem te percepisse vocantis,
58 ingratoque aures obstrue utrasque sono.
59 Hoc quoque Sirenum cantus fugiturus Ulysses
60 fecit, et evasit perfida tela necis.
61 Illevit cera sociorum callidus aures,
62 carmina ne possent per scelerata capi.
63 Sic tu, ne quo non libuit cogaris abire,
64 dulceque colloquium linquere, surdus eris.
65 At si non poteris salvo differre pudore
66 amplius, et crebris vocibus ille vocat,
67 et tibi adhuc cordi est nugas audire loquentum,
68 hac reor id facile est obtinuisse via.
69 Tempus ut expectet modicum conviva preceris,
70 difficilis precibus non erit ille tuis.
71 Mox te venturum tamen affirmare memento,
72 quando habeat finem fabula coepta suum.
73 Non adeo importunus erit, quin pauca roganti
74 concedi saltem tempora posse putet.
75 Cum gravis ebrietas cerebri penetrabilia sacri
76 irrumpens, summa fixerit arcepedem,
77 cumque triumpharit jam de ratione fugata,
78 mensque erit e solio praecipitata suo.
79 Grandia de magnis surgens certamina rebus,
80 disseret et variis lingua diserta modis.
81 Asseret hic animas post tristia vivere fata,
82 nec cum terrigeno corpore posse mori,
83 sed mutare locum, et nova corpora rursus inire,
84 atque hominis fieri quae fuit ante ferae.
85 At res haec aliis absurda videbitur esse :
86 dogmata non cunctis Pythagorea placent.
87 Invenias qui totam animam cum corpore credant
88 concidere, ut rapido cum perit igne calor.
89 Hic quoque qui contra pugnent reperire licebit,
90 quique negent istam vituperentque fidem.
91 Deque alio multi referent miracula mundo,
92 qui procul a nostri sit situs axe poli.
93 Hic homines dicent cum dentibus ora canina,
94 pandere, et humana pellere carne famem.
95 Diversum statuent alii, nec posse putabunt
96 Naturam rerum talia monstra pati.
97 Quisque suis pro viribus adferet argumenta,
98 quique velit victus cedere, nullus erit.
99 Concipiunt multi vanas pro regibus iras,
100 et gravibus verbis proelia magna gerunt.
101 Hosque Duces caelo supremis laudibus aequant,
102 aetheriaeque domus hos super astra levant.
103 Ad Stygias illos detrudunt usque paludes,
104 usque adeo lingua vituperante premunt.
105 Hos alii contra contraria sensa tenebunt,
106 deque suo nolent cedere proposito.
107 Hi quoque culpabunt quos laudavere priores,
108 quosque solent illi vituperare, colent.
109 Nonnulli facient discrimina longa dierum,
110 his erit hic ater, candidus alter erit.

111 Sed contra invenias, ea qui discrimina tollant,
 112 inque pari ponant condicione dies.
 113 Quilibet adducet quae se novisse putabit,
 114 notitiamque horum solus habere volet.
 115 Non feret hoc alter, sed et ipse peritus haberi
 116 multarum rerum consiliique volet.
 117 Hinc, quascumque theses dabit ipsa occasio praesens,
 118 arripiet, et lis luctaque grandis erit.
 119 Forsan et a verbis venietur ad arma cruenta,
 120 proque argumentis ensis acutus erit.
 121 Hic vetus haudquaquam Dialectica sufficit, illa
 122 non docuit tali dicta probare modo.
 123 Surgat Aristoteles aliquis, logicamque recudat,
 124 monstret ut ex quo sit ducta machaera loco.
 125 Tu parti alterutri succurrere fortiter insta,
 126 consensuque tuo proelia coepta juva.
 127 In medium audacter prodi, positoque timore
 128 deprome arbitrii libera sensa tui.
 129 Vince tuo strepitu cunctos, clamoreque vince,
 130 Stentoreumque imo pectore rumpe sonum.
 131 Fortis es, et claris, mentiris, dicito verbis,
 132 verba loqui si quem non ita firma putas.
 133 Cuncti obmutescent, intentique ora tenebunt
 134 protinus ad vocis fulmina tanta tuae.
 135 Et simul ingenium felix, animique vigorem
 136 mirati tacita laude per astra ferent.
 137 Hinc tu nobilis es magnoque in honore futurus,
 138 multisque ingenii nomine carus eris.
 139 Quem tamen argueras mendacia vana loquutum,
 140 illius insidias me monitore cave.
 141 Namque solent aliqui faciei impingere pugnum,
 142 si tibi mentitos esse probare velis.

QUOMODO PERACTA CENA CONVIVAE DIMITTENDI,
 QUID AGENDUM ANTEQUAM CUBITUM EAS : ET EPILOGUS LIBRI.

G1_11 v.1 Si nimis extendent in multam ludicra noctem
 2 proelia, res non est illa ferenda tibi.
 3 Fraudibus instructum multis decet esse dolisque,
 4 consultum rebus qui volet esse suis.
 5 Nil tibi totius prosunt convivia noctis,
 6 impediunt somnum turpiter illa tuum.
 7 Ergo opus ingenio est, tecta quo callidus arte
 8 quemque suae jubeas limen adire domus.
 9 Ante, quibus possis sapiens rationibus uti,
 10 diximus, hic illas quid renovare vetet ?
 11 Fors aliquis quota sit conviva rogaverit hora,
 12 tu percontanti dicere vera cave.
 13 Vix decimam cantu cristatus prodidit ales,
 14 tu dic bis sextam jam sonuisse diu.
 15 Saepius hoc etiam facies cum nemo rogarit,
 16 commoda quo somni tempora scire queant.
 17 Si nihil horarum cursu noctisque moventur,
 18 nec tua te quicquam verba dolosa juvant,
 19 tunc non immerito manifesta dicere voce,

20 ut tandem redeant ad sua quisque, potes.
 21 Et licet a domino non sis hoc dicere jussus,
 22 ingratum domino non tamen esse putem.
 23 Diceret ipse eadem, salvo si posset honore.
 24 Turpe quod est illi, te decuisse potest.
 25 Quam primum incipient abituri surgere poti,
 26 ne mora sit clausas pande repente fores.
 27 Pande fores, monstraque viam surgentibus ultro,
 28 atque hac ad vestros est iter, inque, lares.
 29 Cumque tuo domino convivae, sive parenti,
 30 jam blaesum dicent accipientque "Vale",
 31 tu pete consueti penetralia cara cubilis,
 32 et recrea dulci membra sopore tua.
 33 Ipse tuus dominus (per te licet) ostia claudat,
 34 oclusas aedes si volet esse suas.
 35 Ipseque candelas exstinguat, sopiat ignes,
 36 postremus cubitum (sic Cato mandat) eat.
 37 Vel tu candelam (consultius arbitror illud)
 38 dormitum quando coeperis ire, cape.
 39 Ne miser in tenebris offendas crura pedesve,
 40 improba nox secum multa pericla trahit.
 41 Per tenebras melius densas herus ire valebit,
 42 aedis notitiam totius ille tenet.
 43 Solus in obscuris sua vestimenta tenebris
 44 exuat, officio non eget ille tuo.
 45 Tu face nocturnam tibi ne res ulla quietem
 46 impediatur. Rapidis passibus hora fugit.
 47 Si sapis ergo tuis in tempore prospice rebus,
 48 deque alio numquam cura sit ulla tibi.
 49 Et licet hi mores minus esse putentur honesti,
 50 his tamen utilitas moribus ampla subest.
 51 Tollere de mensa cyathos et pocula differ,
 52 mane eadem melius tollere tempus erit.
 53 Omnia si tollas, et protinus omnia purges,
 54 utilitas quaeso quae venit inde tibi ?
 55 Signa relinquuntur manifesta videntibus, illo
 56 symposium minime triste fuisse loco.
 57 Gaudia sic animis spectantum hesternae recurrent,
 58 laetitiae memorem, quae fuit, esse juvat.
 59 Imo aliud dicam, tu rectis auribus asta,
 60 es memor ut vites omne laboris onus.
 61 Mane vel ad mediam volo te requiescere lucem,
 62 ne minuat cerebrum nox vigilata tuum.
 63 Tunc quoque de blando nolim te surgere lecto,
 64 quin pater aut dominus terque quaterque vocent.
 65 Interea famulae collecta poteria tollent,
 66 inque suum referent pocula quaeque locum.
 67 Quaeque tibi fuerant peragenda negotia, pro te
 68 efficient, et tu postea liber eris.
 69 Cum bene dormieris vinumque eviceris omne,
 70 surgito, sed medium Sole tenente diem.
 71 Tradidimus supra praecepta salubria, surgens
 72 qualibus ornatus moribus esse queas.
 73 Omnia tu semper serves, et ubique memento,
 74 singula ne sit opus dicta novare mihi.
 75 Sunt etiam vino qui delectentur adusto,

76 hac sibi restitui se ratione putant.
77 Hoc et tu facies, nisi mos tibi displicet iste,
78 nam mala sunt aliis ejicienda malis.
79 Multa docendus eras, simplex ut in omnibus esses,
80 sed propero, et rebus vincor ab ipse meis.
81 Ipse tuo ingenuo quantum potes utere, et ista
82 dicta potes factis exsuperare tuis.
83 Paucula percurro saltem, ne longius ipsa
84 Iliade, urgenti singula, surgat opus.
85 Paucula sufficient, ipso quia doctus ab usu
86 ipse potes monitis addere multa meis.
87 Singula coner enim libro comprehendere in uno,
88 vix istum caperet maxima terra librum.
89 Opprimerer tanto miser ipse labore, meique
90 ingenii vires exsuperaret onus.
91 Imperium siquidem stolidorum nulla coercet
92 meta, et ineptorum regia fine caret.
93 Aspicias oculis totum vigilantibus orbem,
94 quodque hominum toto vivit in orbe genus.
95 Invenies semper mores et ubique pudendos,
96 hei mihi barbaries non habet illa modum.
97 Non pudet effeta committere facta senectam
98 turpia, nec canos dedecorare suos.
99 Illa nimis docili nocitura exempla juventae
100 praebet, et ad vitium praevia monstrat iter.
101 Et juvenes (aevi tanta est petulantia nostri)
102 vivere laudandum turpiter esse putant.
103 Quis pueros meliora sequi, vitamque priorem
104 deserere, et mores excoluisse docet ?
105 Non vir, non mulier, meminisse videntur honoris,
106 omnia deposito quisque pudore facit.
107 Virginibus quondam laudi pudibunda dabamur
108 lumina, virtuti cum suus esset honos.
109 Nec nisi pauca loqui casto sermone solebant,
110 indicium casti pectoris illud erat.
111 Nunc decus est oculos temere quocumque vagari
112 virginis, et rectas non tenuisse vias.
113 Nunc decus est, verbis illas petulantibus uti,
114 rusticaque est, blando quae nequit ore loqui.
115 Quid memorem magnos homines, rerumque potitos,
116 imperium in reliquum qui rude vulgus habent ?
117 Obliti decoris sine more loquuntur aguntque,
118 quae praeceps animi cumque libido jubet,
119 quique graves regni manibus moderantur habenas,
120 quae prohibere aliis cuncta decebat, agunt.
121 Ingredere inflatas monstrosas fastibus aulas,
122 atque ducum celsas, atria longa, domos,
123 protinus occurrent in primo limine multi,
124 quos nihil humanae mensis habere putes.
125 Ebrietas illic et turpis vita ferarum
126 visitur, imperium crapula foeda tenet.
127 Non alibi pejus malesuada superbia regnat,
128 quae mores hominum non sinit esse bonos.
129 Talia subjectum sequitur vestigia vulgus,
130 ut docilis quaevis ad mala turba sumus.
131 Plura queri morum de rusticitate volebam,

132 dicta sed haec isto sufficit esse loco.
 133 Rustica nam verbis me turba rogantibus urget,
 134 perficere inceptum quod mihi restat opus.

DE MORUM SIMPLICITATE. LIBER SECUNDUS.

QUOMODO SE GERERE DEBEAT AB ALIO INVITATUS,
 QUIBUS MORIBUS CONVIVIUM ACCEDAT, ET MENSAE ACCUMBAT.

G2_01 v.1 Hactenus edocui qua simplicitate vocatos
 2 abs te convivas exhilarare queas :
 3 sed tamquam famulum, cui non est plena potestas,
 4 et qui sub domini cogitur esse manus.
 5 Qua ratione tuo invitatos nomine tractes,
 6 alter hic extremo fine libellus habet.
 7 Jam si forte alio fueris conviva vocatus,
 8 discito quis illic moribus esse queas.
 9 Principio ex puero quaeres non pauca vocante,
 10 quos vocet, et quae sit causa quod ille vocet.
 11 Cur alium dominus non miserit ipse ministrum,
 12 unde tibi major surgere possit honos.
 13 Denique quas carnes, quos pisces emerit hospes,
 14 et quanto dandos emerit aere cibos.
 15 Quas epulas coquus, et quae condimensa pararit,
 16 quove queas avidam pellere pane famem.
 17 Qualia sit promus venienti vina daturus,
 18 quae conviva domum pemmata quisque ferat.
 19 An quoque ducendae post fercula sumpta choreae,
 20 et qua sit ad tales virgo vocata dapes.
 21 Symposii tandem socios epulasque paratas,
 22 si spes est animo posse placere tuo :
 23 tempore venturum justo promittito sancte,
 24 sic ubi jam fuerint singula nota tibi.
 25 Si tamen observas convivia ad illa vocandos
 26 esse aliquos, odium qui meruere tuum :
 27 non ego te jubeo temere promittere quicquam.
 28 Conveniens hominum non genus omne tibi est.
 29 Non sedeas rigidos inter conviva Catones,
 30 qui graviter tantum verba severa crepant.
 31 Ergo alios manda vocet ad convivia, qui sint
 32 moribus et vitae congrua turba tuae.
 33 Fercula praecipies etiam meliora parari,
 34 si minus illa tuae sint placitura gulae.
 35 Cuncta sed ut possis melius retinere fideli
 36 mente, culinari quae parat arte coquus ;
 37 posce paratorum comedendorumque libellum,
 38 qui moneat quales det tibi lixa cibos.

39 Hinc praescire potes, quid edas, quid stare relinquo,
40 cui vino serves, queis epulisque locum.
41 Prolatam e pera schedulam quoque saepe revolves,
42 quaeque dedit releges fercula, quaeque dabit.
43 Tum si quid coctum tu legeris esse, nec illud
44 allatum mensae videris esse tuae :
45 (forsitan hoc aliis hospes vel lixa reservat,
46 tempore quos parvo velle venire sciat)
47 protinus accendi non est tibi dedecus ira,
48 nec volo te bilem dissimulare tuam.
49 Non impune tibi fallax illuserit hospes,
50 ut vacuo exspectans sederis ore diu.
51 Semper enim ventura tibi meliora putabas
52 fercula, sed falsum turpiter esse vides.
53 Quid dubitas clara ferri tibi, voce jubere,
54 inscriptum schedulae quod legis esse tuae ?
55 Illa etenim toti facta est injuria mensae,
56 nec tibi jam soli fraus ea structa fuit.
57 Pro reliquis etiam, licet id non jusserit ullus,
58 te refer hospitibus talia verba loqui.
59 Sic prius instructus tandem convivium adibis,
60 exspectata diu cum brevis hora vocat.
61 Mox ubi non procul est ad cenam tempus eundi,
62 in te non aliquam convenit esse moram.
63 Neglige vicinum, qui est invitatus eodem,
64 quippe viam solus tu reperire potes.
65 Neglige cuncta domi, et properatis gressibus ito
66 neu sis postremus, primus adesse velis.
67 Quam primum irrueris alienas hospes in aedes,
68 neglige de fausta multa salute loqui.
69 Sed pete fumantem pede non tardante culinam,
70 quaeque coquant illic fercula lauta vide.
71 Nec mora quae cupidis minuuntur dentibus escas
72 posce dari : res est imperiosa fames.
73 Moxque repleta mero spumanti pocula posce,
74 sic falle ingratae taedia longa morae.
75 Ut quando venient reliqui, sis potus abunde,
76 et facias lepido plurima verba joco.
77 Sic hilarem cuncti te dicent esse : meretur
78 ebrietas nostro tempore laude vehi.
79 Cum fueris solus, nec adhuc venere sodales,
80 quid facias, monitus accipe mente meos.
81 Incipe stentorea mox carmen amabile voce,
82 deque boni vini laudibus illud erit.
83 Vox ea per totam sonet exaudita plateam,
84 haec faciet socios mox ut habere queas.
85 Namque ubi clamores arrectis auribus illos
86 accipient, cenae tempus adesse scient.
87 Protinus accurrent rebusque domoque relictis,
88 et laetis tecum mentibus esse volent.
89 Vel tibi si non est cordi properare vocato,
90 ultimus extremo visque venire loco :
91 usque maneto domi, donec te nuntius alter
92 oret, ut ad cenam laetus adesse velis.
93 Tunc dic venturum, sed longo tempore differ,
94 nec tandem nisi sis saepe rogatus eas.

95 Tota domus cenam propter te differat unum,
96 gloria nequaquam est haec fugienda tibi.
97 Magnarum credent tibi magna negotia rerum
98 esse data a magnis perficienda viris.
99 At si crediderint oneratum rebus agendis,
100 teque ideo nullo posse venire modo ;
101 et coquus in patinam lautas jam miserit escas,
102 quas volet hospitibus fercula grata dari.
103 Forsan et in mensa famulus jam cuncta locarit,
104 incipientque ipsas tangere quisque dapes.
105 Tuque vides veniens escas modo carpere cunctos,
106 sessuroque tibi vix superesse locum :
107 objurgandus erit tibi verbis acribus hospes,
108 se sciat ut magnum posthabuisse virum.
109 Sentiatur ille tuam cunctis praesentibus iram :
110 non ignominia est tanta ferenda tibi.
111 Talibus ecquid eram venerandus honoribus ? Inque,
112 ecquid erat ratio talis habenda mei ?
113 Sed sine me (quid enim mihi profuit esse vocatum ?)
114 Vivite, non vobis jam gravis hospes ero.
115 Ista loquens gestum tibi sume volentis abire,
116 teque tuam simula velle redire domum.
117 Protinus occurret blandis sermonibus hospes,
118 et supplex partes ille precantis aget.
119 Tunc ubi blandiloquo te multa rogaverit ore,
120 placatus tandem discubiturus eas.
121 Tum reliqui assurgent venienti forsitan omnes,
122 ut tibi cum magno detur honore locus.
123 Tu primam quasi sis dignissimus arripe sedem,
124 quam tibi non digno nemo daturus erat.
125 At si non cernis venienti assurgere quemquam,
126 sessuroque tibi nullus habetur honos ;
127 tuque aliquem superesse locum conspexeris ipse
128 (servatur magno forsitan ille viro)
129 hunc tibi ne sedeas extremo fine capesse.
130 "Qui prior advenit dignior ille fuit.
131 Serius adveniens male considet, aut male cenat",
132 dicitur : id vero verius esse puta.
133 Per mensam pedibus scandens subtiliter ito,
134 si tibi per scamnum cedere nemo volet.
135 Commaculare luto mensam, mappamve, quadrasve,
136 nil nocet, et culpa res caret illa sua.
137 Frange vitra et calices, vino perfundito mensas,
138 et cadat e proprio versa patella loco.
139 Vel pedibus vestes macula per scamna sedentum,
140 id fieri summo jure videtur opus.
141 Cur etenim tibi nolebant hanc cedere sedem
142 tum vacuum, et qua vix dignior alter erat ?
143 Ergo quod hoc mensam pacto macularis et ipsos,
144 haec sit in illorum culpa relata caput.
145 Ante lavare manus quam sacrae accumbere mensae,
146 nescio quo multis more solere vides.
147 Frigida nil homini prodest e fontibus unda.
148 Sed cur non prosit causa ferenda mihi est.
149 Saeva reluctantur ferventi frigora cordi,
150 principium vivi corda caloris habent.

151 Inque manus veniunt occulti ex corde meatus,
152 per totum sparsi qui tibi corpus eunt.
153 Stultus in algentem digitos si miseris undam,
154 tum manus in gelida frigida fiet aqua.
155 Inde retro curret paulatim in pectora frigus,
156 ah nimium cordi frigora dura nocent !
157 Frigora nativos exstinguunt saeva calores,
158 hoc homines multi jam periere modo.
159 Tam subeunda tibi sunt magna pericula vitae,
160 frigus et a manibus cordis ad ima redit.
161 Hinc ubi jam multos in aqua te laveris annos,
162 adveniet propero tarda senecta pede.
163 Illa tuos quando victrix invaserit artus,
164 deficient vitae stamina rupta tuae.
165 Has causas illi qui te mirabitur adfer,
166 quod non pro solito more lavare velis.
167 Sin vero adfueris praescripto tempore cenae,
168 convivisque alios velle lavare vides :
169 primus in appositas reliquis cunctantibus undas
170 irrue, foedatas primus inunge manus.
171 Quisquis ibi fuerit majori dignus honore,
172 quid noceat post te quod lavet ille manus ?
173 Scilicet ipse etiam convivium ad illa vocatus,
174 et domino acceptus scilicet hospes eras.
175 Nec solum digitos, sed et os faciemque lavabis,
176 nec tibi erit longas nectere turpe moras.
177 Cumque satis longo lavisti tempore, et ipsam
178 conspicias immundam sufficienter aquam,
179 tunc aliis cedas ut et ipsi utantur eadem,
180 totaque cum manibus si libet ora lavent.
181 Tuque tibi interea de prima prospice sede,
182 hinc te qui jubeat surgere nullus erit.
183 Et qualis jaceat positus circumspice panis,
184 hic illo melior saepius esse solet.
185 Est qui vel sacram superet nigredine terram,
186 Vestphalici talem vidimus esse soli.
187 Est alius diversus ab hoc nitidissimus, illum
188 Sithonias credam vincere posse nives.
189 Hinc tibi dum reliqui cunctantur prospice cautus,
190 ne sit opus nigro pane fugare famem.
191 Surripias furtim tibi qui bonus esse videtur,
192 surreptumque tuo callidus abde sinu.
193 Postea cum fuerit partes distractus in omnes
194 panis, frumenti qui melioris erat,
195 cogentur reliqui vilem quoque sumere panem,
196 si nondum fuerit dura levata fames.
197 Tum tibi, non aliis poteris producere rursus,
198 in gremio furtim quem prius abdideras.
199 Viderit hoc aliquis factum laudabile, certe
200 ille tuis censor moribus aequus erit.
201 Consilium prudens simul admirabitur, et te
202 pectore non modicum dicet habere salis.
203 Et fortasse tuam quandoque imitabitur artem,
204 factus ab exemplo doctior ille tuo.

QUOS IN EDENDO MORES ET GESTUS OBSERVARE CONVIVA DEBEAT.

G2_02 v.1 Fercula quam primum mensae imponentur opima,
 2 tu rapidam patina primus inunge manum.
 3 Quod tibi cumque placet, rapias ; ita diximus ante,
 4 cur aliquid frustra me docuisse sinas ?
 5 Omnia dicta tibi, quae diximus ante, putato,
 6 nil moveat quo sint singula dicta loco.
 7 Et quascumque dapes in mensam miserit hospes,
 8 quantumvis gustus iudicet esse bonos :
 9 invenias aliquid quod culpes semper in illis,
 10 quodque velis verbis vituperare tuis.
 11 Hoc nimis est salsum, dices, nimis illud adustum,
 12 hoc tibi acetosum, dulce sed illud erit.
 13 Idque palam jubeo clara te dicere voce,
 14 percipere ut facili quilibet aure queat.
 15 Sic etenim falso confundes ora pudore,
 16 solliciti frustra per tua verba coqui.
 17 Hac potes urbani nomen ratione mereri,
 18 nomen id, o felix, quisquis habere potest !
 19 Quando tacent epulis intenti suavibus omnes,
 20 non hominis tota vox sonat ulla domo.
 21 Plurima te lingua jubeo garrere loquaci,
 22 illaque quae risum promereantur erunt.
 23 Non decet ad mensam mutis residere labellis,
 24 omnibus in pretio qui volet esse, virum.
 25 Inde vora semper, quanta sunt corpore vires,
 26 hoc ad symposium fine vocatus eras.
 27 Ingere multa vorax avidis sine more modoque
 28 faucibus, et largo viscera tende cibo.
 29 Si calet esca nimis quam dextera misit in ora,
 30 dissimula quantum dissimulare potes.
 31 Et lapidi permitte alios impingere eidem,
 32 ne solus damnum ludibriumque feras.
 33 Extrahere urentem rursus de faucibus escam,
 34 et patinae extractam reddere forte queas.
 35 Non tamen hic ausim facinus te tale docere :
 36 ah pudet, ah nimium rusticitatis habet.
 37 At tibi ne sit opus rursus comburere linguam,
 38 id fugies tali callidus arte malum.
 39 Ore tuo calidas afflabis fortiter escas,
 40 spiritus ardorem temperat ille cibi.
 41 Nullius est usus nimis insufflare modeste,
 42 quas etenim vires lenior aura ferat ?
 43 Flaturus totas vento distendito buccas,
 44 difficilis quasi sit buccina flanda tibi.
 45 Hinc, velut Aeolius mittit sua flamina carcer,
 46 collecta in calidos flamina mitte cibos.
 47 Magno cum sonitu prorumpant fortiter aerae,
 48 non secus ac flammam Sicelis Aetna vomit.
 49 O mihi quam placeas, si convertaris ad illum,
 50 qui tibi vicinus contiguusque sedet.
 51 Illius in vultum volo te spirare calorem,
 52 et calido totas spargere jure genas.
 53 Protinus applaudent alii, factumque probabunt,
 54 atque jocum talem saepe videre volent.

55 Quod comitatur herum, non fit sine laude, catellus,
 56 delictum domini qui solet esse sui.
 57 Tu quoque vicinas conviva vocatus ad aedes,
 58 usque canem, dominum qui conitetur, habe.
 59 Proximus ille tibi scamno considat eodem,
 60 illi etiam e patinis optima quaeque dato.
 61 Quis conviva illum detrudere sedibus ausit ?
 62 Nam dominum secum qui tueatur habet.
 63 Dentibus exiguam juvet indulgere quietem,
 64 delicias faciat protinus ille tibi.
 65 Ora tibi exserta lambat bene pingua lingua,
 66 in nova mergendas fercula deinde manus.
 67 Atque tuo pulices animalia iniqua catello,
 68 qualibet arte potens insidiisque cape.
 69 In medium profer captos, ut in orbe locati
 70 crimine supplicium quod meruere luant.
 71 Cum comedis, quantum potesingere faucibus una,
 72 ut bene distendas oris utrumque latus.
 73 Non secus ac plenas distendit flamine buccas,
 74 utriculo carmen pastor agreste canens.
 75 Nec decet in patina quicquam superesse relictum,
 76 omnia vult vobis quae dedit hospes edi.
 77 Rumpendi potius subeas discrimina ventris,
 78 quam super ex epulis vel minimum esse sinas.
 79 Tum si non poteris stomacho transmittere tritum
 80 dentibus, et longa est arida lingua siti,
 81 oris adhuc plenis cavitatibus utere potu,
 82 ut cibus in ventrem diffluat, ille facit.
 83 In calicem tenues ex ore emittere micas,
 84 nil, agreste licet quis putet esse, nocet.
 85 Nam cur non liceat dapibus confundere potum ?
 86 Illa hominum vitam sed bene juncta fovet.
 87 Ipsa jubet jungi potum natura cibumque,
 88 et res alterius altera postulat opem.
 89 Ossaque reliquiasque et quae tibi cumque videntur
 90 esse tuae lautae non satis apta gulae,
 91 abjice sub mensam, quo sint alimenta catellis,
 92 his quoque quo vivat convenit esse cibum.
 93 Sed sua, gaudentes praeda, dum prandia sument,
 94 non puto quod pacis foedera sancta colent.
 95 Prælia sub mensa visu jucunda movebunt,
 96 et sibi erit visus quisque tulisse parum.
 97 Forsan et arripiant convivas mordicus ipsos,
 98 hic levis in tantis motibus error erit.
 99 Suaviter ista videns risu quatere, tumultus
 100 auctor enim tanti causaque solus eras.

QUI MORES POST PRIMUM MISSUM IN MENSA SINT SERVANDI.

G2_03 v.1 Cum bene de primo compleris viscera misso,
 2 zona relaxari (diximus ante) potest.
 3 Ventriculum pacto cibus hoc descendet in imum,
 4 et fieri melius coctio justa potest.
 5 Promptior accipiet nova denique fercula venter,
 6 qui nimium vinclis ante ligatus erat.

7 Jamque puer quadras pinguedine colliget unctas,
8 ille novis dapibus semper habetur honos.
9 Hic propera, et primus reliquis cunctantibus orbem
10 in patinam celeri conjice rite manu.
11 Cur tamen hoc deceat, promptum est mihi dicere causam,
12 accipe, non levis est illa putanda tibi.
13 Si patiare viros aliqua gravitate colendos,
14 orbiculum primo deposuisse loco :
15 inde tuum super injicias (heu dedecus ingens)
16 magnorum quadras opprimet ille virum.
17 An miser ignoras quod rustica turba potentum
18 sub pedibus semper pressa jacere solet ?
19 Ergo tuam quadram quoque, ne videare superbus,
20 primus in illatam conjicies patinam.
21 Alterius quadram, quantovis dignus honore
22 ille fuat, non sit tollere cura tibi.
23 Quisquis erit, quando sibi cumque videbitur, orbem
24 conjicere in discum si volet ipse potest.
25 Ast ubi reddentur quadrae pro more recentes,
26 qui rapiat digitis tu quoque primus eris.
27 Si puer in primis tibi non adjecerit ullam,
28 nil vetat extensa corripuisse manu.
29 Matronas aliqui tanto dignantur honore,
30 dent ut eis primas virginibusque quadras.
31 Tu cave ne faxis, si quid mea dogmata curas,
32 sique tibi salvum vis decus esse tuum.
33 Ipse hominum mores qui sint hoc tempore nosti,
34 utere praesenti qui sapis ergo foro.
35 Quae facis accipiunt in partem cuncta sinistram,
36 proposito quamvis feceris illa bono.
37 Sic quoque si fueris aliquo dignatus honore
38 matronas celebres, virgineumque chorum,
39 protinus a quibus id factum culpetur habebis,
40 cuncta latens hominum pectora virus habent.
41 Nec facili credas laturos mente maritos,
42 quae facis, attento lumine cuncta notant.
43 Accensumque novo te pectus amore putabunt,
44 officium ex illo fonte scatere tuum.
45 Heu fuge Zelotypi bilemque odiumque mariti,
46 qui te suspectum nomine amoris habet.
47 Res mala suspicio est, rerumque magistra malarum,
48 immeritis fraudem saepe necemque struit.
49 Parce tibi vitaeque tuae, ne captus in ulla
50 infelix maneat suspicione diu.
51 Si post sublatos mora sit prolixior orbis,
52 nec cupido adfertur protinus esca recens :
53 non patiēre diu dentes ventremque vacare,
54 si nondum fueris plenus, ut esse voles.
55 Accipe de dapibus non segnis rursus eisdem,
56 jam manducatum de quibus ante fuit.
57 Hisque perunge novos reliquis cessantibus orbis,
58 et solus nullo jam comedente vora.
59 Scilicet in mensa non est pudor utilis ullus,
60 qui negat hoc, sanis sensibus ille caret.
61 Cum fuerint tandem nova reddita fercula mensae,
62 in nova festinam fercula mitte manum.

63 Ante tamen mappa maculatam tergere quadram,
64 quantivis pretii mappa sit illa, decet.
65 Scilicet hos mappis mensae velantur ob usus,
66 possit ut orbiculum tergere quisque suum.
67 Utque manus multa pinguedine ubique fluentes
68 mundare, et digitos oraue tota queas.
69 Haec tibi dicta semel, semper repetenda memento,
70 cum nondum fuerit pulsa molesta fames.
71 Vel si prae reliquis non nil venerandus haberis,
72 inque tibi mensa primus habetur honos :
73 sic ut cogantur reliqui exspectare morantem,
74 in patina donec sit tua prima manus.
75 Tunc epulas multo contingere tempore differ,
76 id majestatem promovet usque tuam.
77 Qua ratione notam fugias levitatis ineptae,
78 si mox conjicias fercula in ipsa manum ?
79 Forte minore queas attingere cuncta periclo,
80 si non tam magno clarus honore fores.
81 Non igitur nisi sis iterumque iterumque rogatus,
82 fercula protensa carpito lauta manu.
83 Interea tempus consumito multa loquendo,
84 vel cane, vel risum qualibet arte move.
85 Vel facias quadra ludos, vel denique cultro,
86 sunt minuenda aliquo taedia longa modo.
87 Dum facis haec, spectent alii, quia tangere nemo
88 audiat appositas te remorante dapes.
89 Nec tibi turpe puta mento jam fulcra labanti
90 auxiliatrices supposuisse manus.
91 Molliter in mensa cubito vel utroque, vel uno
92 nitere, res non est illa pudenda tibi.
93 Si tamen hunc morem pulchrum non esse putabis,
94 in gremio geminas rite reconde manus.
95 Inde potes rursus depromere, quando videtur
96 jam discernendi tempus adesse cibi.
97 Quando epulas tandem fuerit tibi tangere visum,
98 optima quae in disco videris esse rape.
99 Carnibus assatos vitulinis eripe renes,
100 hos reor ad stomachum posse quadrare tuum.
101 Sed de pisce lupo caudam laudare gulones,
102 de barbone caput dulce putare solent.
103 Primus es, illa tibi rapere est concessa potestas,
104 protinus et quadra rapta locare tua.
105 Solus habe, solus retine, solusque vorato,
106 nec tibi vicini cura sit ulla tui.
107 Quod sit culter hebes, damnum tibi ferre putabis,
108 quod facere officium non queat ille suum ?
109 At vidi solitos duris illidere saxis,
110 ne promptus nimis ad fercula cuncta foret :
111 imo acies serrae faciem demesque referret,
112 nec caret haec usu callida techna suo.
113 Nimirum assatus si quando apponitur anser,
114 anser qui pingui visitur esse cute.
115 Tunc te pelliculae bona pars male scissa sequetur ;
116 hanc in deliciis vulgus habere solet.
117 Praestat id officium culter serratus, et idem
118 excusat, si quid criminis illud erit.

119 Commodius sumptas venter quo digerat escas,
 120 pocula sunt semper continuanda tibi.
 121 Cumque alius digitis bibiturus pocula sumpsit,
 122 tu pete, vix credo quod neget ille tibi.
 123 Si negat et sitiens prius exhaurire parabit,
 124 tu rape vicini pocula ab ore tui.
 125 Quae simul ac nactus fueris, retinere memento,
 126 quis novit quando sint reditura tibi ?
 127 Tunc licet et sitiant alii, moneantque frequentes,
 128 ut bibere atque aliis tradere pocula velis :
 129 nil moveare tamen, sed tu sitientibus illis,
 130 quando tibi visum est, suaviter usque bibe.
 131 Solus et altisonis imple clamoribus aedes,
 132 pocula facundos reddere plena solent.
 133 Verberet hospitibus patulas vox nullius aures
 134 quam tua, nil alios dicere posse sines.
 135 Solus clamores, et pocula solus habeto,
 136 et memores, satis ut sis in utroque frequens.
 137 Cumque bibes, nares emungere, tergere labra,
 138 res minor est quam quae sit facienda tibi.
 139 Cur tibi res aliquam creet ista levicula curam ?
 140 Non nisi permagnae sit tibi cura rei.
 141 Omnia quae ventrem spectare scies ad eundem,
 142 cur detergendo dissociare velis ?
 143 Seu caro seu potus fuerit, seu panis adepsve,
 144 per stomachum vadunt omnia, perque gulam.
 145 Si tamen omnino tergenda putaveris ora,
 146 serviat officio candida mappa tuo.
 147 Illa tui excipiat mox excrementa cerebri,
 148 et mundet rostri pingua labra tui.
 149 Interulae manicam quoque protraxisse, quibusdam
 150 atque in ea nares tergere et ora, placet.
 151 Talia si pulchrum sectari exempla videtur,
 152 non ego, qui licitum non putet illud, ero.
 153 Pocula vicino, quamvis non postulet ille,
 154 propones, potu cum recreatus eris.
 155 Ne tibi forte obstent edere optima quaeque volenti,
 156 neu faciant ne sit libera dextra tibi.
 157 Inde queunt prompte recipi cum postulat usus,
 158 utque mero fauces oesophagumque riges.
 159 Si tamen et vicinus eandem noverit artem,
 160 ut tibi proponat pocula molesta sibi :
 161 tunc vel festiva te voce sitire negato,
 162 atque illi placida pocula redde manu.
 163 Vel potius totas effunde furoris habenas,
 164 profer et irato grandia verba sono :
 165 Cur mihi proponis tua pocula non sitienti ?
 166 Cur non illa eadem te magis ante locas ?
 167 An mihi rem gratam facturum te esse putasti,
 168 impediatur nostram si scyphus ille manum ?
 169 His quoque si verbis convicia turpia junges,
 170 efficies ne quid postea tale feras.
 171 Nulla tamen mora sit, potare subinde decorum est,
 172 temperat et sumptos potio crebra cibos.
 173 Cum reliqui cessant, cessantes gnaviter urge,
 174 sobrius ut cena surgere nemo queat.

175 Exemplum de te capiant, tu praevius ibis,
 176 et primus reliquos ebrius inter eris.
 177 Tum quoque si quicquam deliqueris ebrietate,
 178 ignosci citius commodiusque potest.

DE MODESTIA EDENDI ET BIBENDI.

G2_04 v.1 Vidi ego qui nollent (non est mos ille probandus)
 2 hospitis immunes tecta subire sui.
 3 Quisque igitur secum spumantia vina ferebant,
 4 optima iudicio vina putata suo.
 5 Hic quod erat rapidi natum prope littora Rheni ;
 6 ille jugis genitum Francica terra tuis.
 7 Pannoniis alii sub collibus orta ferebant,
 8 quaequae aliis alio nata fuere loco.
 9 Quid mihi de tali videatur more, requiris ?
 10 Non ego qui fieri talia laudet, ero.
 11 Nulla feres, si me, parsurus sumptibus, audis :
 12 quae tibi poturo vina det hospes, habet.
 13 Si tamen ulla tuo fers consulturus honori,
 14 aere tibi nimio non ea stare velim.
 15 Quaeque vel in tota vilissima noveris urbe,
 16 convivis reliquis illa daturus, emas.
 17 Cum tamen in mensam veniant quae quisque ferebat,
 18 in primis quae sint optima vina, vide.
 19 Inde scyphum magnum, plenum post terga repones :
 20 postea tu solus cum libet inde bibes.
 21 Nam ne non ad te redeant ea vina timendum est :
 22 hoc bene vitabis praeveniesque malum.
 23 Omnibus hinc reliquis ut laetior esse puteris,
 24 plurima quae risum promereantur age.
 25 Incipe praecelsa laetissima cantica voce,
 26 deque tuo longum carmen amore refer.
 27 Quattuor humores nostri sunt corporis, illos
 28 affectu vario corda ciere ferunt.
 29 Ignavos, tristes, austeros, terrea bilis :
 30 ignea, commotos esse furore, facit.
 31 Quid tibi multa levi et fatuo de phlegmate dicam ?
 32 Optimus est sanguis, laetitiaeque dator.
 33 Ergo sanguineus credaris ut esse, subinde
 34 cantillans vocem tolle per astra tuam.
 35 De choreis loquitor, de vinis, deque puellis,
 36 blanditias profer deliciasque meras.
 37 Si tibi de magno quisquam cratere propinat,
 38 cum bibit ille, calix mox rapiendus erit.
 39 Nil referre puta, quod nondum porrigit ille,
 40 et quod adhuc illinc plus bibiturus erat.
 41 Qui dedit absque mora, est bis donavisse putandus,
 42 vicino dices, ni bibat ille, tuo.
 43 Cum fueris tandem nactus cratera bibendi,
 44 quos bene servabis, tres tibi pono modos.
 45 Cum te destituet malefidus anhelitus oris,
 46 cessandi primum tempus adesse putem.
 47 Ni malis auram, cyatho nec ab ore remoto,
 48 ducere, quod fieri non sine laude solet.

49 Inde oculos quando replet lacrimabilis humor,
 50 luminibusque fluit plurima gutta tuis,
 51 hoc tibi cessandi signum queat esse secundum,
 52 in vitio, si quis ante remittet, erit.
 53 Tertia signa tibi quae sunt certissima pandam,
 54 illa scias nullo fallere posse modo.
 55 Cum vacua exhausto jam pocula tota Lyaeo
 56 videris, a cupidis faucibus illa move.
 57 Non ego sum, vacuo qui de cratere bibendum,
 58 Pannonico ex auro sit licet ille, putet.
 59 Quique tibi est magno vacuatus cantharus haustu,
 60 in mediam mensam projiciendus erit :
 61 ut tuus aspiciat Bacchi vicinus inanem,
 62 utque eadem post te norit agenda sibi.
 63 Ni facias, levibus videas certamina causis
 64 surgere, quae forti sint dirimenda manu.
 65 Non etenim credent te respondisse bibendo,
 66 ni videant oculis pocula versa suis.
 67 Hinc epulis iterum manus injiciatur opimis,
 68 atque iterum e patinis optima quaeque rape.
 69 Quippe cibi dulces et Bacchi munera poscunt
 70 sumpta per alternas corpora nostra vices.
 71 Cumque voras, magnas facies e panibus offas,
 72 has sentire tuo scilicet ore potes.
 73 Atque avium pullis est esca terenda minutim,
 74 ne laedant teneram grandia frusta gulam.
 75 Fortibus illa viris metuenda pericula non sunt,
 76 qui crassum firmo tegmine guttur habent.
 77 Apposito frustum scindens de pane, caveto
 78 scindere qua reliquos parte scidisse vides.
 79 Sed latus oppositum cultro pete, dulcior illinc
 80 forsitan avelli crusta resecta queat.
 81 Inde tibi longas scindes bene providus offas,
 82 quas capias tota comineasque manu.
 83 Has in aromatici pinguedine tingere juris,
 84 extremo saltem fine, decere putem.
 85 Intinctumque avido morsu praerodere panem,
 86 ille gulae ingratus non solet esse sapor.
 87 Jamque iterum morsas iterumque intingere partes,
 88 non sine magno usu, non sine laude potes.
 89 Ore loqui pleno, si rerum ita postulet usus,
 90 non veto : quin potius suasor et auctor ero.
 91 Res habet illa suum, facias modo saepius, usum,
 92 certior exemplo, quid juvet, esse potes.
 93 Eloquium toto notum est Demosthenis orbe,
 94 gloria Cecropii qui fuit una soli.
 95 Illius astrictam retinebant vincula linguam,
 96 verba foro posset quo minus apta loqui.
 97 Ergo animum varias celerem vertebat ad artes,
 98 vincula quo linguae solveret ille suae.
 99 Saxa loquens blando prudenter in ore rotabat
 100 parvula, ad insani littora curva freti.
 101 Pugna viro duplex : linguae retinacula contra,
 102 quod voluit, bellum parvula saxa gerunt.
 103 Promptius ut saxis aliquando ex ore remotis,
 104 sensa animi posset libera lingua loqui.

105 At strepitus contra vocem intendebat et aestus,
 106 quaeque sonant rabido murmura clara mari.
 107 Disceret ut populi clamantis ferre tumultus,
 108 contio clamoso si sit habenda foro.
 109 Non ita stultus eris : tu commodioribus uti
 110 artibus, admonitus per mea jussa potes.
 111 Pro rigidis carnem volvens panemque lapillis,
 112 institues pleno quaelibet ore loqui.
 113 Atque tuo strepitu clamores vince bibentum,
 114 murmura ferventis vicit ut ille freti.
 115 Cumque fere satur es, reliquorum attendito mores,
 116 non isti poteris ante vacare rei.
 117 Excipitoque levi dicta et facta omnia risu,
 118 dissona si qua tuis moribus esse vides.
 119 Carpe libens quaecumque potes, pete scomate cunctos,
 120 aut etiam ficto crimine quemque grava.
 121 Alterius culter jaceat si forte supinus,
 122 et caelos acies spectet, et astra poli.
 123 Huic illide tui ferrata manubria cultri,
 124 dignus erit magnis risibus ille jocus.
 125 Quidam in eo numerant quot passibus inclita Roma
 126 distet abhinc, et tot verbera congeminant.
 127 Hunc equidem morem non improbo, tu quoque eundem
 128 rite sequens plausu laudeque dignus eris.
 129 Non tamen, erga alios licet hunc servare sit aequum,
 130 ut facias eadem tu mihi, suasor ero.
 131 Forsan enim grates alioquin ipse rependam,
 132 et quae sint meritis praemia digna tuis.

DE VORACITATE, RISU, VOMITU IN MENSA, ET DE ALIIS CIVILITATIBUS.

G2_05 v.1 Plurima sunt quae te possint convincere agrestem
 2 in cena, et mores non didicisse graves.
 3 Cura sed immensos secum trahat illa labores,
 4 singula si mihi sint hoc recitanda loco.
 5 Non mihi Nasonis si sint in carmina vires,
 6 omnia pro merito commemorare queam.
 7 Pauca tamen (quamvis me jam sis doctior ipso)
 8 quae facias, ista parte docere libet.
 9 Nec te paeniteat mihi tempora pauca dedisse,
 10 forte ferant ingens tempora pauca lucrum.
 11 Disce puer mores ex me, juvenesque virique
 12 discite, non tardis passibus hora fugit.
 13 Plena per instructas evertere pocula mensas,
 14 omnia quo Bacchi mersa liquore fluant :
 15 obtinuit longae jam consuetudinis usus,
 16 atque ideo nullum crimen habere potest.
 17 Vidi etiam quando laeti voluere videri
 18 jam juvenes, animos exhilarante mero.
 19 Quod leviter peterent incautos pane sodales,
 20 carneque quam plena corripuere manu.
 21 Talibus exhilarant juvenilia pectora ludis,
 22 quoque suum possint fallere tempus, habent.
 23 Vidi eadem simili nuper ratione patrantem
 24 maturos annis consilioque senes.

25 Quid faciant juvenes, cum talia grandior aetas
 26 turpia symposiis non putet esse suis ?
 27 Non equidem senibus leges temerarius ausim
 28 dicere : sponte senes quod decet illud agunt.
 29 Vos pueri et juvenes inter convivia, gestus
 30 qui deceant, ex me discite, quique minus.
 31 Panis habet duplicem, res est notissima, crustam,
 32 alteraque ex illis purior esse solet.
 33 Inferior cinere est et tosta plena farina,
 34 haec nihil optati crusta saporis habet.
 35 Quae te igitur moneo, tu mente notata fideli
 36 exsequere, et prudens esse fereris homo.
 37 Scinde tibi totis de panibus undique crustam,
 38 quam cinere et nigra labe carere vides.
 39 Dicitur illa etiam prohibere a fluctibus alvum,
 40 et nimium laxi sistere ventris opus.
 41 Sin tamen hanc solam descindere forte vetabit
 42 (quem tibi non magnum convenit esse) pudor,
 43 legitimoque voles panem de more secare,
 44 corticis ut pariter partem utriusque feras :
 45 non veto. Sed nostris si praebes versibus aures,
 46 qui tibi erunt certi facta adhonesta duces :
 47 cuncta simul nulla desecta parte vorabis,
 48 et cinerem et pani quicquid adhaeret edes.
 49 Ingluviem cineres quoque cum carbonibus explent,
 50 omnia quae pani desecuisse nocet.
 51 Vectigal siquidem est aegris mortalibus ingens,
 52 non male quaesitis parcere posse bonis.
 53 Si tamen hoc nolis, proprio quod parta labore
 54 non comedas, alio fercula dante tibi.
 55 Quid dubitas ? Facile est aliena vivere quadra,
 56 prodigus hoc pacto quilibet esse potest.
 57 Si quid habet sordis panis, quod laedere dentes,
 58 aut sapidum linguae non satis esse queat :
 59 mox rescinde bonam crasso cum cortice partem,
 60 illa dari canibus praeda reseca potest.
 61 Ictibus aut crebris reseca, cultroque reducto,
 62 dissiliant crustae frusta minuta procul,
 63 insiliantque oculis vicina in parte sedentum ;
 64 scilicet hoc parvae non erit artis opus.
 65 Saepe natans epulas commendat Amygdala dulcis,
 66 Zaccharaque Attaeis aemula facta favis,
 67 lance vel in summa butyri nobilis humor
 68 visitur, aut durum quae tulit uva pedem.
 69 Aut aliud lautas per se, quod condiat escas,
 70 in patinis summo jure natate solet.
 71 Haec ego conspiciens discum converro per omnem,
 72 sic mea me genitrix sueta docere fuit.
 73 Inque avidum mitto suavissima pemmata ventrem,
 74 nec tamen hinc umquam damna vel ulla tuli,
 75 si nihil hos credes mores tibi posse nocere,
 76 exemplum docilis saepe imitare meum.
 77 Accidit inter dum sumptis cum carnibus ossa
 78 non bene in incautam missa fuisse gulam :
 79 illa solent motos gingiva elidere dentes,
 80 aut patulum obstructae claudere faucis iter.

81 Quid facis ? An nondum tanto obuius ire periculo
82 incipis ? An vitae non tibi cura tuae est ?
83 Pande tui rictum labiis cedentibus oris,
84 aufer et inserta, quae nocuere, manu.
85 Aut super appositum diductis dentibus orbem,
86 leniter e mediis faucibus ossa cadant.
87 Vituperent alii, sed te fecisse necesse est :
88 qui nocet, ah non est utilis ille pudor.
89 Nunc etiam quando sumpta recreatus es esca,
90 arripe porrecta pocula plena manu.
91 Pocula quae sumes aperi, teque ante locato,
92 haec quoque res aliquid cur celebretur habet.
93 Nam vapor ex illis exhalat inutilis omnis,
94 qui poterat cerebro durus obesse tuo.
95 Inde super Cyathum suprema parte patentem,
96 plurima quid noceat verba subinde loqui ?
97 Forsitan obtineas faciens ut pocula nemo
98 appetat, et solus quae placuere bibas.
99 Incipe nunc hilari testari gaudia fronte,
100 gaudia quae tacito pectore clausa tegis.
101 Mens hilaris multo gaudet se prodere risu,
102 (nil hilari melius pectore mundus habet)
103 Ergo perpetuo risu semperque studebis,
104 sive labris sumes pocula, sive dapes.
105 Saepe ita ridebis, quo pleno ex ore resultent
106 in patinam sumpti frustula multa cibi.
107 Exsiliant potius, quam durae illapsa tracheae
108 aeris obturent ingredientis iter.
109 Certior ad subitam vix est tibi semita mortem,
110 claudere quam attracto guttur inane cibo.
111 Sed prope tempus adest sumptae post fercula cenae,
112 quo famulus mensas exonerare volet,
113 sique famem nondum placato ventre fugasti,
114 jam properans tardae damna repende morae.
115 Visceraque ingesto reple potuque ciboque,
116 dum licet, haud semper copia talis erit.
117 Sic bibe, sic cena, simul ut potusque saturque
118 efficiare, quies nulla sit ante tibi.
119 Et si singultus tum coeperis edere crebros,
120 non dubia haec vomitum signa praeire solent.
121 Nil novitate rei turbere, nec esse putato
122 turpe, sed obstantes surgere coge tibi.
123 Ejice, digressus paulum, quodcumque gravabat,
124 ad mensam ablutis dentibus inde redi.
125 Cumque reversus eris, ventrem jam denuo reple,
126 ut nova jam vacuum repleat esca locum.
127 Non bene ferre potest rerum natura creatrix,
128 corpore, sub caelo, qui vacet esse locum.
129 At si non poteris vomiturus surgere cena,
130 sub mensam lepidum protinus abde caput.
131 Hic stomachus reddat quantum volet absque pudore,
132 id gratum canibus lingere munus erit.
133 Quid moror ? In medias audacter projice mensas,
134 quod tibi ventriculum triste gravabit onus.
135 Nullus erit, vel in ipsa vomas si fercula, dignum
136 qui venia facinus non putet esse tuum.

137 Nec vomitus illi turpes posse esse videntur,
 138 cui laudem ingluvies ebrietasque parit.
 139 Immo etiam multis nullus conviva probatur,
 140 quin potum certis se probet esse notis.
 141 Omne feres igitur punctum, si tempore cenae
 142 ebrius, ex nimia sedulitate vomas.
 143 Hospitibus gratum facies dominoque vocanti,
 144 symposiique decus totius unus eris.
 145 Quippe tuo vomitu bona vina fuisse probabis,
 146 quae dedit hospitibus qui dedit illa suis.
 147 Materiam quoque de qua mane loquantur habebunt,
 148 et tu potiores nobilis inter eris.

DE LOTIONE MANUUM A CENA, DEMENSIS SECUNDIS,
 ET QUID APUD VIRGINES DECEAT.

G2_06 v.1 Postquam epulis exempta fames, mappaeque remotae,
 2 pura ad tingendas ponitur unda manus.
 3 Pigritia est vitium : ne sis piger, arripe pelvim
 4 primus, et hac palmas primus utrasque lava.
 5 Hinc os et faciem, quanto tibi tempore visum est,
 6 et nares largae rore rigabis aquae.
 7 Inde lavaturis concede sodalibus undam,
 8 quae satis est manibus sordida facta tuis.
 9 Et post te matrona lavet, quantumlibet illa
 10 clara sit, et post te virgo colenda lavet.
 11 Pura tuas sordes felicius abluet unda,
 12 quam quae jam multa est sordida facta manu.
 13 Inventas adeo quosdam tamen esse modestos,
 14 ut nullam tangant ni jubeantur aquam.
 15 Vel certe exspectent, donec reliqui prius omnes
 16 abluerint, ut se deinde lavare queant.
 17 Hos tu conspiciens securos nilque timentes,
 18 affuso liquidae fonte rigabis aquae.
 19 In faciemque haustum manibus de fonte liquorem,
 20 inque oculos sparges largiter, inque caput.
 21 Id pretium nimio meruisse pudore videntur,
 22 idque sua stulti proprietate ferant.
 23 Nuper id in coetu quidam tentabat honesto,
 24 sed misero coeptum non bene cessit opus.
 25 Namque ubi matronas perfundere rore parabat,
 26 feminea tulit id praeviente manu.
 27 Lumina vix poterant undis oppleta tueri,
 28 barbaque suffusis tota fluebat aquis.
 29 Ah pudet, et victum succumbere paenitet : ergo
 30 concipit ingenti pectore majus opus.
 31 Malluvium digitis correptum vertit, et undas
 32 fortiter in medium dissipat ille gregem.
 33 Tum vero exoritur risusque jocusque sedentum,
 34 et plaudunt manibus femina virque suis.
 35 Est quoque cum nemo palmas intingere primus
 36 sustinet, atque alium quisque lavare jubet.
 37 Haec morum gravitas convivis addit honorem,
 38 pompa decet magni nominis illa viros.
 39 Tu nimis illa diu differri balnea cernens,

40 materiam solidae laudis adeptus eris.
 41 Mox, siquidem nemo digitos putat esse lavandos,
 42 e medio tolli praecipe rursus aquam.
 43 Namque quid incassum fluviatilis occupet unda,
 44 qui proprius vino debuit esse, locum ?
 45 Pemmata jam venient mensis allata secundis,
 46 tu celer hoc, ne sis forte secundus, ages.
 47 Optima quaeque potes bellaria sumere primus :
 48 ultimus in patina, deteriora feres.
 49 Verte tuo arbitrio patinas, et singula verte,
 50 quaeque tibi arrident absque pudore rape.
 51 Omnibus esse putas naturam rebus eandem ?
 52 Falleris, haec illa plus bonitatis habet.
 53 Indita nec frustra rerum discrimina nostris
 54 nec sine consilio, mentibus esse putem.
 55 Sed magis ingentes rerum pater altus obusus,
 56 contulit haec hominum munera magna gregi.
 57 Scilicet ut possit discernere quisque quid ipsi
 58 conveniat, vel quae non placitura putet.
 59 Utere iudicio (nihil imprudenter agendum est)
 60 et citus e patinis optima quaeque rape.
 61 Nil opus est pomis abscindere velle putamen,
 62 Cur quid agas, quod non esse necesse putes ?
 63 Et stomachum, melius sumptas quo concoquat escas,
 64 cortice cum viridi poma comesta juvant.
 65 Sique diu fueris purgando cuncta moratus,
 66 interea arboreae diripientur opes.
 67 Cumque voles iterum patinis immittere palmas,
 68 nil tibi quod palmis diripiatur erit.
 69 Dum superesse vides aliquid, cessare caveto,
 70 non poteris tales semper habere cibos.
 71 Fercula de mensa nec convenit illa remitti,
 72 namque suas sperni crederet hospes opes.
 73 Pemmata nec dederat rursus quae tolleret hospes,
 74 sed posita ut saltem quisque voraret, erant.
 75 Quod si cum satur es bellaria lauta supersunt,
 76 illa potes manica condita ferre domum.
 77 Si tibi sunt nati, genitor gratissimus illis,
 78 haec venies, tecum munera grata ferens.
 79 Sin minus : ipse domi quae tecum rapta tulisti
 80 visceribus mittes fercula lauta tuis.
 81 Dente nuces aperi, nisi mavis frangere cultrum,
 82 damnaque prudenti non patienda pati.
 83 Vidi homines uno pugnis qui grandibus ictis
 84 impositas mensae comminuere nuces :
 85 cuncta resultabant per totas pocula mensas,
 86 multaue fracta suum non tenuere merum.
 87 Horum ego tum vires hominum mirabar, et illos
 88 eximie fortes rebar habere manus.
 89 Qui pedibus possent calcatas frangere vidi :
 90 nucleus ut dura colligeretur humo.
 91 Quos tibi cumque libet sequitor, modo parcere cultro,
 92 triste aliquod damnum ne ferat ille, queas.
 93 Vicinumque tuum cortex est ante locandus,
 94 nec dolus ille sua commoditate caret.
 95 Hac ratione tuo quia succurretur honori,

96 machinaque ingluviem conteget illa tuam.
 97 Namque vorax aliis minus esse videberis hospes,
 98 et cupidae leges dicere posse gulae,
 99 forsan et occurrent ibi, fortiter inter edendum,
 100 quae videas stomacho non placitura tuo.
 101 Sive sit infectum foeda putredine malum,
 102 seu pyra vermiculis pervia, sive nuces.
 103 Protinus illa tuo vicino porrige amice,
 104 fallor ? An haec alio doctus es ante loco ?
 105 His epulis quando factum satis esse putabis,
 106 incipies alio laetior esse modo.
 107 Tum si forte tuo lateri sit proxima virgo,
 108 virgo verecundo lumine blanda tuens :
 109 multa protervus ages, et multa loquere protervus,
 110 ludus enim aetati convenit ille tuae.
 111 Nec melius quicquam te commendare puellis
 112 credito, quam semper verba jocosa loqui.
 113 Tange etiam partes quas gaudet femina tangi,
 114 inque sinu tepido virginis abde manus.
 115 Tange puellares digito petulante papillas,
 116 blandaque virgineis oscula fige genis.
 117 Quod si gemma tibi digitos exornat, et aurum,
 118 aut torques collum circuit unca tuum.
 119 Aut si fila tuam praetexunt serica vestem,
 120 si quid erit quo te posse placere putes.
 121 Id quocumque modo potes ostentare, subinde
 122 ostentes, mire complaceasque tibi.
 123 Illa tui magno mox corripietur amore,
 124 et tua perpetuo scilicet esse volet.
 125 Splendidiore leves capiuntur veste puellae,
 126 virgineusque auro conciliatur amor.
 127 Tu quoque nonnumquam gemitu fatearis amorem,
 128 et loquitor nutu pectoris ima tui.
 129 Utque sui vero te norit amore teneri,
 130 virgineum duro clam pede tange pedem.
 131 Saepe propinabis temere non parva puellae
 132 pocula, quae magni pignus amoris erunt.
 133 Inde vel invitam tibi respondere bibendo,
 134 coge minis : certe gratus amator eris.
 135 Summa sit ista : tibi sit nulla modestia curae,
 136 et tibi quod pulchrum cumque videtur, agas.
 137 Ebrietas facinus quodcumque excusat, et inter
 138 pocula quantumvis turpia facta decent.

DE CLAMORIBUS ET TUMULTIBUS A CENA :
 DE DIGRESSU, ET DE PACTIONE CRASTINAE CENAE.

G2_07 v.1 Sed quid ages, quando tenera cum virgine mater
 2 fida suae repetit notaque tecta domus ?
 3 Est alia tempus tibi jam ratione terendum,
 4 ne tibi symposium taedia longa ferat.
 5 Ergo aliquis tacito fuerit sermone loquutus,
 6 tectaue vicino dixerit ulla suo :
 7 tu patulas aures submissis arrige dictis,
 8 ut clam quae loquitur verba notare queas.

9 Forsan enim de te, quae pauca loquatur habebit,
 10 quae potes adventu rumpere verba tuo.
 11 Quicquid erit, turbes, quid enim sua murmura celant ?
 12 Deque suis inter pocula rebus agunt ?
 13 Denique quicquid agent alii, quaecumque loquentur,
 14 his ego te mixtim semper adesse velim.
 15 Invenias semper quod agas in rebus eisdem,
 16 et quae verba queas non sine laude loqui.
 17 Vel si nullus erit qui grandia verba loquatur,
 18 tu poteris solus grandia verba loqui.
 19 Stentoreo solus magnum clamore tonabis,
 20 possit ut exemplum quisque videre tuum.
 21 Non tibi defuerint quae possint plurima dici,
 22 si modo facundis vocibus esse velis.
 23 Prolixa est series absentum rodere vitam,
 24 hoc opus ebrietas non sinit esse scelus.
 25 Si tamen haec turpis tibi consuetudo placebit,
 26 vix ego discipulum te rear esse meum.
 27 Et puto quod possis sceleratos inter haberi,
 28 quos procul a nostro convenit ire libro.
 29 Vel tua transactae petulantia facta juventae,
 30 et scelera et clara crimina voce refer.
 31 Invenias multos captare hoc nomine laudem,
 32 vita quod ipsorum flagitiosa fuit.
 33 Sin pudet hoc (quamquam te vix pudor addecet ullus)
 34 accipe quo mora sit longa terenda modo.
 35 Grandia de minimis moveas certamina rebus,
 36 si modo qui tecum disputet ullus erit.
 37 Quod tibi dogma placet magno clamore tuere :
 38 inferior causa es, voce supremus eris.
 39 Utere voce tua, ne prae clamoribus istis
 40 exaudire aliquis verba sua ipse queat.
 41 A quoquam monitus lingua moderatius uti,
 42 utque loqui saltem verba minora volis.
 43 Fortius emittes claram de gutture vocem,
 44 liber es, et certe libera lingua tuae est.
 45 Semper item (quamvis quae sunt falsissima dicas)
 46 propositum firma mente tuere tuum.
 47 Cede manus victas nulli, succumbito nulli,
 48 te praeter nullum vera fatere loqui.
 49 At tibi si nolet tuus adversarius usquam
 50 cedere, iudicio stare voletque suo :
 51 hanc ignominiam non arbitror esse ferendam,
 52 si vir es, horrendas audiat ille minas.
 53 Iratus mensae surges, iratus abibis,
 54 nec dices cuiquam cum fugis inde, Vale.
 55 Scilicet incuties hac omnibus arte timorem,
 56 ut te victorem semper abire sinant.
 57 Vel quae non poteris clamosa voce tueri,
 58 pugnaci tibi sunt illa tuenda manu.
 59 Educto gladio majorque minorque probetur,
 60 et dubiis fiat dura per arma fides.
 61 Argumenta potest ensis quoque solvere strictus,
 62 quaeque volant tota pocula jacta domo.
 63 Si nil tale libet, nec sunt tamen otia cordi,
 64 otia symposio non satis apta putem.

65 Symbolon educto mensis incidito cultro,
 66 exprimat aut nomen littera scripta tuum.
 67 Sic memori te nulla dies umquam eximet aevo,
 68 teque scient illo quisque fuisse loco.
 69 Vel pinge arrecto turpem carbone figuram ;
 70 ingenii signum grande sit illa tui.
 71 Nec tamen interea studium cadat omne bibendi,
 72 sed pede festino progrediatur opus.
 73 Pocula cum bibulo vacuasti gutture, quae mox
 74 tradere vicino te jubet ordo tuo :
 75 ante manu tota circum deterge decenter,
 76 qua tibi sunt labiis pocula tacta tuis.
 77 Namque manus certe foedato mundior ore est,
 78 saepius in pura quippe lavatur aqua.
 79 Saepe etiam spumae nubes supereminet, illam
 80 discuties digitis providus ante tuis.
 81 Inde vel ipse bibes quantum tibi cumque libebit,
 82 vel modo vicino pocula plena dabis.
 83 Inque oculos raptam vicini mittere spumam
 84 si libet, haud equidem, qui vetet illud, ero.
 85 Proficies aliquid certe, risumque movebis
 86 omnibus, aut ira qui moveatur, erit.
 87 Insufflant aliqui plenis spiramine buccis
 88 pocula, nec ratio displicet illa mihi.
 89 Pestiferum renovant stridentes aera venti,
 90 quando cient toto proelia dura Polo.
 91 Et tuus inflati purgabit anhelitus oris
 92 quod tua non deceat pocula, si quid erit.
 93 Dumque animam cyathis inflas, simul injice sputum,
 94 Quid magis hoc facto te decuisse queat ?
 95 Strenua cum fuerit potatio, fortiter uno
 96 quae veniunt haustu pocula cuncta bibe.
 97 Peccatum est etenim fieri per plura, quod uno
 98 absolvi poterat commodiore modo.
 99 Rursus et epotum te coram ponere vitrum
 100 impletum vino rursus ubi illud erit :
 101 atque propinanti bis respondere licebit.
 102 Id quoque damna tibi non ita magna dabit.
 103 Nam citius potus fies, citiusque redibis
 104 insana titubans ebrietate domum.
 105 Ire domum numquam libeat, quin hora secundae
 106 jam mediam noctem praeteriisse notet.
 107 Et licet observes, dormire quod expetat hospes,
 108 nequaquam tamen ut dormiat ille sinas.
 109 Imo etiam si te per sacra deosque rogarit,
 110 digneris tandem potus abire, nega.
 111 Jam quoque si quemquam dormitum abiisse rescisses,
 112 quod vino victas cesserit ille manus.
 113 Protinus e lecto convivium in ipsa reduces
 114 invitum, nudo sit licet ille pede.
 115 Tum primum incipies Bacchi gustare liquorem,
 116 atque mero sensus exhilarare tuos.
 117 Pocula jam demum franges, frangesque fenestras,
 118 sic quod postridie persolvatur erit.
 119 Hinc tua ut in fractis ponatur imago fenestris
 120 effice, nobiles mos placet ille viris.

121 Sic tua qui vitris inscripta insignia cernet,
 122 nobilibus genitum te quoque credet avis.
 123 Scamna per et mensas saltabis fortiter, imo
 124 omnia robusta vertito scamna manu.
 125 Denique disjectis fornacem frangito scamnis,
 126 ante tibi gratum non sit abire domum.
 127 Hoc tamen in primis volo te meminisse, priusque
 128 inde tui repetas frigida tecta laris.
 129 Foedera cum potis nova cautus inibis amicis,
 130 foedera visceribus nil nocitura tuis.
 131 A quibus ad cenam cras inviteris opimam,
 132 nec te venturum, quando vocare, nega.
 133 His ego nonnumquam quoque callidus artibus usus.
 134 Ad non speratas advocor ipse dapes.
 135 "Quando tuis tandem vivemus in aedibus ? inquam,
 136 quando erit ut nobis sit tua aperta domus ?"
 137 Protinus ille mihi dicit cogente pudore :
 138 "Tempore quo libitum sit tibi cumque veni.
 139 Si tibi sic visum est, venias cras tempore cenae,
 140 pro tibi erit censu cena parata meo."
 141 Mox me polliceor venturum, et dejero sancte,
 142 me bene promissam fallere nolle fidem.
 143 Hos sequitor mores, et saepe vocaberis hospes :
 144 sic potes ad lautas saepe venire dapes.
 145 Arte tamen si quis quoque te tentarit eadem,
 146 promittes temere me monitore nihil.
 147 Esse vocaturum, cum debeat ille venire,
 148 dicito, sed fieri jam bene posse, nega :
 149 "Publica jam mihi sunt commissa negotia, et illis
 150 implicitus multis forte diebus ero."
 151 Vel refer uxorem jam non satis esse paratam,
 152 quod cubet aegroto morbida facta toro ;
 153 jamque Machaonia spectatus in arte Galenus,
 154 supposuit medica clysmata lenta manu.
 155 Et modo laxata non segniter egerit alvo,
 156 "Spero brevi sanam ceu fuit ante fore.
 157 Post ubi erit visum mihi, teque aliosque vocabo,
 158 exhilaraturus pectora vestra mero."

QUOMODO A CENA EBRIUS SE DOMUM CONFERAT,
 QUID IN VIA ET DOMI TUMULTUUM ANTE SOMNUM EXCITET,
 ET QUOMODO SE POSTRIDIE GERAT.

G2_08 v.1 Omnibus ex animi voto sic ordine gestis,
 2 incipe congeminans júbila, abire domum.
 3 Nil opus est isthic hominum valedicere cuiquam,
 4 nec grates verbis reddere velle diu.
 5 Scilicet invitum retinere diutius hospes,
 6 si bene te potum senserit, ire volet !
 7 Nec pretio quaeras quanto potaveris, illud
 8 mane potest hospes commemorare tibi.
 9 Si quid habere volet, te deinde vel ipse monebit,
 10 tu reticens tuguri tecta subito tui.
 11 Horrisonoque omnes turba clamore plateas,
 12 ut te convivam quisque fuisse sciat.

13 Vicinum patitor nullum dormire, sed omnes
 14 ob strepitum facias evigilare tuum.
 15 Huic maledic, illum petulanter ad arma lacesse,
 16 si modo quid toto pectore cordis habes.
 17 Offensas veteres, veteresque ab origine rixas
 18 cura sit ut renoves, cum bene potus eris.
 19 Cum veniet tandem, ut tua verba superba retundat,
 20 mox tibi festina est arripienda fuga.
 21 Ne nimis incidat magno tibi vulnere venam,
 22 ex illo in dubium vita venire queat,
 23 deliquiumque animi, vena cum sanguis apertae
 24 elicitur, raro non solet inde sequi.
 25 Non ego vituperem sera qui nocte fenestras
 26 ut minuant, saxis stipitibusve petunt.
 27 Tu quoque nonnumquam facies ea, namque bibaci
 28 ebrietas homini cuncta licere facit.
 29 Nec tamen hoc facinus committere sobrius ausis ;
 30 qui facit a nostro sit procul ille libro.
 31 Talia si patrans vigilans exciveris urbis,
 32 qui te concludant carcere, magnus eris.
 33 Tutus ab insidiis inimici in carcere deges,
 34 et tuus hunc hostis nolet adire locum.
 35 Ignivomi deges illic quoque solis ab aestu
 36 liber, et a pluvia Sithoniave nive.
 37 At si tam fueris felix ut nemo sequatur,
 38 nec tua te quisquam facta patrare vetet :
 39 tandem ubi fecisti mala plurima, perque plateas
 40 omnia turbasti jam satis, ito domum.
 41 Janua nunc quanto tua sit pulsanda tumultu
 42 accipe, quo conjunx excipienda modo.
 43 Principio tanto pulsare fragore memento,
 44 ut tonitru quisquis percipit esse putet.
 45 Nec requies, donec pulsando fracta fatiscat
 46 janua, pulsanti quae tibi dura fuit.
 47 Tum si forte tibi venienti occurrerit uxor,
 48 ut reserat clausas officiosa fores :
 49 excipiatque suum blando sermone maritum,
 50 quem plenum multo sentiet esse mero ;
 51 huic tu sublata colaphos impingito dextra,
 52 nec quicquam pugnos non meruisse juvet.
 53 Verbaque verberibus, superingere grandia duris,
 54 discat ut ad nutus esse parata tuos.
 55 "Nux, asinus, mulier, cum tristia verbera cessant,
 56 nil faciunt recte, mobile vulgus ait.
 57 Ergo tua ut recte faciat, quae praecipis, uxor,
 58 nimirum plagis erudienda venit.
 59 Mos tamen immanes magis ille decere Cyclopas,
 60 barbara quos aluit Sicelis ora, queat.
 61 Qui male consortem thalami, nil tale merentem
 62 tractat, et hoc fortis judicat esse viri :
 63 hunc ego praescriptas a me transcendere metas,
 64 inque scelestorum partibus esse putem.
 65 Non ibis cubitum, quin te veniente resurgat
 66 a vix incepto tota sopore domus."
 67 Acribus hic verbis erit objurgandus, at ille
 68 verberibus saevis accipiendus erit.

69 Quicquid in immenso peccavit quilibet anno,
70 cum fueris potus, cuilibet objicies.
71 Ut te ceu dominum timeant, venerentur, honorent,
72 et verbum trepident oris ad omne tui.
73 Inde tua in dulcem declines lumina somnum,
74 quando tibi est adeo res bene gesta domi.
75 Quamque voles longo securus tempore stertes,
76 sic tamen ut lectus praemia digna ferat.
77 Ne famulae desit, quod ei sit mane lavandum,
78 mercedem gratis ne ferat illa suam.
79 Atque ubi jam tepidis e plumis mane resurges,
80 Phoebos per medias axis eunte vias :
81 poculaque ingesti fuerint concocta liquoris,
82 sumpta tibi hesternae pocula plena die.
83 Mox repetes fidos quos noras ante sodales,
84 dum veniant vacuae prandia danda gulae.
85 Interea vario tempore sermone teretis :
86 (crapula per lepidos discutienda jocos.)
87 Tu quoque cunctorum quo promereare favorem,
88 ingenii vires experire tui.
89 Cuncta memor repetes hesternae gesta diei,
90 quaeque apud insanum dicta fuere merum.
91 Si nimia turpes aliqui ebrietate fuere,
92 maneque dedecoris non meminere sui :
93 tu quoniam fido sub pectore cuncta notasti,
94 illicet in lucem cuncta referre velis.
95 Quae repetens multis risum, sed pluribus iram,
96 ut variant animi saepe, movere potes.
97 Nec tibi turpe putes inter jactare sodales,
98 hauseris a sumpto pocula quanta cibo.
99 Quodque domum nimia caput ebrietate gravatum
100 vix fuerint apti nocte referre pedes.
101 Nec tamen impunes alios abiisse, sed omnes
102 in tua dic victas jura dedisse manus.
103 Victorique tibi palmam cessisse bibendi,
104 Quid dubitas ? Magnum laus ea pondus habet.
105 Aut media surgens somno jam luce, vel ante,
106 mox tibi quod comedas quaerito, quodque bibas.
107 Ante tamen vinum potabis cautus adustum,
108 inde fugit capitis diluiturque dolor.
109 Hoc poto, sumptoque cibo requiesce parumper,
110 prandia dum conjunx sedula lauta paret.
111 Tunc tibi de grata surgendi erit hora quiete,
112 ut recrees sumpta corpus inane dape.
113 Appositisque tibi dapibus, Benedicite, conjunx
114 feminei moris quod solet esse, leget.
115 Quamque insanus heri fueris, quam mentis egenus,
116 quam non constiterint linguaque mensque tibi.
117 Quam mala sis illi, quam detestanda locutus :
118 texet prolixam forsitan historiam.
119 Hoc a te fractum quoque commemorabit, et illud,
120 illa futura satis contio longa tibi est.
121 Cum te res tandem tales audire pigebit,
122 talia ne pergat dicere verba, jube.
123 Si paret, satis est ; at si parere recusat,
124 et perget gestas res memorare tuas :

125 corripe mox quaecumque tibi furor arma ministrat,
 126 illaque in uxoris mitte vibrata caput.
 127 Illa procul dubio praestare silentia discet,
 128 nec tibi erit rixis inde molesta suis.
 129 Plura ego te, si non fieret mora longa, decorem,
 130 sed puto quod per te multa videre queas.
 131 Nostra tibi exemplum saltem generale figurant
 132 carmina, nec studium scribere cuncta fuit.
 133 Ipse tibi finges exempla salubria morum
 134 plurima, simplicibus non reprobanda viris.

QUOMODO CONVIVAE ABS TE INVITATI EXCIPIENDI, TRACTANDI,
 ET DENIQUE DIMITTENDI.

G2_09 v.1 Tu quoque convivas aliquos quandoque vocato,
 2 ne videare tuae sordidus esse domi.
 3 Neve tibi possint odiose dicere, semper
 4 alterius siccas pocula, nemo tua.
 5 Quosque tui invitas causa simulator honoris,
 6 ut veniant, nimium velle rogare cave.
 7 Interea securus abi, nil anxius ullo
 8 nomine, nec quemquam velle venire puta.
 9 Tum si qui venient, quos non speraveris, illos
 10 protinus hoc jube ea rursus abire modo :
 11 fortassis verum est a me vos esse vocatos,
 12 attamen id certo non scio : potus eram.
 13 Pocula si vobis inter sum pauca loquutus,
 14 scribenda in liquido nonne fuere mero ?
 15 Qui memor est nimium compotor displicet, atque
 16 dicta joco nullum pondus habere decet.
 17 Vel sic excuses, ut honoris verba fuisse
 18 illa, nec ex animo dicta fuisse, probes.
 19 Utilis haec vulgo sententia fertur, honoris
 20 verba sub integro iudice nulla ligant,
 21 vel male conveniens tempus dic esse, quod aegro
 22 corpore, vix etiam languida membra trahas.
 23 Pocula me nimio torquent hesterna dolore,
 24 quae cerebrum fumis involuere meum.
 25 Omnis in uxorem poterit quoque culpa reponi,
 26 quae miserum juris te vetet esse tui.
 27 Ergo abeant, et te praesens in tempus omittant,
 28 atque velint alio tempore adesse roga.
 29 Nec tamen id semper facies, aliquando receptis
 30 quos invitaras, fercula pauca dabis.
 31 Illa tamen nimio ne forte paraveris aere,
 32 res siquidem damno non caret illa, cave.
 33 Cur facias ullos aliorum nomine sumptus ?
 34 Qui tibi quid cupiat reddere rarus erit.
 35 At si sponte sua cenandi tempore nondum
 36 adfuerint, iterum nemo vocandus erit.
 37 Per famulum quemquam multumque diuque rogares,
 38 ut tandem oratus saepe venire velit.
 39 Non placet ut tanto quemquam digneris honore,
 40 et modo consilii causa sit illa mei.
 41 Qui venit oratus, sibi vult ut gratia cedat

42 magna, quod ad sordes venerit ille tuas.
43 Officiumque ingens tibi vult praestare videri.
44 Gratia sic facti parva futura tui est.
45 Nec quemquam exspectes, qui justo tempore adesse
46 negligit, emanat tempus in omne licet.
47 Tu citus ad mensam te cum sonat hora locabis,
48 quodque tibi conjunx sedula coxit, edes.
49 Serius adveniens sedeat male vel male cenet,
50 et fieri summo talia jure sciat.
51 Cur etenim certo fatuus neglexit adesse
52 tempore ? Quod damnum fecit id ipse feret.
53 Vel conclude fores, praescripta ubi transiit hora,
54 nec serus veniens introiisse queat.
55 Clausaque pulsanti reseretur janua nulli,
56 exclusus poterit rursus abire domum.
57 Ast intromissis nec aquam manus unde lavetur,
58 nec quibus insideant scamna parata dabis.
59 Credibile est lavisse domi, et sedisse, priusquam
60 tecta foret tuguri tempus adire tui.
61 Verre pavementum, cunctos ubi cernis adesse,
62 ne non purgatum forsitan esse putent.
63 Denique quicquid erat convivium ad illa parandum,
64 tempore quo cunctos cernis adesse para.
65 Non de convivis tibi cura sit ulla locandis,
66 sed jubeas sedes ut sibi quisque legant.
67 Atque ita nil fuerit de te quod jure queratur,
68 qui putat indignum se tenuisse locum.
69 Fercula quae ponis ne non sint grata vocatis
70 hospitibus, magnis laudibus illa vehas.
71 Commemores quanto pretio sint empta, vel unde,
72 et quanto veniant illa labore tibi.
73 Qualiter et quantas sint omnia cocta per artes,
74 magna solers singula voce refer.
75 Quoque magis laudes, et sis acceptior, adde,
76 vix alium tali posse parare modo.
77 Gravior hospitibus gustuque suavior esca
78 laudibus his abs te quae celebratur, erit.
79 Nec tamen ut carpant epulas hortaveris ullos,
80 qui sensere famem nil monitoris egent.
81 Qui nihil esuriunt, illos hortabere frustra,
82 plenus enim venter fercula nulla capit.
83 Nec praepone dapes aliis, satis esse superque
84 judico, te exemplo quemque monere tuo.
85 Largiter ipse vora, dentesque intende labori,
86 haec reprimat saevam sola medela famem.
87 Qui nihil hac ut edant ipsi ratione movemur,
88 hos vacuo semper ventre sedere sine.
89 Si tamen est animus quicquam praeponere cuiquam,
90 non temere id, stultus ne videaris, ages.
91 Quae dare vis alii, degusta providus ante,
92 quam tibi dilecto porrigis illa viro.
93 Hoc potes ignotum deprendere more saporem,
94 an bonus in danda parte sit, anne malus.
95 Nil opus est quadras adferre subinde recentes,
96 quando novi veniunt fercula missa cibi.
97 Quas habuere prius vertant, aut denique tergant

98 mappam, quae mensam non nimis alba tegat.
 99 Cur nimio famulam patiare labore gravari,
 100 quo lavet insectas illa subinde quadras ?
 101 Cum saturi fuerint, mensaeque epulaeque, remotae,
 102 fortiter ut potent fortia vina, jube.
 103 Si nimis esse tibi segnes tardique videntur,
 104 fortiter in segnes utere jure tuo.
 105 Coge vel invitos ut inania pocula vertant,
 106 tu quoque qui vertat pocula primus eris.
 107 Ebrius hinc cuicumque voles intendito litem,
 108 magnaue stentorea jurgia voce move.
 109 Et bene pulsatos Lapitharum more bibones,
 110 si mala reddiderint verba, remitte domum.
 111 Namque tua concessa domi est tibi summa potestas,
 112 et tibi quod visum est cumque patrare licet.
 113 Non equidem credo mox ad te velle reverti,
 114 qui semel incursum sustinere tuum.
 115 Si tamen ipse tibi metuens pulsare vereris,
 116 quos numero et manibus vincere posse vides :
 117 scommata convivas in quoslibet aspera mittas,
 118 et tacitum lingua virus habente petes.
 119 Sique tuis sentis offendi moribus ullos,
 120 hos exire tua coge repente domo.
 121 Cur etenim tristi turbent convivium vultu,
 122 qui nequeunt hilari fronte videre jocos ?
 123 Cum reliquis vives genialiter atque benigne,
 124 sobrius at ne quis possit abire vide.
 125 Atque fores forti munitas objice claude,
 126 et famulum clausas qui tibi servet habe.
 127 Emittes nullum, quamvis sit maxima causa,
 128 emitti cur se postulet ille foras.
 129 Hoc reor efficies parvo facillique labore,
 130 ne libeat cuiquam saepe redire tibi.
 131 Matula sub mensam ponatur maxima, in illam
 132 quicquid opus fuerit reddere quisque potest.
 133 Exonerent in eam, si res ita postulet, alvum,
 134 gratus erit teneris naribus inde vapor.
 135 Cumque per effractam fuerint effusa fenestram,
 136 quae tenuit fundo matula plena suo.
 137 Vina tui ex illa potent infusa sodales,
 138 hos aliquis laetos dixerit esse viros.
 139 Atque ita per totam noctem potate sedentes,
 140 ut cubitum tali tempore nullus eat.
 141 Lucifer oceanum surgens ubi liquerit altum,
 142 tunc discessuris pande repente fores.
 143 Ire domum melius poterunt tunc absque lucerna,
 144 cum praebere facem coeperit orta dies.
 145 Per lucem dormi, cum cetera turba laborat,
 146 sub noctem victo vina sopore petas.
 147 Sic ubi divitiis alii partisque fruuntur,
 148 tu mendicantem de grege frater eris.
 149 Quid tibi cum curis et sollicitudine Pluti ?
 150 Unica sit laute vivere cura tibi.
 151 Attenuat fragiles hominum labor improbus artus,
 152 et misera curae pectora clade premunt.
 153 Nec tamen attingunt finem sudore petitum,

154 qui nimias avida mente sequuntur opes.
 155 Dii faciant habeam quod vitae postulat usus,
 156 curaque de reliquo non erit ulla mihi.
 157 Divitiae, et magni quos vulgus quaerit honores,
 158 exitio dominis saepe fuere suis.
 159 Qui sapis ergo, tuis, donec potes, utere rebus,
 160 atque tuum corpus suaviter inde fove.

DE MORUM SIMPLICITATE. LIBER TERTIUS.

DE ORDINE HUIUS LIBRI, MORIBUS IN HONESTO CONVIVIO, EDENDIS OFFIS ET CANCRIS.

G3_01 v.1 Quae tibi scripta dedi libris praecepta duobus
 2 hactenus, ingenio nil nocitura rudi :
 3 temporibus certis legique astricta videri,
 4 nec satis esse loco cuilibet apta, queant.
 5 Nunc igitur tandem metis egressus iniquis,
 6 aequora per vento liberiore ferar.
 7 Huc ades, o Bingi, Phoebo gratissime, Bingi,
 8 auspice quo populis ista legenda damus.
 9 Huc ades, et mecum bonus hunc decurre laborem,
 10 tu mihi Pegasii numinis instar habes.
 11 Tu potes et vento mea tendere vela secundo,
 12 o saltem ingenio perge favere meo.
 13 Hoc ego pauca loco praecepta prioribus addam,
 14 simplicibus quae sint non fugienda viris.
 15 Sed mihi servandi ratio jam non erit ulla
 16 ordinis, ad leges nil facit ille meas.
 17 Singula quo caecus dabit impetus ordine dicam,
 18 quae supra longum commemorare fuit.
 19 Praebe iterum cupidas monitis sapientibus aures,
 20 quisquis es antiquae simplicitatis amans.
 21 Accipe degendae quae norma sit optima vitae,
 22 non nimis hac fieri doctus in arte potes.
 23 Multa etiam morum praescripta exempla videbis,
 24 quae brevis hic summo fine libellus habet.
 25 Omnia te poterunt rudiores reddere, si vis
 26 omnia non animo deficiente sequi.
 27 Non eadem tamen esse aetatibus apta quibusvis
 28 arbitror, arbitrio dispice cuncta tuo.
 29 Quae tibi convenient, hinc, cum res poscet, et illinc
 30 accipiens, apta moribus ipse tuis.
 31 Nilque tua referre putes, quo nomine, quas sint
 32 praescripta ob causas singula, quove loco.
 33 Quicquid erit quod posse tuis prodesse putabis

34 moribus, ad vitae commoda flecte tuae.
35 Nil opus est alio cui subjiciare magistro,
36 te sequere, et parvo tempore doctor eris.
37 Judicio stes ipse tuo, quia crimine ab omni
38 excusatus eris simplicitate tua.
39 Quisquis ad alterius placitum vult vivere demens
40 est miser, et vitae nescius ipse suae.
41 Forsitan ad cenam venies novus hospes eamdem,
42 cum claris magnae laudis honore viris.
43 Jamque paratus erit locus in quo fercula sumas,
44 lautaque propositis mensa onerata cibis,
45 nulla sit ullius reverentia, non pudor ullus,
46 crassus es, et loquitor quae tibi cumque placent.
47 Protinus et vanum de pectore pone timorem,
48 carpe cibos, avida pocula sume manu.
49 Caelicaque argutis pulsa clamoribus astra,
50 quodque tibi pulchrum cumque videtur age.
51 Scilicet ad mensas, interque calentia nullum
52 vina verecundis moribus esse decet.
53 Inde ubi sermones alii conferre benignos
54 suaviter, et laetis mentibus esse volent :
55 incipe de gravibus graviter contendere rebus,
56 magnaue sublata proelia voce move.
57 Haec tibi magnificum res conciliabit honorem,
58 mox et ob ingenium laude vehere tuum.
59 Atque aliis sapiens prae mille videberis unus,
60 vix alia fieri clarior arte queas.
61 Sic etenim vino linguam faciente disertam,
62 gratia dicenti major inesse solet.
63 Jure coquus pingui perfusas adferet offas,
64 quae poterunt stomacho forte placere tuo :
65 arripe quod glabrum cochleare tibi esse videtur,
66 juraque mitte avidam primus in illa manu.
67 Moxque tuum esuriens offis ita pinguibus imple,
68 ut capere ulterius nil cochleare queat :
69 quod tibi sufficiat potes uno haurire labore ;
70 cur opus id demens saepe iterare velis ?
71 Quae simul hausisti, simulingere faucibus, atque
72 tende tui buccas oris utrasque cibo.
73 Inde tamen salsas minus esse ubi senseris offas,
74 id potes hac solers arte levare malum.
75 Vel totum apposito cochleare intinge salino,
76 cum madidis plenum panibus illud erit.
77 Vel celerem protende manum, positoque timore
78 urbanus digitis accipe quinque salem.
79 Namque malum certe quaevis habet esca saporem,
80 quae sale, rancorem non patiente, caret.
81 Sunt in deliciis cancri : si forsitan et illos
82 apponi mensae, te comedente, vides :
83 exiguos aliis sine tu tenerosque placere,
84 plus siquidem magni quod comedatur habent.
85 Non tamen esse bonos magnos reputaveris omnes,
86 hoc signum fallax saepius esse solet.
87 Ergo bonos melius ne non dignoscere possis,
88 hanc tibi, quae minime regula fallat, habe ;
89 inspice, sub cauda quibus ova latere videbis,

90 illos ingenue dixeris esse probos.
 91 Hos retinens comedas : ubi si non videris ova,
 92 tunc tibi suspectos protinus esse velim.
 93 Suspectosque tibi vicino appone sodali,
 94 quodque tuo stomacho non placet, ille voret.
 95 Vel mox inspectos in lancem rejice, ut illinc
 96 arripias alium qui tibi cumque placet.
 97 Nec retine quemquam nisi qui bonus esse videtur,
 98 multaue sub cauda qui gerit ova sua.
 99 Utque vores totos subito non suadeo cancos,
 100 res nimium longam posceret illa moram.
 101 Sufficiet medium cancrorum exsugere ventrem,
 102 et quae sub tergo testa repanda tegit.
 103 Interea in mensa volo te seponere chelas,
 104 et quae de trunco cauda revulsa fuit.
 105 Sic ubi jam nulli reliquis in lance supersunt,
 106 quas comedas chelas solus habere potes.
 107 Hac aliis plures unus ratione vorabis,
 108 consilium ingenii non rudis illud erit.
 109 Has exspectantes ideo dixere, quod illas
 110 non, nisi cum reliquis nil modo restet, edant.
 111 Hoc nuper quemdam vidi quoque posse, sed unus
 112 qui mores illos non bene ferret, erat.
 113 Ille, ut erat lepidus, factisque facetus et ore,
 114 vicino insidias non sine fraude struit.
 115 Seponique ab eo cancrorum brachia cernens,
 116 protinus extensa corripit illa manu.
 117 Et, quapropter ait non vescere partibus illis ?
 118 Has ego praecipuas rusticus esse putem.
 119 Non equidem soleo contemnere brachia cancri,
 120 si tibi non visum est frangere, cede mihi.
 121 Dixit, et extemplo praedam confregit, et edit,
 122 vicinoque nihil reddidit inde suo.
 123 Tutius est igitur oculis imponere perae,
 124 una cum caudis brachia rapta suis.
 125 Sic rapiet nemo, sed tu tibi solus habebis,
 126 atque domi et quando cumque libebit, edes.
 127 Nec solum cancos sed quae tibi cumque placebunt,
 128 usibus ut serves illa memento tuis.
 129 Si tuus id fieri non approbet invidus hospes,
 130 munera in aspectum cur ferat illa tuum ?
 131 Quis sapiens cari munus contemnat amici,
 132 quod facilis prompta porrigit ille manu ?
 133 Nulla meam subeat tam magna superbia mentem,
 134 quae jubeat cari spernere dona viri.
 135 Quin potius grato gaudens ego pectore sumam,
 136 quae quocumque mihi sumere jure licet.

DE EGREGIIS BIBENDI RATIONIBUS, ET DE MORIBUS IN DISCESSU OBSERVANDIS.

G3_02 v.1 Saepe suis hospes convivis vina propinat,
 2 qualia de propria vinea vite dedit.
 3 Si minus haec sentis generoso e palmita nata,
 4 atque ideo linguae non placitura tuae.
 5 Protinus ingratum tolli tristemque liquorem,

6 vinaque proponi nobiliora jube.
7 Quas etenim grates vili pro munere dicas ?
8 Si data sint gratis vina bibenda tibi.
9 Sin volet expensis solvi data pocula nummis,
10 vina soluturo cur meliora neget ?
11 An tibi quae magnis sudoribus aera parasti,
12 acquisita malis artibus esse putat ?
13 Si tamen ipse ullos ad prandia forte vocasti,
14 sive domus ultro tecta adiere tui,
15 callidus his quae sunt vilissima vina propina,
16 quaeque nihil grati sumpta saporis habent.
17 Forsan erunt etiam promi meliora petentes,
18 sed cave : morigerum talibus esse nocet.
19 Quis scit an et pretio persolvere pocula justo,
20 an potius gratis vina bibisse velint ?
21 Magna rei vilis non est jactura, potesque
22 exigui citius vincere damna mali.
23 Da meliora, bibent nimium sine fine modoque,
24 tenuia da, cupient cuisque redire domum.
25 Pocula si cuiquam sitiens non parva propinas,
26 quanta sitim poterant pellere sumpta bovi.
27 Ille tibi potans uno respondeat haustu,
28 cessanti requiem non dabis ante viro.
29 Si negat esse sibi tantas in pocula vires,
30 ut valeat tantos evacuare scyphos :
31 multa recusanti pugnando fortius insta,
32 et poteris voti compos abire tui.
33 Sin minus : et nullis clamoribus ille movetur,
34 propositique tenax manserit usque sui :
35 arripe de media spumantia pocula mensa,
36 inque recusantis tota refunde sinum.
37 Crede mihi, posthac tali discrimine cautus
38 redditus, ad monitus non ita durus erit.
39 His ego me nuper quoque sum rationibus ultus,
40 sumere vicino vina negante meo.
41 Et retuli viridem merita pro laude coronam,
42 illa meae merces rusticitatis erat.
43 Post ubi jam cerebri sacram conscenderit arcem,
44 quem genuit vini potio larga, vapor.
45 Linguaque jam blaesit titubaverit ebria verbis,
46 perdideritque suum mens superata locum :
47 tempus erit, laetam ridens exporrige frontem,
48 et tua non dubiis gaudia prode notis.
49 Nec mora, de Samia quae finxit pocula gleba,
50 qui celerem docta circinat arte rotam :
51 aut potius fragili confecta poteria vitro,
52 laetifico sitiens arripe plena mero.
53 Illaque cum vino pariter spumante propina,
54 quem responsurum noveris esse, viro.
55 "Poculaque ipsa simul cum vino, attrita vorato
56 dentibus, inque avidam merge minuta gulam."
57 Non equidem humana ratione carentia vidi
58 bruta, nec audivi tale patrasse scelus.
59 Sed tamen (o mores, o tempora foeda) quibusdam
60 mos placet, et magni nominis, ille, viris.
61 Tu nihil indignum, nihil illaudabile crede,

62 illicitumque tuis moribus esse nihil.
63 Quae fecisse alios audiveris, omnia tenta.
64 Si modo magnificum nomen habere cupis,
65 si tamen haec alios immania facta videbis
66 barbarico faciles pectore nolle sequi :
67 non volo te coepta victum desistere causa,
68 imo aliud, laetus quo videaris, ages.
69 Pocula tum lato tibi posce capacia fundo,
70 illaque vicino praebibe plena tuo.
71 Nec tibi dulce puta tantum vulgaribus uti,
72 ante tibi sano qui placuere, scyphis :
73 vasa tibi mensis prius inconsueta require,
74 quae credes siccam posse rigare gulam.
75 Malluvium primo vinis undantibus imple,
76 proximus impletum est evacuare labor.
77 Inde domum vigili totam circumspice cura,
78 plurima vasa solet dives habere domus.
79 Non aberunt illic ollae, sartago, lebetes,
80 non aberunt situlae, cacabus , urna, cadus.
81 Invenies illic carchesia, cymbia, et obbas,
82 vasaque quae dominus multa beatus habet.
83 Quaecumque invenies, caecis educta latebris
84 profer, et ex illis Bacchica vina bibe.
85 Si nihil est aliud calicis quod praebeat usum,
86 excipiat fustum matula foeda merum.
87 Non tamen inde mihi vinum furiose propines,
88 delicias poteris solus habere tuas.
89 Nullus erit potor qui respondere bibendo,
90 quod nimium vini sumpserit ante, volet ?
91 Fortiter insulta victis, victoria certe
92 egregia est pulchro parta labore tibi.
93 Non tamen hac plenum referes ratione triumphum,
94 ni fueris majus fortiter ausus opus.
95 Sume infundibulum. (Piget, ah piget illa docere,
96 heu, quam barbariem saecula nostra ferunt)
97 id super ora loca victorum plena virorum,
98 qui nequeunt propria pocla levare manu.
99 Vinaque in illorum generosa infunde palatum,
100 ultima Dramatii scaena sit illa tui. (emprunt au grec :
101 Denique cum ventrem dapibus recreaveris, atque 'dramation', diminutif de
102 expleris sumpto viscera laxa mero. 'drama' ?)
103 Non ego magnificis grates te dicere verbis,
104 sed jubeo saltem cum libet ire domum.
105 Ante tamen stomachum bilemque movere vocanti,
106 quam fugias, ista callidus arte potes.
107 Multaque de dapibus, deque hospite multa quereris,
108 quod dederit lautos non satis ille cibos.
109 Insimula promum, quod non bona vina bibenti
110 pompserit, aut aliud quicquid habere potes.
111 Austero placuisse tibi nihil innue vultu,
112 et fictas irae praefer in ore notas.
113 Dic : Ego tractatum multo me lautius iri
114 credideram, sed cur spes mea falsa fuit ?
115 Nonne fuit satius numquam venisse vocatum,
116 si me splendidius non habiturus eras ?
117 Cuncta joco quamvis fingas, tamen illa severa,

118 ceu verissima sint, omnia fronte refer.
 119 Sic rapida frustra commotum bile relinque,
 120 atque domum gestis tam bene rebus abi.
 121 Verum ubi postridie rursus conveneris ipsum,
 122 sit labor iratum conciliare virum.
 123 Immo potes lepidis etiam bene ludere verbis,
 124 et facinus risu purificare tuum.
 125 Objice quod tanta sine causa exarserit ira,
 126 omniaque illa jocum dicta fuisse proba.
 127 Quid faciet ? Neque enim poterit damnare jocatum,
 128 si modo non nimium barbarus esse volet.
 129 Et tibi mox illa rursus placabitur hora,
 130 atque quod ante fuit, summus amicus erit.
 131 Forsan et ad cenae te fercula grata vocabit,
 132 protinus ingenii captus amore tui.

DE SCOMMATIS SPARGENDIS ET FERENDIS, CREPITU, SCREATU,
 RESPONSIONE AD INTERROGATA, ET INSPECTIONE ALIENARUM LITERARUM.

G3_03 v.1 Sunt quibus haec animi videatur summa voluptas,
 2 scommata mordaci spargere salsa joco.
 3 Ergo solent dictis aliorum carpere mores,
 4 se lepidosque illis artibus esse putant.
 5 Non equidem si quis naso suspendat acuto
 6 vicinos, ideo vituperare velim.
 7 Te tamen admoneam si quis te ludere verbis
 8 incipiat, vultu ne patiente feras.
 9 Prode tuam signis minime fallentibus iram,
 10 crede mihi iratum ludere nemo volet.
 11 Si nihil ira juvat, nec adhuc tibi parcitur, illa
 12 vexanti ut referas verba paratus habe.
 13 Cum genitor stultum meus olim vellet habere,
 14 quo tereret longae taedia lenta morae :
 15 me sibi gignebat natum, curasque dolenti
 16 discutere, et fatui jussit obire vicem.
 17 Tu quoque si verbis tanta est vexare voluptas,
 18 qui tua ferre queant scommata, gigne tibi.
 19 Talia vociferans, vexantum verba retundes,
 20 atque ab eis alio tempore tutus eris.
 21 Si tamen expositis te quisquam ludere nummis
 22 coeperit, haud aegre te decet illa pati.
 23 Accipe quicquid erit, nil rejice, qualibet ex re
 24 proveniens, lucri portio grata venit.
 25 Tu tamen hanc aliis quoque disce docentibus artem,
 26 ut bene pro verbis reddere verba queas.
 27 Quosque tibi facto sociabis foedere fratres,
 28 non bene vexatos nullus abire sines.
 29 Pollicitis cupidus lactabis inanibus aures,
 30 multaque de rebus vana loquere tuis.
 31 Nec tamen usque adeo simplex evaseris umquam,
 32 ut tibi sit cordi solvere velle fidem.
 33 Regibus adsimilis promittens multa fuisti,
 34 solvere promissum, est desipientis opus.
 35 Si tamen in gravibus libuit tibi fallere rebus,
 36 non scelus id nostro carmine doctus eras.

37 Quando tibi sedes homines datur inter honestos,
38 femineumve tegis virgineumve latus,
39 ventris onus tacitos sine clam prorumpere ventos,
40 mox hominum nares ille subibit odor.
41 Protinus ut culpae ne suspicione graveris,
42 "Quis novus, exclama, foetor ? Et unde venit ?"
43 Insimula teneras sublata voce puellas,
44 oraque mox calidi plena ruboris erunt.
45 Ista solent crimen comitari signa fatentes,
46 ingenuusque reas arguet esse pudor.
47 Vel baculo parvum, si praesto est, pelle catellum,
48 suffitus culpam pestiferi ille ferat.
49 Sic tibi fama tui plene constabit honoris,
50 quasque alii poenas non meruere luent.
51 Et simul ingratum nares patientur odorem,
52 illius ignotus sed tamen auctor erit.
53 Saepe etiam illapsus gravis est pulmonibus humor,
54 crapula quem potuit gignere sive gelu.
55 Hunc homines aliqui quando eduxere screantes,
56 jamque super linguam plurimus ille jacet.
57 Turpiter impuro prius ore diuque volutant,
58 quam spuere, et foedo pure carere, velint.
59 Quos tamen accipiant ex illo nescio fructus,
60 sed mire factum tale decere scio.
61 Et scio quod multis moveatur nausea, et illa
62 sufficiens ratio cur imiteris erit.
63 Me quoque si facias illud praesente, profecto,
64 res mihi nulla quidem gratior esse queat.
65 Os tamen ut semper, votis ardentibus optem,
66 impuro plenum sit tibi pure tuum.
67 A genitore aliquid dominove rogaberis inter,
68 sive alius qui te plurima quaerat, erit :
69 non nisi post longo responde tempore, quando
70 terque parens inter terque rogarit herus,
71 tum velut ex alto revocatus denique somno,
72 sed vix proposito congrua verba refer.
73 "Qui cito respondet, neque recte expenderit ante
74 omnia, desipiens esse putatur homo."
75 Aut ubi de certis animus fert paucula rebus
76 dicere, quid deceat te meminisse velim.
77 Non volo simpliciter nimium, breviterque loquaris,
78 copia verborum plenior apta tibi.
79 Ne non Rhetorica videaris in arte peritus,
80 de nihili rebus te volo multa loqui.
81 Principio prolixo, ambagibus utere longis,
82 his auditor enim conciliandus erit.
83 Si nihil est apte pro re quod dicere possis,
84 nil refert, quamvis accipe materiam.
85 Romanas acies, partosque labore triumphos
86 commemora, et priscos nomina clara viros.
87 Hannibalis pugnas et Punica proelia narra,
88 vel quo sint olim Pergama capta dolo.
89 Caelica vel longis sermonibus astra recense,
90 et mundi et rerum quae sit origo, refer.
91 His patulas postquam dictis calfeceris aures,
92 rem tibi tunc ipsam dicere tempus erit.

93 Ausus erit si quis te interpellare loquentem,
 94 audiat is linguae jurgia multa tuae.
 95 "Nil pudet, exclames, o morum ignare bonorum ?
 96 Nil pudet ? Et magnos sic venerare viros ?
 97 Dic ubi, qui tandem sic te docuere Magistri,
 98 ut rumpas nugis verba aliena tuis ?"
 99 Hac tibi non parvos ratione parabis honores,
 100 gloriaque hoc pacto magna futura tua est.
 101 Si quis erit missas sibi qui legat ore tabellas,
 102 quaeque legit non vult omnibus esse palam :
 103 tum quocumque modo clam te conjunge legenti,
 104 sique potes, tacita tu quoque mente lege.
 105 Fecit idem quondam dilectus Ephestio regi
 106 qui Macedum magno pectore rexit opes.
 107 Nec tamen ille suo, licet omnia legerat una,
 108 propterea carus desiit esse duci.
 109 Nec puto quod quisquam vitio tibi vertere possit,
 110 quod sint lecta oculis scripta aliena tuis.
 111 Esse scelus multi crimenque immane putarunt,
 112 non ego tam duri nominis auctor ero.
 113 Et video certe clarorum exempla virorum,
 114 crimine quae factum tale carere probant.
 115 Nonne vir eximius, patriaeque insignis amator
 116 Tullius Ausonia consul in urbe fuit ?
 117 Ille suis certe non paucula scripsit amicis,
 118 quae divulgari non decuisse putes.
 119 Attamen illius nullo prohibente leguntur
 120 litterulae, et nullus qui stomachetur adest.
 121 Et cur quae nostro scribuntur tempore, eodem
 122 non liceat pacto scripta minora legi ?

QUOMODO TE GERAS ALIENAS AEDES AUT HYPOCAUSTUM INGREDIENS,
 DE VERSICOLORIBUS, ET DISSECTIS VESTIBUS, ORNATU BARBAE,
 USU CHARTARUM ET LIBRORUM, EXCIPIENDIS AMICIS,
 DEQUE ALIIS CIVILITATIBUS.

G3_04 v.1 Invenias adeo quos gloria vexet inanis,
 2 ut nihil in vita non sapienter agant.
 3 Hi subeunt numquam noti sibi tecta sodalis,
 4 quin digitis pulsant leniter ante fores.
 5 Et pateant cunctis licet ingredientibus aedes,
 6 intrandum subito non tamen esse putant.
 7 Scilicet incautum strepitu placet ante monere,
 8 ne tectum faciens inveniatur opus.
 9 Hoc bene morati facientes esse videntur,
 10 forsitan et ille aliquid mos rationis habet.
 11 Tu tamen antiquum forte accessurus amicum,
 12 compositis nimium moribus esse cave.
 13 Irrue sed potius qua janua prima patescit,
 14 ut tibi amicitiae nomine cuncta licent.
 15 Forsitan invenies quod cerni nolit agentem,
 16 si tacitus patulas ingrediere fores.
 17 Id tibi materiam risus dabit inde jocique,
 18 scilicet et fueris carior ipse viro.
 19 Frigidus in calidum quando venies hypocaustum,

20 sive illic notus sive alienus eris,
 21 protinus ad furnum frigans accurrito, moxque
 22 calfaciasque manus calfaciasque pedes,
 23 et pedibus laxam frigentibus exue pellem,
 24 qua male pes contra frigora tutus erat.
 25 Dempsta pelle pedes argentes recreet ignis,
 26 rectius et citius discutit inde gelu.
 27 Si libet exutas caligas appendere ibidem,
 28 non veto : nec fructus res habet illa nihil.
 29 Saepius est taetris infectus odoribus aer,
 30 tum cerebri "crasin" turbat iniquus odor.
 31 At nova suspensis caligis fragrantia surgens,
 32 foetori veteri non sinet esse locum.
 33 Illaque depulso nares foetore subibit,
 34 qui cerebri cellis ante molestus erat.
 35 Aeris hac vitium corrupti tollitur arte,
 36 et novus hic recte temperat illud odor.
 37 Displiceas aliis, minimum referre putato,
 38 omnibus in mundo nemo placere potest,
 39 omnibus in mundo cum possit nemo placere,
 40 ut nulli placeas cura sit una tibi.
 41 Cur studeas aliis nequicquam velle placere ?
 42 Non satis ingenio res quadrat illa tuo.
 43 Invita nihil est fas attentare Minerva,
 44 quodque nequit fieri non voluisse decet.
 45 Post ubi de furno te causa recedere coget
 46 ardua, consilii percipe verba mei.
 47 Tutus ut a saevae serveris frigore brumae,
 48 aque gelu teneros quo tueare pedes.
 49 Imposito laxas distendito stramine pelles,
 50 non male subjecto stramine planta calet.
 51 Ni tamen emineat longe, possitque videri,
 52 Quid pedibus stramen supposuisse juvet ?
 53 Proderit exemplum reliquis, quicumque timebunt
 54 frigora, nec pauci qui te imitentur erunt.
 55 Tene tua quisquam de rusticitate monere
 56 ausit, et in mores mittere scommata tuos ?
 57 Non ego, si fueris convicia talia passus,
 58 te reputem fortis pectus habere viri.
 59 Si nihil est quod agas, et sumere tela vetaris,
 60 (dura ego te certe sumere tela velim)
 61 quid dubitas rabidam prorumpere laesus in iram,
 62 hoc tibi si telum desit inermis eris.
 63 Quisquis erit verbis abs te repressus amaris,
 64 si qua fides, posthac non erit ille dicax.
 65 Nuper ego vetui te scommata ferre jocosque,
 66 seria nunc idem te quoque ferre veto.
 67 Quae tibi sunt vestes vario distingue colore,
 68 quod varium est oculis gratius esse solet.
 69 Gaudet enim variis natura coloribus ipsa,
 70 naturae dubitas tu documenta sequi ?
 71 Qui duce natura vivit, bene vivit, et illum
 72 dixerit a recta nullus abesse via.
 73 Hanc tibi in hac etiam proponito parte sequendam,
 74 illa quid addeceat monstrat ubique tibi.
 75 Aspice sub densis caelestem nubibus arcum,

76 diverso radios ille colore notat.
77 Aspice plantarum formas, pennasque volucrum,
78 aspice quas gemmas India dives habet.
79 Omnia multiplici cernes variata colore,
80 quae natura parens ingeniosa creat.
81 In varias partes quoque vestimenta secare,
82 nescio quid, nostro tempore laudis habet.
83 Id velut in primis, si quid mea dogmata curas,
84 ut facias, istis versibus auctor ero.
85 Truncus iners, caudex, et vilis habebere vappa,
86 ni bene dissecta femina veste tegas.
87 Si vero misere partes laceraveris omnes,
88 ut nihil integrum corpore paene geras,
89 nobilium poteris de posteritate videri
90 editus, et magni nomen habere viri ;
91 aut certe pugnax reputabere Martis alumnus,
92 turba tegi sectis vestibus illa solet.
93 Quacumque ingrederis, facies austera notetur,
94 et tetrico priscos vince rigore sophos.
95 Ridebis numquam, nisi cum ratis obruta fluctu
96 aequoris in mediis mersa resedit aquis.
97 Qui te cumque vident, magnarum indagine rerum
98 implicitum, curas pectore ferre putent.
99 Sic tibi quicquid ages, magno tribuetur honori,
100 et laudem tanta de gravitate feres.
101 Publica tractantur quandoque negotia, et illic
102 conveniunt juvenes, conveniuntque viri.
103 Tunc aliquis missas excelsa voce tabellas,
104 audiat ut populi contio tota, legit.
105 Tu quoque non aberis rerum studiose novarum,
106 ad te pertineat res licet illa nihil.
107 Et, siquidem nihil est quod sit tibi discere gratum,
108 mox aliis dempto fine molestus eris.
109 Ede aliquos ludos, strepitusque procaciter ede,
110 atque tua totum vincito voce gregem.
111 Impedias alios, ea sit tibi summa voluptas,
112 ne memori quicquam mente notare queant.
113 Hinc quoque materiam captandae laudis habebis,
114 si teget obductas hispida barba genas.
115 Longa sit enascens labio mystacula summo,
116 oris quo rictum totius illa tegat.
117 Crede mihi, multum tibi res ea conferet usum,
118 consilio numquam falsus es ante meo.
119 Forsitan illapsas habeant tua pocula sordes
120 quo lateant oculos effugiantque tuos,
121 crinibus exceptas illas descendere in alvum
122 cum tibi potando non patiере mero.
123 Atque per objectam colabis pocula barbam,
124 per tua quo Bacchus purior ora fluat.
125 Deinde tuos scabra turpes fuligine dentes,
126 saepe adeo risus dedecorare queat.
127 Sed tua protectos prohibebit barba videri,
128 pendula de summo quae tibi nata labro est.
129 De gravibus quando visum tibi dicere rebus,
130 barba tibi laudem conciliare potest.
131 Hanc digitis graviter propexam in pectora mulce,

132 nec nisi post longam subjice verba moram.
 133 Haec tibi majestas in magnum cedet honorem,
 134 ut gravis et prudens esse feraris homo.
 135 Paucula quae scribis docto missurus amico,
 136 quisquis is est, animi nuntia verba tui.
 137 Quid noceat puras atro perfundere chartas ?
 138 Scriptaque diversis permaculare notis ?
 139 Qui nimis exacta describit singula cura,
 140 nescius est artem dissimulare suam.
 141 Ars lateat : signo quae si mihi proditur uno,
 142 non ero qui scriptis ausit habere fidem.
 143 Imo etiam memori melius quo mente notari,
 144 inclita quae chartae verba fuere, queant :
 145 proderit haud raro variis distinguere signis,
 146 et maculis totos condecorare libros.
 147 Illud idem facias quando tibi pauca legentur,
 148 sive tuus codex sive alienus erit.
 149 Cum tibi longinquis venit hospes amicus ab oris,
 150 et subit hospitii limina nota tui :
 151 illius adventum laeto te cernere vultu,
 152 si sapis, emissa prodere voce cave.
 153 Nam tibi se gratum si senserit esse, redibit
 154 saepius, et damno res erit illa tibi.
 155 Attamen exceptum largo potabis Iaccho,
 156 dum potus nomen nesciat ille suum.
 157 Non potes antiquum melius tractare sodalem,
 158 quam nimio plenus quod vomat ille mero.
 159 Quando suas tandem remeare parabit ad aedes,
 160 forteque jam valido cinxerit ense latus :
 161 non tibi tum placeat dimittere multa rogantem,
 162 eque virum media coge redire via.
 163 Atque vel invitum retine, multumque propina,
 164 illud inexstincti pignus amoris erit.
 165 Quae deceant lectos, gratumque cubile petentem,
 166 hoc etiam libro multa docendus eras.
 167 Illa sed exactis si persequar omnia verbis,
 168 quis mihi scribenti singula finis erit ?
 169 Esse tui similis semperque et ubique memento,
 170 regulaque haec vitae sufficit una tuae.
 171 Impedias alios strepitu dormire volentes,
 172 quando tibi somno membra levare grave est.
 173 Quoque potes ludens aliis magis esse molestus,
 174 hoc potior factis gloria parta venit.
 175 Calceus exempto teneras pede laedere nares,
 176 putridus ut tristi foetet odore, solet.
 177 Ille odor in cerebri penetralia sacra receptus,
 178 hei mihi, quas turbas, quam mala multa ciet.
 179 O procul invisam cautus seponito pellem,
 180 si sapis, a lecto stet procul illa tuo.
 181 Calceus alterius jaceat tuus ante cubile
 182 foetidus, hoc operam sedulus usque dabis.
 183 Impleat alterius tam grata fragrantia nasum,
 184 ne tibi sit magni causa parata mali.
 185 Plura loqui tecum de rusticitate volebam,
 186 o monitis semper dedita turba meis ;
 187 lumina sed video tua victa sopore gravari,

188 fessaque jam longa membra labare mora.
 189 Eia, age, jucundo recrea tua corpora somno,
 190 et bene deposito sterte diuque metu.
 191 Clarorum interea tibi scribam exempla virorum,
 192 quae tibi sint vitae regula certa tuae.
 193 Hinc potes evigilans quaecumque decere putabis
 194 sumere, ne frustra scripta fuisse querar.
 195 Nec, reor, hoc ullum facinus tibi carmine prodam,
 196 utile quod nequeat moribus esse tuis.

ALIQUOT EXEMPLA COMMEMORAT CIVILITATUM IN MENSA.

G3_05 v.1 Nuper erat juvenis peregre conviva vocatus.
 2 (Nupserat ingenuo pulchra puella viro)
 3 induit ergo pedes laxis peronibus, illi
 4 sordibus immundi (quid nocet illud ?) Erant.
 5 Aptat item plantae tinctum ferrugine calcar,
 6 quo citius tardum currere cogat equum.
 7 Et tamen hospitii serus defertur ad aedes,
 8 nam sonipes uno poplite claudus erat.
 9 Ut venit, ecce dapes cunctas videt esse paratas,
 10 convivamque suo quemque sedere loco.
 11 Festinans igitur calcaria demere plantis,
 12 et pedibus pelles, immemor ille fuit.
 13 Cumque suis ocreis ad mensam accurrit, et ecce
 14 virgo assessuro cedit honesta locum.
 15 Ad latus ingenuae sic proximus ille puellae
 16 considet, haud talem dignus habere locum.
 17 Protinus offertur pinguis gallina sedenti,
 18 quam juvenis docta dissecet ille manu.
 19 Non bene erat certa versatus in arte secandi,
 20 nec quid agat certum, nec quid omittat, habet.
 21 Audet, et acceptae geminas cum cruribus alas
 22 desecat, a quadra ne revolare queat.
 23 Praepositurus erat truncum tibi candida virgo,
 24 hei mihi, sub mensam trunca cadebat avis.
 25 Ille rubens ignominia, se incurvat ut illam
 26 quaerat, et e dura tollere possit humo.
 27 Tum miser ingentem crepitum perterritus edit,
 28 ut nimium toto corpore curvus erat.
 29 Oraque non parvo confusus honesta pudore,
 30 posthabitis epulis aufugiturus erat.
 31 Ferrea sed mensae prendunt calcaria mappam,
 32 atque illam secum qua fugit ille trahunt.
 33 Pocula nonne putas illum evertisse dapesque,
 34 quaeque dabant mensae lumina clara faces ?
 35 Mensa etiam juveni fugienti obstabat ibidem,
 36 multa tenens vario vitra parata mero.
 37 Hanc quoque, praecipiti dum concitus impete fertur,
 38 vertit, et ad terram pocula fracta cadunt.
 39 Obvius in mediis foribus tum forte minister,
 40 qui ferat in mensam fercula grata, venit.
 41 Ut ruit hic cursu furioso, impingit in illum,
 42 et facit effundi quas tulit ille dapes.
 43 Hoc auctus claudum conscendit honore caballum,

44 et repetit patriae limina nota suae.
 45 Sed licet hinc specimen vitae sit sumere promptum,
 46 quaeque tibi prosint discere multa queas ;
 47 non tamen hunc juvenem numerare in agrestibus ausim,
 48 ut magis infelix quam rudis ille fuit.
 49 Contigit hinc alio quoque tempore, ut hospes amicis
 50 symposium caris, forte celebre daret.
 51 Hic quoque convivis digestis ordine, sedit
 52 nobilis urbano femina juncta viro.
 53 Ille caput piscis, Carpam dixere Cupedes,
 54 matronae digna cum gravitate dedit.
 55 Illa datam retinet quasi sit dignissima partem,
 56 et decerptae ab ea quae placuere vorat.
 57 Scrutari totum caput, et discerpere frustim
 58 negligit, id forsitan non ita docta fuit.
 59 Et nimius labor est ex arte resolvere cuncta,
 60 et pretium tanti vile laboris habet.
 61 Ergo sub mensam totum caput abjicit illa,
 62 ut rapidi carpant dilacerentque canes.
 63 Ille suae tantam vicinae simplicitatem
 64 conspiciens, aequo pectore ferre nequit,
 65 sed caput abjectum de terra tollit, et inde
 66 ad dominam verbis acribus usus ait :
 67 "Non pudet, o mulier, facinus committere tantum ?
 68 Non ita simplicibus moribus esse pudet ?
 69 Hoc caput appositum magni tibi nomine honoris,
 70 non ut sub mensam projiceretur, erat.
 71 Si tibi non libuit frustim discerpere, nobis
 72 reddendum nostra pro pietate fuit."
 73 Reddidit illa nihil, tantum confusa pudore,
 74 condidit in tacito lumen utrumque sinu.
 75 Dic uter urbanus fuerit magis, eque duobus
 76 utrum laude vehas vituperesve, refer.
 77 Magnifica illustris quandoque ad prandia princeps
 78 nominis a clari cive vocatus erat.
 79 Vadit, et excipitur vemens regalibus escis,
 80 omnia ceu magni principis aula nitent.
 81 Carnibus appositis, pisces quoque lixa marinos
 82 adjicit, et varii fercula multa cibi.
 83 Hic domino civis gratum facturum, utraque
 84 e patinis piscem corripit ipse manu.
 85 Hunc positurus erat generosi in principis orbe,
 86 sed prius infaustis excidit e digitis.
 87 Excipit e digitis mox crepida nigra cadentem,
 88 crepida quae civis texerat alta pedem.
 89 Protinus hinc tollens, in principis orbe reponit,
 90 verbaque peccato subjicit ista suo.
 91 Sume tamen princeps, quid enim cecidisse noceret ?
 92 Nil mea cenosae crepida labis habet.
 93 Quid dubitas ? Famulus purgavit ab omnibus illam
 94 sordibus, et pedibus subdidit inde meis."
 95 Sic ait, et dominum verbis instantibus urget,
 96 laetus ut appositas carpat edatque dapes.
 97 Forte vir eximiae magno cum principe famae,
 98 sedit ad instructas hospes in arce dapes,
 99 huic non exiguum princeps habiturus honorem,

100 paucula de lauta frustula carne dabat.
 101 Nec mora ; porrectam digitis vult prendere partem
 102 ille vir, et minimum visus agrestis erat.
 103 Sed male dum retinet capiens a principe carnes,
 104 protinus in vino pocula plena cadunt.
 105 At miser ut raptio parat hinc educere cultro,
 106 est manus officio non satis apta suo.
 107 Sed tremit, et cyathum plenum jam carne meroque
 108 vertit, ut in mensa vina caroque fluant.
 109 Purpureoque viri malae rubuere colore,
 110 illa verecundi signa pudoris erant.
 111 Ille quidem superis magis adversantibus usus,
 112 quam stupida ductus simplicitate fuit.
 113 Tu tamen hinc morum sumes exempla bonorum,
 114 quae referens simplex esse rudisque queas,
 115 quaeque miser fecit fortuna falsus iniqua,
 116 haec abs te fieri semper et arte velim.
 117 Hoc tua major erit, quam tu arte merebere laudem,
 118 quae veniunt casu laude vacare solent.
 119 Vidi alium cujus culter cum scinderet assam,
 120 noluit officium promptus obire suum.
 121 Protinus ille sua veritus ne parte careret,
 122 hac ratione, diu praemeditatus, agit.
 123 Arripit e medio partem quae maxima disco,
 124 quamque putat ventri posse placere suo.
 125 Subque suo raptam carnem, sine more, lacerto,
 126 firmius ut posset continuisse, locat.
 127 Inde manu frustum robusta grande revellit,
 128 et lacerat digitis viscera tosta suis.
 129 Namque suum cultro non efficiente laborem,
 130 mox obit illius dextera prompta vicem.
 131 Inde tamen reliquam patinae non reddere parte
 132 negligit, agrestis ne videatur homo.
 133 Imo aliis etiam carnes praeponit easdem,
 134 suaviter ut reliqui, quae laceravit, edant.
 135 Nec tamen hoc temere factum me fingere credas,
 136 praemia sunt nugis nulla parata meis.
 137 Nec tu posse putes tam barbara scribere quemquam,
 138 quin faciam scriptis facta pudenda fidem.
 139 Turpia lurcones inter quia plura geruntur,
 140 quam recitet numeris Pieris ulla suis.
 141 Cum domino servus mensa residebat eadem,
 142 hospes in ignota factus uterque domo.
 143 Et simul eximii capiebant fercula cives,
 144 qui caput et domini totius urbis erant.
 145 Dumque diu mensas attingere quisque moratur,
 146 et renuit primus carpere quisque dapes :
 147 quisque suos vultus vicini ad lumina torquet,
 148 quod reliquis nemo dignior esse velit.
 149 Jamdudum stomachus servum esuriesque lacesunt,
 150 fercula quo rapidas mittat in ipsa manus.
 151 "Fas mihi jejuni ventris placare latratus,
 152 quos fero jam longo tempore inanis", ait.
 153 Dicit, et e patina quae pars est optima tollit,
 154 inque sua raptam, se locat ante, quadra.
 155 Erubuit dominus peccantis nomine servi,

156 quod rudis, et tanta simplicitate foret.
 157 Signaque dat tacito nequicquam plurima nutu,
 158 addit et obscuro paucula verba sono.
 159 Scilicet ut disco raptas modo redderet escas,
 160 atque aliis primum cederet ante locum.
 161 Servus ubi domini nutantia lumina vidit,
 162 ambiguus nutu quid velit ille sedet.
 163 Jamque bolum pleno magnum volvebat in ore,
 164 os simul ingestum vix capiebat onus.
 165 Evomit assumptas igitur male territus escas,
 166 hanc domini mentem credidit esse sui.
 167 At domino vultu nutus repetente minaci
 168 ambiguo sensu rursus, ut ante, sedet.
 169 Tum reliquas carnes quas sumpserat ante, sub ipsam
 170 corripiens mensam dejicit ille manu.
 171 Quippe videns dominum nutu sibi multa loquentem,
 172 et reliquos positis abstinuisse cibis.
 173 Fercula letali putat esse infecta veneno,
 174 quae fuerint subitam sumpta datura necem.
 175 Rusticus urbanum convenit amicus amicum,
 176 cui prope cognato sanguine junctus erat.
 177 Hospitis adventu civis laetatus, opimas
 178 sollicite docta praeparat arte dapes.
 179 Vicinosque vocat, pariter quos sumere cenam,
 180 atque animos vinis exhilarare jubet.
 181 Conveniunt, capiuntque locum se quisque decentem,
 182 occupat extremum rusticus ille locum,
 183 nec mora, de corio cultellum promit acutum,
 184 ille sed hesterno pane resertus erat.
 185 Vidit, et admovit labiis sputoque rigavit,
 186 hac sordes gladii molliit arte sui.
 187 Molliit, abstersit mappa, solitumque nitorem
 188 reddidit, ad quadram deposuitque suam.
 189 Hospes honoratas multis proponere partes
 190 incipit, atque cibos carpere quemque jubet.
 191 Protinus in patina tectos pinguedine renes
 192 rusticus esurie jam stimulante videt.
 193 Arripit, arreptos coram se collocat, et mox
 194 totos adjuncto pane vorare parat.
 195 Aspicit hunc hospes, tacitoque pudore rubescens,
 196 leniter in risum voce solutus ait.
 197 "Redde, precor, disco raptam modo patruae partem,
 198 redde, nec ad stomachum congruit illa tuum.
 199 Hancque tibi melius quae convenit accipe carnem,
 200 si bene consultum me tibi velle putas."
 201 Rusticus haec contra : "Vanas modo ponito curas,
 202 non soleo hos illis praeposuisse cibos.
 203 Quas mihi cumque dapes sors prima objecerit, illas
 204 objicio durae pharmaca certa fami.
 205 His quoque nil melius poni mihi partibus optem,
 206 et bona ventriculo est quaelibet esca meo."
 207 Sic ait, et renes cunctis ridentibus, ore
 208 devorat, et patitur nil tamen inde mali.
 209 Cum dominis alius mensa consederat hospes,
 210 non satis hoc visus dignus honore sibi.
 211 Unus erat gnarus carnes in frusta secandi,

212 (crede mihi non est illud inertis opus)
 213 ille rapit reliquo vulsos a corpore renes,
 214 et dat honorato (res decet illa) viro.
 215 Hic tamen hoc tanto se non dignatur honore,
 216 donaque vicino porrigit ista suo.
 217 Atque ita jam multi sibi proposuere vicissim,
 218 qui renes vellet mandere nullus erat.
 219 Hospitis ad quadram tandem venire, sed ille
 220 non putat haec aliquo dona carere dolo.
 221 "Et mihi cur placeat si displicet omnibus ? inquit.
 222 Cur ego, quae cuncti damna timetis, amem ?"
 223 Dixit, et iratus medias projecit in aedes,
 224 ut canibus rapidis praeda petita foret.
 225 Acta cano, veniam da turpiter acta canenti,
 226 fas mihi sit crasso crassa referre modo.
 227 Vir generosus erat, claraque propagine natus,
 228 consilio nomen iudicioque premo.
 229 Ille suis meruit comitumque ducumque favorem
 230 moribus, et gestu ridiculisque jocis.
 231 Ingenium propter ludi ad genus omne paratum,
 232 principibus gratus coeperat esse viris.
 233 Cuncta igitur quando sua seque placere videbat,
 234 omnia quae risum promereantur agit.
 235 Denique jam mediam jussus conscendere mensam.
 236 In medio posita mox stetit ille mora.
 237 Sollicite spectant omnes, quos edere ludos,
 238 quae joca, quo risu spargere digna velit.
 239 Ille diu tacitus cunctis spectantibus astat,
 240 quodque erat orsurus praemeditatur opus.
 241 Detectis natibus tandem positoque pudore,
 242 egerit impuri stercora ventris onus.
 243 Exoritur plausus manuum, risusque videntum,
 244 non alio poterat gratior esse modo.
 245 Mille igitur meritis retulit pro munere nummos,
 246 posthabiti merces illa pudoris erat.
 247 I nunc, et vitae nimium studiosus honestae,
 248 praemia barbaricis moribus esse, nega.

ALIA EXEMPLA CIVILITATUM IN EVACUATIONE VESICAE, VOMITU,
ET ALIIS MORUM ELEGANTIIS.

G3_06 v.1 Improba cenantes urina potentius urget,
 2 nectitur appositis cum mora longa cibis.
 3 Tunc aliqui longo (tanta est reverentia multis)
 4 tempore vesicae triste morantur onus.
 5 Heu, fatui qui non rationem habuere salutis,
 6 sed cumulans culpa damna pudenda sua.
 7 Tu potius stultum sapiens depone pudorem,
 8 et potior vitae sit tibi cura tuae.
 9 Surge vel in medio protractae tempore cenae,
 10 rupturasque uterum dejice tutus aquas.
 11 Sique tibi quis quam surgenti improvidus obstat,
 12 surgere, quantumvis sit gravis ille, jube.
 13 Aut residens clausos ventris reclude meatus,
 14 noxiaque urinae quolibet unda fluat.

15 Ah, valeant rigidi nimium, nimiumque severi,
16 rusticitas per quos optima crimen habet.
17 Quae facis exemplo, juste fecisse videris,
18 nec tu qui faciat talia primus eris.
19 Nuper ad illustres epulas laetumque vocatus
20 symposium juvenis, non male natus, erat.
21 Omnia regali jam stabant splendida luxu,
22 jamque erat Ambrosiis mensa parata cibis.
23 Ordine quisque suo se femina virque locarant,
24 sumere propositas fercula grata dapes.
25 Vix ab equo juvenis properans descenderat alto,
26 jussus honoratam cum capit ille locum.
27 Nec datur exutas spatium deponat ut ocreas,
28 aut quas urentes venter habebat aquas.
29 Sic latus ad pulchrae sedit juvenile puellae,
30 cunctaque jam recte laetus habere putat.
31 Sed miser (ut nihil est ex omni parte beatum)
32 ah piget, exiguo tempore laetus erat.
33 Mox etenim sitiens ut largius improba sumpsit
34 pocula, vessicam triste gravabat onus.
35 Nec tamen infelix audebat surgere mensa,
36 tanta verecundi cura pudoris erat.
37 Ergo diu secum sub pectore multa volutans,
38 cogitat hoc ingens qua levet arte malum.
39 Tandem igitur curis crescentibus, arripit audax
40 consilium, quod ei resque locusque dabant.
41 Ocrea laxa femur juvenile tegebat, in illam
42 nescio quid tacita dirigit ille manu.
43 Atque ita sub mensa manus officiosa moratur,
44 dissimulans operis facta pudenda sui.
45 Donec onus madidi grave duceret ocrea ventris,
46 quod rapidae emissum more fluebat aquae,
47 interea lateri quae sedit proxima virgo
48 aspicit, et laetis vultibus esse jubet.
49 Inde manum juvenis, tantarum nescia rerum,
50 arripit, "Et quid adhuc tristia volvis ?" ait.
51 Protinus e latebris exterritus ille sinistram
52 protulit, heu secum quid tulit illa mali ?
53 O alio castae divertite lumina Nymphae,
54 ne violent oculos turpia visa pios.
55 Infelix juvenis mediae super aequora mensae,
56 turpiter emissas ejaculatur aquas.
57 Non secus ac saliunt actae Siphonibus undae,
58 stramineas flamma depopulante domos.
59 Heu, miser infausto petiit convivia caelo,
60 nec positus felix aetheris ille fuit.
61 Atque ita non parvo derisus tempore sedit,
62 maestraque in adversa lumina fixit humo.
63 Inde mero tantas pellente e pectore curas,
64 tandem animi posito vix rediere metu.
65 Nec mora, laetitiam vino faciente, choreas
66 instituunt sumpto femina virque cibo.
67 Tunc juvenis, licet invitus, cum virgine pulchrae
68 cogitur ad tactam crura movere chelyn.
69 Ad numeros tellus pedibus pulsata gemiscit,
70 inque sonant tota júbila laeta domo.

71 At quoties saltans juvenis vestigia figit,
72 (laxus erat mictis pero refertus aquis)
73 nescio quem toties sonitum ocrea turpiter edens,
74 facta aperit domini dissimulanda sui.
75 Exoritur totas risusque jocusque per aedes,
76 materiam damno praebuit ille suo.
77 Protinus ut finem longae fecere choreae,
78 consilium tantis quaerit opemque malis.
79 Exuit ingrato pellem liquore fluentem,
80 in medio matrum virgineique chori.
81 Datque suo famulo, famulus suspendat ad ignem,
82 fervidus imbibitas elicit ignis aquas.
83 Forte locus mediis erat in penetralibus aedis,
84 quo recreant fessi corpora lassa viri.
85 Huc famulus domini peronem utrumque ferebat,
86 Ad nitidi figens lignea fulcra tori.
87 Tunc juvenis curas animo deponit inanes,
88 et reliquos inter gaudia laetus agit.
89 Jamque fere mediam tangebant sidera noctem,
90 postque merum somnos carpere tempus erat.
91 Ergo sui pariter lecti loca quisque petebant,
92 occupat optatus lumina fessa sopor.
93 Unus erat reliquos inter stultissimus unus,
94 qui nimio implerat viscera laxa cibo.
95 Cumque alii dulcis fruerentur munere somni,
96 hunc tumidi ventris sollicitabat onus.
97 Surgit, et e clauso gressus efferre cubili
98 tentat, ut hoc damno viscera plena levet.
99 Claustra sed incassum camerae reserare laborat,
100 nec patitur longam res peragenda moram.
101 Protinus ad lectum quod pendeat ocrea sentit,
102 et citus hanc una corripit ille manu.
103 Duraque cum liquidis in eam quaecumque gravabant
104 dejicit, inque suum se locat inde torum.
105 Vix rutila primas lustrabat lampade terras
106 Phoebus, ab Eoo qui vehit orbe diem.
107 Et memor hesternae juvenis jam denique culpae,
108 ire domum propero mane parabat equo.
109 Cruraque festinans ocreis armabat, et ecce
110 turpiter humano plena erat una fimo.
111 Quid faciat ? Clamet ? Jocus excitet ille cachinnum.
112 Ergo tacet, tantum dissimulatque scelus.
113 O miser, o talis fugias convivia cenae,
114 quam referas non est gloria magna domum.
115 Magnus es, et magni titulo insignitus honoris ?
116 Officiumve tua consul in urbe geris ?
117 Omnibus ignotas veniens peregrinus ad oras,
118 commemora officii nomina tanta tui.
119 Publica majestas per te minuetur, et ordo,
120 si, quod es, ignotum turpiter esse voles.
121 Si tamen ut prodas occasio nulla videtur
122 commoda, nec praesto qui roget, ullus erit.
123 Hic etiam exemplum, praesens adverte, docebo,
124 idque sequens vitii labe carere potes.
125 Magnus in hospitium veniebat nobile Doctor,
126 claudere jam lapsum sole parante diem.

127 Protinus hic alii quoque convenere sodales,
128 nec mora dispositis ac cubuere toris.
129 Nullus erat tota Doctori notus in aede,
130 nec domino quisquam qui loqueretur erat.
131 Spretus in extrema scabelli parte sedebat,
132 aspiciens tacito lumine maestus humum.
133 Fercula sumebat tristi non grata palato,
134 ipsa quoque ingrati vina saporis erant.
135 Tantus amor meriti miserum stimulabat honoris,
136 cura fere ut pectus ruperit illa viri.
137 Ingenium tandem, vino subeunte, calescit,
138 prodit et hac nomen callidus arte suum.
139 Demit ab intonso, qua tectus, crine tiaram,
140 (officium domino praestet ut illa suo)
141 hanc muri appendit suffixam in parte propinqui,
142 verbaque mox clara talia voce sonat :
143 "Et satis indultum tristi reor esse rigori,
144 fas tandem laeta fronte sit esse mihi.
145 Pendeat austerus vicino pariete Doctor,
146 non mihi sunt isto jura legenda loco.
147 Ergone doctoris titulus mea gaudia turbet ?
148 Laetitiaque frui nomen inane vetet ?
149 Non mihi jam tanti est majestas nominis hujus,
150 sed patriae repetens moenia Doctor ero."
151 Dixerat, at reliqui modo seque virumque tuentes,
152 quid facerent dubii, quid loquerentur erant.
153 Doctori simul assurgunt, veniamque precantur,
154 utque velit prima sede sedere rogant.
155 Inde viro ingentem craterem quisque propinant,
156 redditus hac illi est arte negatus honos.
157 Sic ubi nonnullo fueris decoratus honore,
158 sederit aut humeris publica cura tuis,
159 concipe te dignos animoso pectore fastus,
160 egregium meritis nomen adeptus habes.
161 Cur te contemni stolidus patiaris ab ullo,
162 non ego te fatear, si patiare, virum.
163 Accidit id magno (pudeat) quandoque Magistro,
164 ferret ut immensum dedecus ille domum.
165 Ille diu studiis animum exornarat honestis,
166 jamque vir eximius, jamque Magister erat.
167 Ergo novo patrios vult auctus honore penates
168 visere, natalis tactus amore soli.
169 Jamque iter ingressus lucem confecerat unam,
170 fessus et hospitium sole cadente subit.
171 Venit in hospitium virgo quoque nobilis illud,
172 virgo verecundis conspicienda genis.
173 Tempus erat cenae, mensaque locantur eadem,
174 virgineo lateri proximus ille fuit.
175 Tum vero incessit non parva superbia mentem,
176 turgidior cunctis ille Magister erat.
177 Prae cunctis voluit quoque dignus honore videri,
178 visus, et ut voluit, dignus honore fuit.
179 Unus erat, tantos fastus qui ferre Magistri,
180 pectore non posset dissimulante diu.
181 Namque erat ante viro quoque consuetudine junctus,
182 et socium nuper noverat esse suum.

183 Ergo ut erat technas artemque instructus ad omnem,
184 tentat honoratum dedecorare virum.
185 Omniaque observat quaecumque agit ille, dolose,
186 cura animi, tumidum frangere pectus, erat.
187 Dumque observari nescit sua facta Magister,
188 admovet ah capiti leniter ille manum.
189 Admotaque manu gestum scalpentis habebat,
190 haec ignominiae causa reperta fuit.
191 Tunc etenim raptor tanti insidiosus honoris,
192 non exspectatos hos dedit ore sonos.
193 Sextipedes tot adhuc vermes venerande Magister,
194 (quot nuper) toto corpore morsus alis ?
195 Dic, nihil unguentum tibi profuit ergo, quod illas
196 bestiolas contra pharmacopola dedit ?
197 Ille sua certe perhibetur in arte peritus,
198 temperat et docta pharmaca certa manu.
199 Dixerat haec vultu tamquam sint vera severo,
200 nec risu fictum prodidit esse jocum.
201 Ora sed immenso confusus honesta pudore,
202 mutus ad haec subito verba Magister erat.
203 Ira pudorque animum sic infregere tumentem.
204 Straveruntque adeo nobile pectus humi,
205 ut neque se verbo saltem defenderit uno,
206 nec delusorem plecteret ille suum.
207 "Ille sit exemplo tibi, ne patiaris eadem
208 impune a quoquam te ratione capi.
209 Sique vides alium, digno quem vulgus honore
210 afficit, et primas semper habere jubet :
211 illius ut minuas nomenque decusque labora,
212 crescere vix alia tu ratione queas."
213 Nobilibus junctus dominis auriga sedebat,
214 sumere cum tantis vina cibosque viris.
215 Vina simul cunctis cratera bibuntur eodem,
216 ordine per varias circuit ille manus.
217 Circuit, inque manus aurigae pervenit, ille
218 hinc quoque, sed terso non prius ore, bibit.
219 Sic igitur multa reliquum pinguedine vinum
220 inficit, in labiis haeserat illa viri.
221 Res ea displicuit multis, sed nullus aperta
222 sustinet auctorem, carpere, voce, mali.
223 In sua sed duram statuunt convivia legem,
224 qua caveant tantum praeveniantque scelus.
225 Sordibus haec ullis qui vina infecerit, unus
226 symbola pro cunctis solvito symposii.
227 Rusticus hanc legem contra sua crimina ferri
228 sentit, et hoc poenam suffugit inde modo.
229 Quando calix ad eum justo venit ordine, totum
230 ebibit, ebibiti vertit ad astra pedem.
231 Atque ita conversum dominis ostendit, et inquit :
232 "Jamne ego me culpam non meruisse putem ?
233 Ecquid adhuc aliquae sordes superesse videntur ?
234 Cuncta equidem cyatho quae latuere tuli."
235 Artibus his utens auriga impunis abivit,
236 hoc erat ingenii multa videntis opus.
237 Missus erat patriae communis nomine Consul,
238 paupere ad eximium nuper ab urbe ducem.

239 Paucula qui domino donaret vina, nec ille
 240 immemor innatae simplicitatis erat.
 241 Principis ut vultum coram conspexit et ora,
 242 membra viri gelido diriguere metu.
 243 Astitit et verbum profari nescius haesit,
 244 qualiter ad visum contremittit agna lupum.
 245 Tum dominus (trepidare virum quia sensit) amico
 246 alloquio : "Forti es pectore Consul", ait.
 247 Protinus erectus Consul sua pilea demit
 248 crinibus, et digitis illa, diuque rotat.
 249 Et tandem voces ausus jactare per aulam,
 250 talia deposito verba timore refert :
 251 "O patriae princeps hujus pulcherrime salve,
 252 et mea non duro pectore verba cape.
 253 Fama diu nostra constans auditur in urbe,
 254 quam tibi sit nimii copia grata meri.
 255 Quodque bonos inter socios noctesque diesque
 256 pocula de Bacchi plena liquore bibas.
 257 Nos igitur gratum munus praestare volentes,
 258 mittimus haec nostro dulcia vina Duci.
 259 Talia quotidie nos, cum meliora negantur,
 260 vina per arentem cogimus ire gulam.
 261 Credo quod illorum hic vobis sit rarior usus,
 262 pocula non quivis talia habere potest."
 263 Sic ait, et profert vinum quod veste latebat,
 264 ante oculos domini constituitque sui.
 265 Plenaque forte videt lapsas in pocula sordes,
 266 nescio quas, pennae vel leve stramen erat.
 267 Dumque diu secum quibus artibus eximat haeret,
 268 in varias flectit lumen utrumque vias.
 269 Nec mora, quo tollunt ustum de lumine lychnum,
 270 organon in mensa forte jacere videt.
 271 Aspicit, et tales adhiberi credit ad usus
 272 credit, et extemplo tollit utraque manu.
 273 Tollit utraque manu, mittitque in pocula vini,
 274 mittit, et hoc sordes eximit inde suas.
 275 Protinus hinc domino non parvum praebibit haustam,
 276 et repetit patriae moenia parva suae.
 277 "Non ego de vino jam dicere plura volebam,
 278 sed me potores dicere plura jubent.
 279 Tendimus ad finem, facinus tamen ante vel unum
 280 accipe, symposii post modo finis erit."
 281 Pocula non uno producta in palmite quidam
 282 hauserat, et variis edita vina jugis.
 283 Illa diu magnos agitabant ventre tumultus,
 284 quodque alii nullum cedere vellet erat.
 285 Non ea potori bella intestina placebant,
 286 et minitans tales edidit ore sonos :
 287 "Unde mihi haec tanto surgit discordia motu ?
 288 Unde repens litis causa mihi illa venit ?
 289 Dicite quae tantos movistis vina tumultus,
 290 cur ego vos magno victa labore bibi ?
 291 Aut pacem positis agitate intrinsecus armis,
 292 mutuaque accepta foedera inite fide.
 293 Aut ego vos ista deturbans arce repellam,
 294 ructaboque vomens, ejiciamque foras."

295 Dixerat, et nondum saevo cessante tumultu,
 296 Imperii vanas noluit esse minas.
 297 Et simul in vacuas nuper quae sumpserat auras,
 298 praecipitat vomitu dulcia vina foras.
 299 Nec mora turbati requierunt aspera ventris
 300 proelia, pax laeta candida fronte rediit.
 301 "Tu quoque cum simili tua surgent viscera pugna,
 302 si sapis, artibus his utere, liber eris.
 303 Sique tibi eveniat, quod cuidam contigit olim,
 304 clarior est vomitus fama futura tui.
 305 Quod simul ut noris, paucis adverte, docebo,
 306 utilis in multis haec tibi praxis erit."
 307 Pocula sumebant una Lenaea sodales
 308 largius, et requies nulla laboris erat.
 309 Horum aliquis crebros edebat gutture ructus
 310 turpiter, haec vomitum signa praeire solent.
 311 Huic alius proprio demptam de crine Tiaram
 312 exhibet ad praesens officiosus opus.
 313 Sumptaque ventriculus si vina regurgitat aeger :
 314 "Huc mihi quicquid habes, evome tutus", ait.
 315 Dixerat, ille aperit fumantia ructibus ora,
 316 crudaque per stomachi vina refundit iter.
 317 Jamque in pileolo vinumque cibusque natabant,
 318 tristior hoc alibi non odor ullus erat.
 319 Alter ut impletam vomitu videt esse tiaram,
 320 immemor officii non sedet ille diu.
 321 Verum ut erat capiti vicini imponit, et omnis
 322 materies toto corpore fusa fluit.
 323 Exoritur plausus jocularia facta videntum,
 324 et venit haec tota fabula grata domo.
 325 Qui vomuit vana nequicquam accenditur ira,
 326 dignaque pro meritis praemia nactus, abit.

ALIA EXEMPLA DE CREPITU ET RUCTU ORATORUM, RETENTIONE URINAE,
 ET ALIIS RUSTICITATIBUS.

G3_07 v.1 Qualia contigerint inter convivia dixi,
 2 nunc alia, atque aliis accipe gesta locis.
 3 Missus ad externas orator maximus oras
 4 nuper erat, lingua consiliisque valens.
 5 Virgineo in coetu, dominaeque ante ora potentis
 6 debuit eloquii tela ciere sui.
 7 Utque in conspectu dominae data copia fandi,
 8 sollicitus graviter lumina figit humi ;
 9 jamque soluturus facunda viriliter ora,
 10 ut solitum fieri, flectit utrumque genu.
 11 Sed quia se nimium miser incurvabat, in auras
 12 edidit ingratum ventre crepante sonum.
 13 Nil tamen hoc facto perterritus, absque rubore
 14 prosequitur causae coepta severa suae.
 15 Dissimulant omnes crepitum audivisse, sed una
 16 non bene quae risum virgo teneret, erat.
 17 Dumque sibi indulget nimium ridere loquentem,
 18 ah male virgineas claudit inepta nates.
 19 Et tenuem ventris crepitum subtiliter edit :

20 audieris, lyricum dixeris esse sonum.
21 Tum memor admissi Rhetor, sua coepta relinquens,
22 virgineam alloquitur verba per ista chorum :
23 "Pergite sic ventos ex ordine, pergite, Nymphae,
24 mittere, quos longum continuisse nocet.
25 Inde ubi me rursus quoque mittere jusserit ordo,
26 officii peragam mune cuncta mei."
27 Illico virgineas perfusa rubedine malas,
28 dejicit ah oculos maesta puella suos.
29 At reliquae ingenti risu quatiuntur, et illo
30 solvitur actutum contio coepta modo.
31 Sed recitare disertorum quia gesta virorum
32 coepimus, inceptum continuemus opus.
33 Principis excelsam magnis de rebus ad arcem
34 ingenio Rhetor divite missus erat.
35 Vestibus indutus quas tellus serica mittit,
36 eximio visus dignus honore fuit.
37 Nulla mora est igitur, patet incluta principis aula,
38 plenaque dicendi est copia facta viro.
39 Incipit altisonis exordia grandia verbis,
40 fulminat et tumido lingua diserta sono.
41 Verba sed assiduos edit post singula ructus
42 turpiter, hesternae signa pudenda dapis.
43 Huic vitio teneris demens assuerat ab annis,
44 nullaque jam poterat tollere cura malum.
45 Auribus hos princeps ructus accepit, et aegra
46 indecores mores factaque mente tulit.
47 Dissimulat tamen, et placato rhetora vultu
48 aspicit, ac tandem talia verba refert :
49 "Non equidem invitas istis sermonibus aures
50 praebeo, facundo, clare vir, eloquio.
51 Sed quid jam regni graviora negotia surgunt,
52 crastina ad inceptum luce redibis opus."
53 Interea varias princeps sub pectore technas,
54 et varios varia cogitat arte dolos.
55 Postera lux aderat, Rhetorque vocandus ad aulam,
56 ut coeptam causam prosequeretur, erat.
57 Forte erat abjectae vir condicionis in urbe,
58 vile ministerium cuilibet aere locans.
59 Is poterat crepitus emittere ventris in auras
60 semper, et arbitrii pro ratione sui.
61 Hunc vocat, et verbis princeps affatus amicis :
62 "Arte tua nobis nunc opus, inquit, erit."
63 Inde viro vestem dignam Doctore, Tiaramque
64 induit, et quae sint postea agenda docet.
65 Rhetor ad inceptum rediens, sua fulmina torquet,
66 et repetit ructus continuatque suos.
67 Alter item toties, solitae non immemor artis,
68 parte sui clarum posteriore crepat.
69 Quid faciat Rhetor ? Male fert, atque aestuat ira,
70 alterius facile cernere crimen erat.
71 Respicit, et mores reprehendere cogitat illos,
72 sed dubium in partem traxit utramque pudor,
73 senserat id princeps, et amica fronte deserto
74 taliam subridens rhetori verba refert :
75 "Hic etiam Doctor longinquis missus ab oris,

76 de gravibus nobis dicere rebus habet.
 77 Utque subinde novi ructus tua verba sequuntur,
 78 (forsan et in patria mos viget ille tua)
 79 non aliter crepitus hic verba ad singula promit,
 80 et patrium a teneris unguibus illud habet."
 81 Dixerat, et tacuit Rhetor delusus abivit,
 82 et medio coeptum tramite rupit opus.
 83 Historiam rerum quidam narrare novarum
 84 coeperat, et longam fecerat ille moram.
 85 Huic aliquis cupidus adhibebat sedulus aures,
 86 rebus et attentus quas recitabat erat.
 87 Interea plenam vessicam urina gravabat,
 88 (triste diu ventris non bene fertur onus)
 89 sed miser historiae nimia dulcedine captus,
 90 narrantem, durum negligere, esse putat.
 91 Forte brevi bursam factam de pelle gerebat,
 92 condere qua solitus cusa metalla fuit.
 93 Hanc rapiens undis ventrem torquentibus implet,
 94 dum capiat finem fabula coepta suum.
 95 Noverat urinam multis nocuisse retentam,
 96 id metuens pulchra consulit arte sibi.
 97 Nuper enim doctor pietate insignis et aevo,
 98 pertulit indignae fata dolenda necis.
 99 Cum teneris currum conscenderat ille puellis,
 100 virginibusque sedens undique cinctus erat :
 101 jamque per haud paucas securus sederat horas,
 102 nil nisi de casta virginitate loquens.
 103 Plena sed attracto turgens vessica liquore,
 104 praeproperam tacita voce petebat opem.
 105 Non tamen a curru descendere sustinet amens,
 106 sed premit ingenti triste dolore malum,
 107 tanta viro fuerat casti reverentia coetus,
 108 ut faceret vitae tristia damna suae.
 109 Namque redundanti vesica gravata liquore,
 110 viscera per diras rupta refudit aquas,
 111 infera sic paucis concessit fata diebus.
 112 Hos tulit a stulto grande pudore malum.
 113 Id metuens quasvis potius convertere ad artes,
 114 quam subeas vitae tanta pericla tuae.
 115 Haec quoque visa fuit mihi fabula digna referri,
 116 quae veteris multum simplicitatis habet.
 117 Nuper ab antiquo superans, puto, rusticus aevo,
 118 (simplicius nostro scilicet illud erat)
 119 accedit veterem, cui non ignotus, amicum,
 120 verbaque multiplici plena salute refert.
 121 Jamque manum manui dextrae conjungere dextram,
 122 pignus amicitiae quod solet esse, parat.
 123 Sed prius impletis mucorem naribus aufert,
 124 turpiter hunc plena continet ille manu.
 125 Atque ita dilecto dextram protendit amico :
 126 "Sitque tibi haec nostri pignus amoris", ait.
 127 Scilicet id metuit, ne rustica durior aequo
 128 posset honoratum laedere palma virum.
 129 Providus ergo volam sublevit phlegmate molli.
 130 Hoc facinus parvae non erat artis opus.
 131 Talia facta queam numero sine multa referre,

132 quae monitus possis non sine laude sequi.
 133 Sed liber in magnum mihi cresceret iste volumen,
 134 si tibi perscribi carmine cuncta velis.
 135 Ingenio ipse tuo nunc utere, scilicet ipse
 136 me sine sat simplex esse rudisque potes.
 137 Me praecepta jubet brevibus comprehendere Flaccus,
 138 singula quo docili mente notare queas.
 139 Quos tamen haud multos versus in fine libelli
 140 adjicio, memori mente notare velis.
 141 Simplicitas antiqua virum laeta arva colentum,
 142 rusticitasque rudis sit pretiosa tibi.
 143 Sed quaecumque solent homines laudare severi,
 144 neglige, quid rigida cum gravitate tibi ?
 145 Si poteris risum stomachumque movere quibusvis,
 146 officio functum te rear esse tuo.
 147 Jamque vale juvenis morum studiose bonorum,
 148 quaeque tibi dono, consule pauca boni.

CAPUT ULTIMUM.

GROBIANA

SIVE DE MORIBUS QUAE VIRGINES DECEANT,
 TUM DOMI, TUM IN PUBLICO, ET INCONVIVIIS, ET ALIBI.

2_401 v.1 Sat mihi jamdudum dixisse superque videbar,
 2 et finem monitis imposuisse meis.
 3 Sed tenerae blando me poscunt ore puellae,
 4 utque rogant ipsas pauca docere velim.
 5 Quid faciam ? Justasne preces averser ? Et illa
 6 irrita difficilis vota fuisse sinam ?
 7 Non equidem faciam : cupidus advertite mentes,
 8 o mihi feminei turba colenda Chori.
 9 Pauca loquar saltem mores formantia vestros,
 10 pauca sed illa tamen commoda multa dabunt,
 11 nil opus est longo vos carmine multa doceri,
 12 vincitis en ipsos rusticitate viros.
 13 Ad mala vos ultro facilis natura, vel omnes
 14 instruit, officio nil eget illa meo.
 15 Quae tamen Antistes vatium mihi dictat Apollo,
 16 accipite, haud falsa cuncta relata fide.
 17 Huc adeo mores exosa puella modestos,
 18 huc ades, ut monitis erudiare meis.
 19 Quando per urbanas iter ingrediere plateas,
 20 (nil ego quo cultu sis onerata moror)
 21 lumina permittes quocumque proterva vagari.

22 Omnia quo retro cernere, et ante queas.
 23 Quae sibi nullius est mens conscia criminis, audet
 24 lumina deposito recta levare metu,
 25 atque hominem quemvis erecta fronte tueri :
 26 quae sibi mens culpae est conscia, spectat humum.
 27 Inde manu vestes prudens utraque levabis,
 28 sordida si multo sit via facta luto.
 29 Candida quo possint tua crura, et utrumque videri
 30 (altilius o pudeat tollere velle) genu.
 31 Forte ea res juvenum tibi conciliabit amorem,
 32 quique sibi sponsam te petat unus erit.
 33 Nec mihi displiceat, te taliter ire videnti,
 34 oblita quod foedo sint tua crura luto.
 35 Arguit impositi studium res illa laboris,
 36 quem vigil assidua sedulitate subis.
 37 Otia nam pedibus data nulla fuere lavandis,
 38 officio invigilas dum studiosa tuo.
 39 Pectore nudato prodire sinuque patente
 40 quam deceat, certe quisque videre potest.
 41 Lactea colla oculis pateant, teretesque papillae,
 42 grata puellipetis res erit illa procis.
 43 Non ego tam stupidus, nec ero tam barbarus umquam,
 44 quin mihi te talem saepe venire velim.
 45 Quae bona sunt oculis manifesta, merentur amari,
 46 quaeque latent, nulli cognita, nullus amat.
 47 Quae tibi cumque venit, quondam tibi nota, sodalis
 48 obvia per mediam femina facta viam :
 49 nil opus est dicta prius acceptaque salute,
 50 de rebus variis incipe multa loqui.
 51 Hei, mala multa premunt miseras et magna puellas,
 52 omnia quae tenero sunt toleranda gregi.
 53 Huic gravis est rigidae nimium censura parentis,
 54 jurgia terrifico quae tonat usque sono.
 55 Imperium dominae male sustinet illa superbae,
 56 subdit et indigno libera colla jugo.
 57 Hei mihi, quam multas fallax decepit amator,
 58 promissam veritus nil violare fidem.
 59 Hinc igitur semper quae multa queraris habebis,
 60 utere naturae dote puella tuae.
 61 Femineum omne genus fecit natura disertum,
 62 id mulier donum caelitus omnis habet.
 63 Ergo diu nihili de rebus multa loqueris,
 64 de nihili rebus discere multa voles :
 65 illa decem duret tibi fabula coepta per horas,
 66 ante tibi turpe est velle redire domum.
 67 Interea si te (quod vix tamen accidet umquam)
 68 deficiet tanta res agitanda mora,
 69 inspectos aliorum hominum reminiscere mores,
 70 hic tibi dicendi campus apertus erit.
 71 Qua ratione suos vicinus quisque gubernet,
 72 exigat et vitam qua ratione suam.
 73 Fercula quae ponat mensis, quae pocula sumat,
 74 illius et quantas arca reservet opes.
 75 Omnia quis numeret, quae multa diuque volenti
 76 dicere, materiam suppeditare queunt ?
 77 Quaelibet audacter dices de quolibet, illud

78 est licitum, sexus pro ratione tui.
 79 Si tamen incipies aliorum laedere famam.
 80 Plus facies libri quam docuere mei.
 81 Hinc ab ea quando fueris digressa, domumque
 82 imposito nugis fine redire voles ;
 83 invenies ob iter venalia poma, nucesve,
 84 vel pira, quae lauto multa videre foro est.
 85 Talia praeteriens obolis tribus empta parabis,
 86 nonnihil ut cupidae gratificere gulae.
 87 Inque via, medioque foro, quocumque vidente,
 88 (et quis erit qui te carpere possit ?) Edes.
 89 Qui tibi quadrantem minimum conferret ementi
 90 nullus erat pretio stant tibi cuncta tuo.
 91 Interea varios qui proferat histrio ludos,
 92 in medias veniet plebe vocante vias.
 93 Edet is insano spectacula plurima vulgo,
 94 hac sibi quo tenuem colligat arte stipem.
 95 Multa profanus aget, petulans sed plura loquetur
 96 turpiter, et gravibus non placitura viris.
 97 Te tamen his oculos advertere, virgo, patentes,
 98 omniaque attenta mente notare, velim.
 99 Et dare lascivis patulas sermonibus aures,
 100 doctior ut possis inde redire domum.
 101 Turpia sive vides, seu percipis aure, putato
 102 tingere virgineas turpe rubore genas.
 103 Conscia commissi tibi criminis esse fereris,
 104 purpura si malas pinxerit illa tuas.
 105 Sin color in vultu semper tibi manserit idem,
 106 illa via ad laudem pronior esse potest.
 107 Non res te credent intellexisse profanas,
 108 quod fugiant annos turpia dicta tuos.
 109 Si tamen et risu male sana probaris aperto,
 110 quae fieri cernis, cuncta placere tibi :
 111 nullus erit qui te nostri praecepta libelli,
 112 et monitus avide non didicisse putet.
 113 Nec tibi displiceant hilares convivia coetus,
 114 quae celebrant juvenes quae celebrantque viri.
 115 Sique meos audis monitus et jussa docentis,
 116 te quoque symposiis semper adesse velim.
 117 Inter enim potos juvenes, vinoque madentes,
 118 multa audire potes, multa videre potes.
 119 Unde tibi vitae sumas exempla, profecto
 120 rusticitas illo regnat inepta loco.
 121 Nec nihil esse puta juvenum perdiscere mores,
 122 quae vitia abstruso pectore quisque tegat.
 123 Ingenium, vino mentem superante, patescet,
 124 vina solent animum prodere larga viri,
 125 forsitan et adfuerit, quem speres nupta maritum,
 126 hunc etiam, qua sit mente, probare potes.
 127 Cujus ut in genium melius perdiscere possis,
 128 assideas domino proxima virgo tuo.
 129 Et quid agat potus, quae denique verba loquatur,
 130 quamque avide sumat pocula plena, notes.
 131 Quis scit an obtineas, animos faciente Lyaeo,
 132 ut tibi promittat foedera sancta tori ?
 133 Quoque magis laetum videas et amore calentem,

134 non nimium tuus est dissimulandus amor.
 135 Ingentem cyathum juveni tu laeta propines,
 136 sic erit exemplo laetior ille tuo.
 137 Evacuesque uno cyathum quem praebibis haustu,
 138 de veteri plenus sit licet ille mero.
 139 Et tibi potando mox ut respondeat ores,
 140 hoc animi poterit pignus habere tui.
 141 Inde etiam quicquid tibi praebibet ille vicissim,
 142 accipias facili nilque morata manu.
 143 Acceptumque avido, quia praecipit ille, palato
 144 evacues : annos res decet illa tuos.
 145 Moribus his juvenis tuus exhilaratus, in imo
 146 impatiens curae pectore vulnus alet.
 147 Indubiisque suum signis jam prodet amorem,
 148 tempore qui longo dissimulatus erat.
 149 Jam teretes manibus volet attrectare papillas,
 150 ceteraque in toto quae latuere sinu.
 151 Non equidem quin tu patiaris cuncta vetabo,
 152 cur mihi displiceant quae placuere tibi ?
 153 Non mea res agitur, tua saltem fama laborat.
 154 Fama nequit multos integra ferre jocos.
 155 Heu mihi quam facile est amittere nomen honestum !
 156 Quod perit, ingens est reparare labor.
 157 Quid tamen et noceat, blanda jam voce rogare,
 158 quae tibi det potus munera magna procus.
 159 Cum simul et caeco juvenis stimulatur amore,
 160 et simul assumpto cor calet ille mero ?
 161 Multaque promittat, licet et jam plurima donet,
 162 ut tamen acceptis plura det usque, roga.
 163 Munera nulla boni, quantumvis magna putentur,
 164 consule, sed parcas usque querare manus.
 165 Ipsa quoque interdum, quo vel meliora reportes
 166 munera, amatori paucula dona dabis.
 167 Nec tamen hic veterem Nasonis tradimus artem,
 168 diversa est studio meta petita meo.
 169 Ludere deceptum si delectaris amantem,
 170 non potes e nostro discere multa libro.
 171 Perlege Peligni versus studiosa poetae,
 172 quod petis a nobis aptius ille dabit.
 173 Florea virginei capitis decus esse corona,
 174 eque maris viridi rore parata, solet.
 175 Hanc tamen insani tu consuetudine vulgi
 176 simpliciterque comis imposuisse, cave.
 177 Simplicitas priscis fuit haec laudabilis annis,
 178 nunc alios mores tempora nostra ferunt.
 179 Quod nimis est, laudem nullam, vulgare, meretur,
 180 sed quae facta novo more fuere, placent.
 181 Ergo tibi naso sit cura appendere sertum,
 182 ut mediam frontem luminaque ipsa tegat.
 183 Cur moneam tali te pendere more coronam,
 184 stultula me causas credis habere leves ?
 185 Floribus e variis, et non male olentibus herbis,
 186 quam geris, o virgo, facta corona fuit.
 187 Suaviter hoc nasus tuus afficietur odore,
 188 suavis odor cerebro proderit ille tuo.
 189 Ille odor aetherias frustra exhalabit in auras,

190 ni subeant nares florea sarta tuas.
 191 Non pudeat tenerum tecum duxisse catellum,
 192 qui faciat ludos deliciasque tibi.
 193 Est quoque cum clausa ventris corruptus in alvo
 194 excruciat magno viscera tensa malo :
 195 tunc tacitus vacuas erit emittendus in auras
 196 qui nimii ventus causa doloris erat.
 197 Hic poterat teneras nares offendere foetor,
 198 forsan et auctorem dedecorare suum ;
 199 sed canis officium dominae praestabit honestae,
 200 impositi culpam criminis ille ferat.
 201 Aeraque ingrato vitiasse putetur odore :
 202 verba tibi contra dicere nulla potest.
 203 Perpetuas agitant pulices et femina lites,
 204 bellaque in aeternum non dirimenda gerunt.
 205 Insidias parvus tenebris defensus iniquis,
 206 collocat, exiguo pungat ut ore pulex,
 207 femineoque suum mordax in corpore rostrum
 208 figit, et in tenera spicula dura cute.
 209 Exagitat miseram adeo dolor ille puellas,
 210 ut positis ineant aspera bella moris.
 211 Tu quoque lucifugo quando infestaris ab hoste,
 212 fortiter ultrici corripe tela manu.
 213 Sive domi saevis te laedere morsibus ausit,
 214 sive cruentato te petat ore foris.
 215 Nilque tua refert hinc multa quod adstet, et illinc,
 216 quae videat mores turba aliena tuos.
 217 Vestibus excussis inimicum quaere latentem,
 218 supplicium sceleris captus ut ille luat.
 219 Fortiter e latebris captivum protrahe, nec te
 220 parcere res hosti moverit ulla tuo.
 221 Exemplum metuent alii crudele, tuumque
 222 qui latus inde ausit pungere nullus erit.
 223 Non alia poterit tibi pax ratione parari,
 224 quin tuus ad manes perditus hostis eat.
 225 Nunc etiam exemplum, ne quid tibi deesse queraris,
 226 accipe, quod vitae dirigat acta tuae.
 227 Publicus antiqua conventus in urbe virorum,
 228 quo non exiguae res agerentur, erat.
 229 Venerat huc mulier rerum studiosa novarum,
 230 et quae vellet agi, plurima vidit agi,
 231 interea multas dum res differtur in horas,
 232 ah, miseram pleni corporis urget onus.
 233 Pondere concoctae venter distenditur escae,
 234 submissoque petit murmure tensus opem.
 235 Illa rei auditae nimia dulcedine capta,
 236 noluit inceptam deserere historiam.
 237 Forte igitur peram qua libros ferre solebat,
 238 quos legit assidua relligione, gerit.
 239 Accipit hanc, et ventris onus deponit in illam,
 240 dum capiat finem fabula coepta suum.
 241 Hunc etiam virgo disces, ego suadeo, morem,
 242 is tibi qua prosit hora venire potest.
 243 Tempora sed demens quid contero multa monendo ?
 244 Cum liceat verbis dicere cuncta tribus,
 245 omnia quae generi jam sunt praecepta virili

246 tradita, tu vitae transfer ad acta tuae.
247 Nec tamen esse putem tibi congrua cuncta, sed ipsa
248 cernere quid deceat dedebeatque potes.
249 Nullius affectes laudem sapientis ab ore,
250 nec tibi sit rigidis cura placere sophis.
251 Sed mihi te saltem formandam trade Magistro,
252 atque tua imperio subjice colla meo.
253 Scilicet ad vitam tibi praevisus ibo modestam,
254 discere quam melius non aliunde potes.
255 Pluraque jam poteram praecepta salubria morum
256 tradere, non animo displicitura tuo.
257 Sed mea me fessos revocare Thalia jugales
258 et medio cursu rumpere coepta jubet.
259 Ergo vale, et si quid monitis profeceris illis,
260 prospera doctori fata precare tuo.